

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ НА 2021 РІК**

Київ–2020

Упорядники:

Пономаренко Л. О., канд. наук із соц. комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

Павленко Т. С., наук. співробітник відділу відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2021 рік / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Пономаренко Л. О., Павленко Т. С.]. – Київ, 2020. – 202 с.

Видання містить інформацію про пам'ятні події та дати з історії світової й вітчизняної освіти, педагогіки, психології та інших суміжних наук.

Посібник адресовано педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень, широкому загалу читачів.

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2020

Зміст

Від упорядників.....	4
I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ.....	7
Ювілеї видатних особистостей	7
Цього року відзначається.....	16
Ювілейні дати опублікування книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського.....	26
II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ.....	26
Січень.....	26
Лютий.....	43
Березень.....	55
Квітень.....	69
Травень.....	80
Червень.....	93
Липень.....	104
Серпень.....	114
Вересень.....	125
Жовтень.....	137
Листопад.....	150
Грудень.....	160
III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2016 РОКУ.....	175
Іменний покажчик.....	188
Список скорочень.....	195
Список використаної літератури.....	197

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) є інформаційне забезпечення інноваційного розвитку національної педагогічної науки, освіти й практики, впровадження досягнень педагогічної науки, передового досвіду в практику роботи навчальних закладів держави, підвищення професійного, духовного й культурного рівня науково-педагогічних кадрів, працівників освіти, учнівської молоді.

Інформаційна робота ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснюється в різних напрямках, зокрема й шляхом створення вторинної інформації (інформаційних бюлетенів, тематичних списків із актуальних питань педагогіки та психології, галузевих тематичних і персональних бібліографічних посібників, книжкових виставок як у традиційній, так і в електронній формі). Електронні ресурси різних видів із актуальних питань педагогіки й психології, до яких належить і зазначена вище вторинна продукція, доступні користувачам на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.dnpb.gov.ua>), на якому представлено:

- *електронний каталог;*
- *бібліографічні списки до книжкових виставок, присвячених ювілейним датам у галузі педагогічної науки та освіти;*
- *бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з актуальних питань педагогіки й психології;*
- *інформаційно-бібліографічні ресурси «Видатні педагоги України та світу», «Педагоги-новатори України», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці та документознавці України та світу»;*
- *бібліографічні ресурси, підготовлені освітянськими бібліотеками МОН України та НАПН України;*
- *галузева реферативна база даних;*
- *інформаційно-аналітична продукція;*
- *архів виконаних віртуальних бібліографічних довідок.*

Серед вторинної продукції, що її готує колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, чільне місце посідає **«Календар знаменних і**

пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки» (далі – Календар), метою якого є шляхом подання хронологічного переліку визначних дат з історії як світової, так і вітчизняної освіти, педагогіки, психології та філософії допомогти педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень у плануванні роботи, пошуку компетентної інформації про ту чи іншу подію або особистість. Із 2020 р. розпочато формування фактографічної бази даних «Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти» у АБІС ІРБІС.

Упорядковуючи Календар, укладачі врахували зміни, що відбулися в освіті України в процесі її реформування й модернізації, зокрема створення впродовж останніх років нових навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів України.

«Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2021 рік» має три розділи. У першому розділі «*Визначні дати року*» ювілеї знаменних подій і особистостей подано без точних дат (числа й місяця), які з тих чи інших причин не встановлено (незалежно від укладачів). Окремо виділено ювілейні дати виходу друком книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського (1918–1970), ім'я якого носить ДНПБ України з 2003 року.

Другий розділ «*Перелік визначних і пам'ятних дат за місяцями*» містить ювілейні дати народження видатних учених із різних галузей науки, письменників, літературознавців, бібліотекознавців; основні міжнародні, державні та церковні свята, пам'ятні дати історичних громадсько-політичних подій.

У третьому розділі «*Науковці НАПН України – ювіляри 2021 року*», крім ювілейних дат провідних українських учених і науковців НАПН України, зазначено також дати ювілярів – іноземних членів Академії з Канади, Польщі, США й інших країн.

У Календарі вміщено інформацію про **759** подій і визначних дат, із них **401** присвячено персоналіям (зокрема **42** – ювілярам НАПН України). Допоміжний апарат Календаря складається з іменного покажчика, списку скорочень і списку використаної літератури, який містить 52 джерела. Серед них: монографії, педагогічні енциклопедії та словники, довідники, календарі, періодичні видання тощо. Дати народження ювілярів-науковців НАПН України в іменному покажчику

подано в квадратних дужках [].

Відгуки й пропозиції щодо видання надсилайте на адресу:

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
відділ науково-освітніх інформаційних ресурсів

вул. М. Берлинського, 9

м. Київ–60

04060

тел.: 467-22-14

e-mail: dnpb@i.ua

I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ

- **2013-2022 рр.** оголошено ГА ООН (2007) Міжнародним десятиріччям зближення культур.
- **2021–2030 рр.** оголошено ООН Десятиліттям відновлення екосистем.
- **2021–2030 рр.** оголошено Міжнародним Десятиліттям науки про океан в інтересах сталого розвитку.
- **2021 р.** оголошено ЮНЕСКО м. Тбілісі (Грузія) Всесвітньою столицею книги.
- **2018–2027 рр.** оголошено Президентом України Десятиріччям української мови.
- **2020–2021 навчальний рік** оголошено Президентом України Роком математичної освіти в Україні.

На загальнодержавному рівні відзначатимуться:

- **150-річчя** від дня народження **Лесі Українки**.
- **150-річчя** від дня народження **Василя Стефаника**.

Ювілеї видатних особистостей:

- **2565 років** від дня народження **Геракліта Ефеського** (бл. 544–бл. 483 до н.е.).

Давньогрецький філософ-матеріаліст, один із основоположників діалектики, представник іонійської школи у філософській науці. У поясненні природи виходив з матеріалістичного вчення про вогонь як першооснову всіх речей. Ідею матеріальної єдності світу поєднував з ідеєю становлення й плинності всього сущого (його вислів – «Усе тече, усе змінюється»). Визнавав наявність об'єктивної закономірності в природі, завдання пізнання вбачав у проникненні в цю закономірність за допомогою спостереження та мислення. Автор єдиного відомого твору – «Про природу».

- **2490 років** від дня народження **Сократа** (469–399 до н.е.).

Давньогрецький філософ, перший мислитель, який не залишив після себе жодного письмового джерела. Учення Сократа відоме

здебільшого завдяки свідченням його послідовників та учнів, зокрема найвидатнішого учня – Платона, який виклав ідеї учителя в «Апології Сократа». У центрі філософії Сократа – людина як моральна істота (етичний антропологізм). Інтересам мислителя були чужі як міфологія, так і метафізика. Його філософія народжувалася під двома основними девізами – «Пізнай самого себе» і «Я знаю, що я нічого не знаю». Першим здійснив спробу класифікації форм держави. Прихильник та ідеолог афінської аристократії. Учасник бойових дій під час Пелопоннеської війни.

▪ **2405 років** від дня народження **Арістотеля** (384–322 до н.е.).

Давньогрецький вчений-енциклопедист, філософ і логік, засновник класичної (формальної) логіки. Учень (пізніше і викладач) Академії Платона в Афінах, вихователь Александра Македонського, засновник власної філософської школи – Лікей. Автор праць з природознавства, фізики, логіки, риторики, психології, соціології, теорії мистецтва тощо. Серед найвідоміших його творів «Категорії», «Поетика», «Нікомахова етика», «Метафізика» та ін. У своїх педагогічних висловлюваннях зазначав, що виховання є найголовнішою функцією держави та його законодавства. Школи, на його думку, мали бути виключно державними і виховувати всіх вільних громадян на благо держави. Визначав три взаємопов'язані частини виховання – фізичне, моральне та розумове. Першим з мислителів античності здійснив запропонував наукове обґрунтування філософії та філософське обґрунтування наук. Запровадив першу класифікацію наук, які поділяв на теоретичні, практичні й поетичні.

▪ **2405 років** від дня народження **Демосфена** (бл. 384–322 до н.е.).

Давньогрецький оратор, логограф, політичний діяч, найвидатніший представник грецької риторики. У нього були значні дефекти мовлення, але завдяки наполегливій праці над собою зумів позбутися цих недоліків. Перша політична промова – «Про податні округи» (бл. 354 до н.е.), у якій закликав афінян до реформування податкової системи та розширення військового флоту. Лідер антимакедонського угруповання, боровся проти загарбницької політики царя Македонії Філіппа II (промови проти нього – «філіппіки»). Автор понад 60 політичних і судових промов.

▪ **2005 років** від дня народження **Публія Корнелія Тацита** (бл. 56 – бл. 117).

Історик, оратор, політичний діяч стародавнього Риму, один з найвідоміших юристів імперії. Обіймав високі державні посади, зокрема, сенатора, претора, квестора, консула. Автор праць «Історія», «Аннали», «Німецьчина» та інших, що містять відомості про племена венеців, сарматів і Боспорську державу.

▪ **985 років** від дня народження **Феодосія Печерського** (бл. 1036–1074).

Давньоруський церковний діяч, письменник, просвітитель, один із засновників і другий ігумен Києво-Печерського монастиря, фундатор монастирської ідеології православного чернецтва. Автор спільножитійного монастирського уставу, творів повчального характеру – двох послань до князя Ізяслава, восьми «Слів» і «Повчань», «Слова про терпіння і любов», «Повчання про терпіння і смирення», «Про кари божі», молитви до селян та ін.

▪ **965 років** від дня народження **Нестора Печерського** (Літописця) (1056, ін. бл. 1055 – після 1113).

Давньоруський письменник, історик, літописець і агіограф, ченець, а згодом дякон Києво-Печерського монастиря, основоположник давньоруської історіографії. Автор перших творів церковно-житійної літератури – життєписів святих Бориса і Гліба, ігумена Феодосія – одного із засновників Києво-Печерського монастиря. Вершина творчості Нестора – літописне зведення, історико-літературний твір «Повість минулих літ», що став своєрідною енциклопедією з питань суспільно-політичного життя Київської Русі.

▪ **880 років** від дня народження **Гянджеві Нізамі** (бл. 1141–1203, ін. бл. 1210).

Азербайджанський поет-гуманіст, поет-романтик, мислитель (писав перською мовою), викладач медресе, прихильник трудового й морального виховання, який відзначав велику роль вихователів і вчителів. Автор знаменитих п'яти поем «Скарбниця таємниць», «Хосров і Ширін», «Лейла і Меджнун», «Сім красунь», «Іскандер-наме», що мали великий вплив на розвиток східної літератури та

виховання молодого покоління.

▪ **820 років** від дня народження **Данила Романовича Галицького** (1201–1264).

Руський князь з династії Романовичів, правитель Галицько-Волинського князівства, дипломат, полководець. У 1253 р. прийняв королівську корону від Папи Римського Інокентія IV. Після тривалої боротьби відновив та розбудував Галицько-Волинську державу, створену його батьком князем Романом Мстиславичем. Боровив землі князівства від монголо-татарської навали. Проводив активну зовнішню політику, мав великий авторитет на Русі та в Європі. Сприяв урбанізаційним процесам, заснував міста Львів, Холм, Кременець, Данилів, Стіжок. Часи його князювання були добою економічного, культурного та політичного розквіту галицько-волинських земель.

▪ **545 років** від дня народження **Вечелліо Тиціана** (бл. 1476–1576).

Італійський художник доби Високого Відродження у венеціанському мистецтві живопису, пейзажист, портретист. Автор картин релігійного, міфологічного й алегоричного змісту, зокрема великих композицій «Кохання земне і небесне», «Вознесіння богоматері», «Мадонна Пезаро», «Викрадення Європи», «Смерть Актеона», «Даная», «Венера й Адоніс», «Каяття Магдалини» та ін., портретів королеви Ізабелли, Папи Павла III, сатирика П'єра Аретіно, автопортретів.

▪ **505 років** від дня народження **Дмитра (Байди) Івановича Вишневецького** (бл. 1516, ін. 1517–1563).

Український політичний і військовий діяч, один із організаторів запорозького козацтва, черкаський і канівський староста, прикордонний стражник на Хортиці, засновник першої Запорозької Січі (Хортицької). Походив із князівського роду Вишневецьких. Брав участь у боротьбі проти Османської імперії та Кримського ханства. Під час однієї з битв потрапив у полон і був привезений до Стамбулу. Після відмови перейти на турецьку службу його стратили.

▪ **495 років** від народження **Костянтина (Василя) Костянтиновича Острозького** (1526–1608).

Князь, магнат, військово-політичний і культурний діяч, син великого гетьмана литовського князя Костянтина Івановича Острозького. Один із найбагатших і найвпливовіших магнатів українських земель Речі Посполитої. Протектор православ'я, меценат культури та освіти, засновник шкіл у Турові, Володимир-Волинському, Греко-слов'яно-латинської академії (1576) та друкарні в Острозі, де вперше надруковано переклад повного тексту Біблії (1581), яку почали називати Острозькою. Брав активну участь в обороні українських кордонів від татарської навали.

▪ **425 років** з дня народження **Петра Могили** (1596–1647).

Церковний та політичний діяч, педагог, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі провів докорінну реформу православної церкви та освіти в Україні за католицькими, єзуїтськими взірцями. Батько руської (української) теології. Автор майже 20 творів церковно-теологічного, полемічного, просвітницького, філософського та моралізаторського характеру: «Православне сповідання віри», «Євангеліє учительное» (1616), «Анфологійон» (1636), «Євхологійон» (1646), «Требника» (1646), співавтор катехізиса «Православне сповідання віри» (1640) тощо. Докладав усіх зусиль, щоб за час його архімандритства Києво-Печерська друкарня посіла визначне місце як серед інших друкарень України та Білорусі. За роки його настоятельства з лаврської друкарні вийшло 15 назв видань. У 1631 році на території Києво-Печерської лаври відкрив першу школу.

▪ **375 років** від дня народження **Івана Ілліча Скоропадського** (1646–1722).

Український державний, військово-політичний діяч, канцелярист, полковий писар, генеральний бунчужний, генеральний осавул, полковник Стародубського полку, гетьман Лівобережної України. Учасник воєнних дій російсько-українських військ проти Османської імперії та Кримського ханства. Після переходу І. Мазепи на бік шведів був обраний гетьманом на старшинській нараді в Глухові (1708). Очолив козацькі полки в Полтавській битві 1709 р. Найбільший землевласник у Гетьманщині (мав до 20 тис. дворів посполитих). Засновник Гамаліївського монастиря, видавець збірника

законодавчих актів Лівобережжя українською мовою.

▪ **345 років** від дня народження **Рафаїла Заборовського** (світське ім'я – Михайло, 1676–1747).

Церковний, громадський та освітній діяч, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі, єпископ Псковський, Ізборський і Нарвський, член Синоду Російської Православної церкви, фундатор Псковської слов'яно-латинської школи, протектор і меценат Києво-Могилянської академії. Ініціатор реставрації Мазепинського корпусу Києво-Могилянської академії, будівництва студентської Конгрегаційної Благовіщенської церкви. Упорядник «Академічних правил для викладачів і студентів Києво-Могилянської академії...», що регламентували правила діяльності академії, норми поведінки професорів і студентів.

▪ **320 років** від дня народження **Василя Григорівича Григорівича-Барського** (1701–1747).

Український мандрівник, письменник, дослідник історії, археології, етнографії, який своєю просвітницькою діяльністю сприяв поширенню серед співвітчизників знань про зарубіжжя (відвідав міста Італії, обійшов увесь Балканський півострів, острови Егейського моря, жив на Кіпрі, у Палестині, на Синаї, у Єгипті, учителював у Сирії, уклав для греків латинську граматику). Упорядник підручника греко-латинської граматики для студентів Київської академії, автор рукопису дорожніх нотатків «Странствованія Василя Григоровича-Барскаго по Святымъ местамъ Востока съ 1723 по 1747 г.».

▪ **245 років** від народження **Бартольда-Георга Нібура** (1776–1831).

Німецький історик-античник, політичний діяч, дипломат, прусський посланник у Ватикані, державний радник, офіційний історіограф прусського двору, член Берлінської АН. Започаткував нову епоху в розвитку історичної науки. Основоположник «філолого-історичної» критики джерел. Лектор з античної історії та історії Французької революції кінця XVIII ст. в університеті Бонна. Автор праці «Римська історія» (у 3 т.).

▪ **240 років** від дня народження **Павла Йосиповича Ярковського** (1781–1845).

Видатний представник української бібліотечної справи, бібліотекар, бібліограф, один із перших книгознавців і викладачів бібліографії в Україні. Учитель французької мови та етики Волинського (Кременецького) повітового училища, бібліотекар Кременецької гімназії (згодом – ліцей), викладач курсу загальної граматики та бібліографії. Після заснування бібліотеки Імператорського університету Св. Володимира, основу якої склав фонд бібліотеки Волинського ліцею, став першим її бібліотекарем. Завідувач нумізматичного кабінету, що входив до складу університетської бібліотеки. Автор праць «Елементарний курс бібліографії для учнів Волинського ліцею», «План розташування бібліотеки Волинського ліцею» та ін.

■ **205 років** від дня народження **Михайла Корнійовича Чалого** (1816–1907).

Український педагог, культурно-освітній діяч, викладач російської мови в гімназіях Немирова, Ніжина, Білої Церкви, директор 2-ї Київської гімназії, учасник створення й поширення недільних шкіл в Україні, член редколегії журналу «Киевская старина», біограф Т. Г. Шевченка. Автор наукових праць з питань історії народної освіти й культури України, книги «Життя і твори Тараса Шевченка» (1882).

■ **190 років** від дня народження **Василя Лукича Спаського** (1831–1884).

Український педагог, освітній діяч, статист, один з організаторів першої в Харкові чоловічої недільної школи (1860), викладач історії та географії в навчальних закладах Харкова, член статистичного комітету, учасник I-го з'їзду вчителів народних шкіл губернії (1860), член Харківського товариства поширення в народі грамотності. Автор праць «Про викладання географії в гімназіях», «Про стан шкільної справи в Харківській губернії», «Характеристика Харкова щодо грамотності й освіти».

■ **190 років** від дня народження **Кароля Машковського** (1831–1886).

Відомий український учений-математик, викладач, професор, завідувач кафедри нарисної геометрії Технічної академії у Львові

(нині – Львівська політехніка), згодом – ректор цієї ж академії. Один із засновників Товариства дипломованих техніків (пізніше – Політехнічне товариство). Активний громадський діяч, один з ініціаторів створення Педагогічного товариства у Львові, редактор його друкованого органу «Школа». Автор трьох підручників з курсу нарисної геометрії та більш ніж 10 наукових праць.

▪ **185 років** від дня народження **Івана Степановича Некрасова** (1836–1895).

Український педагог, професор словесності, дослідник історії давньоруської літератури. Завідувач кафедри російської словесності, декан історико-філологічного факультету, а згодом – ректор Новоросійського університету в Одесі. Викладач історії російської літератури від XI ст. до часів О. С. Пушкіна, історії російської мови, російської палеографії, діалектології. Проводив філологічні дослідження житій святих, вивчав проблему достовірності цих творів.

▪ **140 років** від дня народження **Димитра Кацарова** (1881–1960).

Болгарський педагог, громадсько-політичний діяч, член-кореспондент Болгарської АН, викладач Софійського університету, директор Інституту фізичного виховання і викладач теорії освіти, педагогіки, дитячої психології. Засновник лабораторії експериментальної психології, прихильник ідей вільного виховання, педагогічних ідей Л. М. Толстого. Видавець журналу «Вільне виховання», автор праць «Професія і професіональна освіта», «Педагогічні перспективи», «Моральний розвиток і моральне виховання» та ін.

▪ **135 років** від дня народження **Миколи Юхимовича Шаповала** (1886–1948).

Український військовий, громадсько-політичний та освітній діяч, генерал-хорунжий армії УНР, учитель сільських шкіл. Організатор українських народних шкіл на Волині та Холмщині, культурно-освітнього товариства «Січ» (у таборі полонених Райштадта). Видавець шкільних підручників, щотижневика «Рідне слово», начальник Спільної юнацької школи Кам'янець-Подільська, керівник Української громади на еміграції (1919–1948) в Чехословаччині та Франції.

▪ **130 років** від дня народження **Павла Григоровича Тичини** (1891–1967).

Український поет, перекладач, літературознавець, критик, публіцист, громадський і державний діяч, доктор філологічних наук, академік АН УРСР, член-кореспондент Болгарської АН, керівник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР, міністр освіти УРСР, Голова ВР УРСР. Член редколегії «Словника української мови» (в 11 т.), «Русско-украинского словаря» (у 3 т.), автор праць: «Слово – зброя», «Квітни, мово наша рідна», збірників віршів «Сонячні кларнети», «Плуг», «Вітер з України», «Чуття єдиної родини», «І рости, і діяти», «Срібні ночі» та ін. Лауреат Державної премії СРСР, Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

▪ **130 років** від дня народження **Валентина Васильовича Садовського** (1886–1947).

Громадський і політичний діяч, географ, економіст, журналіст, педагог, науковець, член УСДРП, член «Центральної» і «Малої Рад», генеральний секретар судових справ, народний міністр праці УНР, професор Української господарської академії в Подєбрадах, очолював кафедру економічних наук Українського наукового інституту у Варшаві, член «Наукового товариства ім. Т. Шевченка». Автор наукових праць з економіки, економічної географії, демографії, національної політики. Найбільш вагомими серед них є наступні роботи: «Нарис економічної географії України» (1920), «Проблеми індустріалізації у народному господарстві» (1929), «Районізація України» (1931), «Сучасні проблеми економіки України» (у співавт.) (1931), «Праця в УРСР» (1932), «З підсумків колонізаційної політики в СРСР» (1936). Вчений плідно співпрацював з різними видавництвами, друкував свої статті у часописі «Прометей», що виходив у Парижі французькою мовою та був «органом оборони інтересів Кавказу, України та Туркестану».

▪ **110 років** від дня народження **Дмитра Лавровича Сергієнка** (1911–1984).

Український педагог, біолог-методист, один з провідних учених-педагогів позашкільного виховання, директор Центральної дослідно-педагогічної агробіостанції, професор Київського університету ім. Т. Г. Шевченка. Автор методичних посібників і рекомендацій з

біології, методики формування політехнічних знань, умінь і навичок, трудового навчання в сільській школі, зокрема, «Підготовка учнів з біології до практичної діяльності в сільському господарстві», «Із досвіду класної і позашкільної роботи з біології в середній школі», «Політехнічна освіта і трудове навчання в сільській школі» та ін.

Цього року відзначається:

▪ **965 років** від початку переписування (1056) зі староболгарського оригіналу Євангелія дияконом Григорієм для новгородського посадника Остромира – «Остромирове Євангеліє», що є однією з найдавніших пам'яток старослов'янського письменства в давньоруській редакції. Містить вибрані євангельські читання для неділі й свят, є важливим джерелом для вивчення давньослов'янської і давньоруської мов. Завершено переписування в 1057 р. Нині зберігається в Російській національній бібліотеці (Санкт-Петербург).

▪ **945 років** від створення «Ізборника Святослава» (1076) – пам'ятки давньоруської книжності, одного з найдавніших у Київській Русі рукописного збірника літературних творів морально-етичного характеру, укладеного дияконом Іоанном у Києві для князя Святослава Ярославича на основі рукописів Бібліотеки Софійського собору. Тексти збірника містять настанови християнського життя, матеріали з граматики, поезики, риторики. Рукопис зберігається в Російській національній бібліотеці (Санкт-Петербург).

▪ **635 років** від заснування (1386) курфюрстом Рупрехтом I з дозволу папи римського Урбана VI найстарішого в Німеччині Гейдельберзького університету (м. Гейдельберг, 1386). Спочатку було створено чотири факультети: права, медицини, теології та філософії. Загальна кількість перших студентів становила 600 осіб. Студентів Гейдельберга вважають авторами славетного гімну «Gaudeamus». Першим ректором університету був філософ і богослов Марсилій Інгенський.

▪ **620 років** від переписування (1401) ченцем Станіславом Граматиком у Нелабському замку (селище Королево, Закарпаття) Євангелія («Королевське Євангеліє»). Замовником книги був

дворянин Іштван (Степан) Вінц. Євангеліє написано церковнослов'янською мовою зі значною кількістю українських живорозмовних рис. Нині рукопис зберігається в Закарпатському краєзнавчому музеї в Ужгороді.

▪ **525 років** з часу виходу у світ перших друкованих староукраїнською мовою книжок у Кракові Ш. Фіолем («Осьмогласник», «Часословець», «Тріодь цвітна» для церковного вжитку) (1491);

▪ **465 років** від спорудження (1556) під патронатом князя Д. Вишневецького на острові Мала Хортиця оборонного укріплення – Хортицького замку (Хортицька Січ). Зруйновано його восени 1557 р. військами кримського хана Девлет-Гірея I.

▪ **460 років** від написання на Волині «Пересопницького Євангелія» (1561) – першого з відомих перекладів Святого Письма староукраїнською мовою з церковнослов'янської мови болгарської редакції. Над рукописом працювали чернець Григорій, писець Михайло Василієвич та архімандрит Пересопницького монастиря Григорій. Роботу над перекладом розпочато в 1556 р. в Дворецькому монастирі князів Заславських при церкві Святої Трійці, продовжено та закінчено – у Пересопницькому монастирі при церкві Різдва Богородиці. Книга стала символом української державності, на ній присягають президенти України. Нині пам'ятка зберігається в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.

▪ **445 років** від заснування (1576) К. К. Острозьким у м. Острог Греко-слов'яно-латинської колегії (школи, академії) – першого українського освітнього закладу вищого типу. Першим ректором академії був письменник Г. Смотрицький. У школі викладали «сім вільних наук»: граматику, риторику, діалектику, арифметику, геометрію, астрономію, музику. В академії вивчали грецьку, церковнослов'янську і латинську мови, тому її часто називали Тримовним ліцеєм». Острозька академія діяла до 1636 р.

▪ **440 років** від першого повного видання (1581) «Острозької Біблії», надрукованої староукраїнською мовою в Острозькій друкарні Іваном Федоровим на кошти К. К. Острозького. Біблія відіграла

важливу роль у боротьбі проти наступу католицької церкви на православ'я і є визначною пам'яткою книгодрукування в Україні.

▪ **390 років** від відкриття (1631) П. Могилою при Троїцькому монастирі Києво-Печерської лаври Лаврської школи, організованої за західноєвропейським зразком. Надавала повнішу освіту, ніж братські школи. У 1632 р. її було об'єднано з Київською братською школою та створено Києво-Братську (або Києво-Могилянську) колегію, з 1701 р. – Києво-Могилянська академія.

▪ **385 років** від заснування (1636) в Кембриджі (США, штат Массачусетс) Гарвардського університету – найстарішого університету в США. Навчальний заклад створено за ініціативою пуританина Джона Гарварда (1607–1638) і названо Гарвардським коледжем на честь його засновника й головного мецената, який передав закладу багату бібліотеку та половину свого маєтку разом з величезними земельними ділянками. Коледж реорганізовано в університет у 1782 р. після відкриття медичного факультету. Провідним навчальним закладом національного, а згодом і світового рівня університет став за часів керівництва ним президента Ч. Еліота (1869–1909) – видатного математика, хіміка й громадського діяча.

▪ **375 років** від виходу друком (1646) пам'ятки української культури XVII ст. «Перло многоценное» – збірки прозових і віршованих творів релігійно-моральної тематики богословського, молитовного і педагогічного призначення. Написана і видана вченим-богословом і педагогом Кирилом Ставровецьким (Транквіліон, ? – 1646).

▪ **360 років** від виходу у світ (1661) першого друкованого видання церковнослов'янською мовою «Києво-Печерського патерика», пам'ятки східнослов'янської житійної літератури, збірника творів реальної та легендарної історії Києво-Печерського монастиря, оповідань про діяльність його засновників Антонія й Феодосія, їхніх учнів і послідовників та головну святиню монастиря – соборну церкву Успіння Богородиці. Патерик справив істотний вплив на розвиток української літератури та мистецтва (агіографії, культової поезії, іконописання, графіки та ін.).

▪ **320 років** від заснування (1701) Єльського університету – одного із найстаріших і найпрестижніших американських університетів, що розташований у м. Нью-Хейвен (штат Коннектикут, США). Засновано заклад на кошти англійського торговця Еліу Єля (1649–1721) як пуританську школу. З 1718 р. називався Єльським коледжем, а в 1886 р. отримав статус університету.

▪ **300 років** з часу видання (1721 рік) наказу про цензурування українських книжок, яким були накладені штрафи на Київську та Чернігівську друкарні за книжки «не во всем с великороссийскими сходные». Знищення Чернігівської друкарні.

▪ **295 років** від опублікування (1726) в Лондоні роману «Мандри Гуллівера» – вершини творчості англійського письменника Джонатана Свіфта (1667–1745).

▪ **250 років** від виходу друком (1771) тритомної «Британської енциклопедії» (Британіки), найавторитетнішої енциклопедії в західних країнах. Редактор і видавець першого видання Британіки – шотландський типограф Вільям Смеллі.

▪ **250 років** з часу заснування **астрономічної обсерваторії** у Львові – однієї із найстаріших обсерваторій Східної Європи (1771).

▪ **240 років** від написання (1781) Денисом Фонвізіним комедії «Недоросток», що є гострою сатирою на поміщиків-кріпосників та систему дворянського виховання й освіти.

▪ **210 років** від заснування Педагогічного інституту (1811) в структурі Харківського університету (1804) для підготовки вчителів гімназій. Керівництво інститутом доручили ординарному професору Х. Ф. Роммелю (німець за походженням). Нині – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (ХНПУ).

▪ **205 років** від виходу друком «Украинского вестника» (Харків, 1816–1819) – першого в Україні літературно-художнього, наукового й громадсько-політичного щомісячника, заснованого І. Срезневським при Харківському університеті. Значне місце в журналі займали дослідження з історії України, етнографії, економіки,

літературознавства, літературної й театральної критики. У виданні публікувалися праці П. Гулака-Артемовського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Грабовського, В. Каразіна та ін.

▪ **205 років** від заснування (1816) **Харківського національного аграрного університету** імені В. В. Докучаєва. Відповідно до указу імператора Олександра I в Маримонті (передмістя Варшави) було відкрито Інститут землеробства, який став першим у Російській імперії вищим сільськогосподарським навчальним закладом. У 1862 р. його перевели до м. Пулави Люблінської губернії, з 1869 р. мав назву Ново-Олександрівський інститут сільського господарства і лісництва. У 1914 р. інститут евакуйовано до м. Харкова, в 1921 р. – перейменовано у Харківський сільськогосподарський інститут, у 1991 р. – реорганізовано у Харківський державний аграрний університет імені В. В. Докучаєва, у 2002 р. – надано статус національного.

▪ **200 років** з часу створення (1821 рік) **Південного товариства декабристів** в Україні на базі Тульчинської управи Союзу благоденства. Очолювала товариство Директорія у складі Павла Пестеля, Олексія Юшневського та Сергія Муравйова-Апостола.

▪ **195 років** виступив з доповіддю «**Стислий виклад початків геометрії**» математик Микола Лобачевський, публічно повідомив про створення неевклідової геометрії (1826).

▪ **190 років** від опублікування (1831) в Санкт-Петербурзі першої книжки М. В. Гоголя «Вечори на хуторі біля Диканьки», що принесла йому велику славу і висунула в число провідних письменників Росії.

▪ **190 років** від виходу друком (1831) реалістичного роману французького письменника Стендаля (1783–1842) «Червоне і чорне» – одного з кращих творів автора, в якому зображено трагічну долю обдарованого юнака у важкі часи Франції.

▪ **190 років** від виходу друком (1831) історичного роману «Собор Паризької богоматері» французького письменника Віктора Гюго (1802–1885).

▪ **185 років** від заснування (1836) Лондонського університету – одного з найбільших навчальних і науково-дослідних центрів Великої

Британії. Університет створено відповідно до наказу короля Вільгельма IV як заклад, що мав право присвоювати вчені ступені студентам певних університетів країни після складання відповідних іспитів. З 1898 р. після реорганізації почав виконувати функції вищого навчального закладу. У 1907 р. і 1910 р. до складу університету увійшли Університетський (1826) і Королівський коледжі (1829).

▪ **180 років** від відкриття (1841) при Київському університеті св. Володимира медичного факультету, який у 1920 р. реорганізовано в Київський інститут охорони здоров'я, а в 1921 р. перейменовано у Київський медичний інститут. У 1946 р. інституту присвоєно ім'я академіка О. Богомольця, у 1992 р. закладу надано статус державного, в 1995 р. – національного.

▪ **160 років** від виходу друком (1861) «Циркуляра по Харьковскому учебному округу» – офіційного видання Харківського навчального округу (Харків, 1861–1916). У ньому публікували різну документацію та матеріали з освітніх питань. Виходив журнал двічі на місяць (до 1870 р.), потім – щомісяця.

▪ **160 років** від опублікування в Санкт-Петербурзі (1861) посібника для навчання грамоти українською мовою в недільних школах «Букваря южнорусского», укладеного Т. Г. Шевченком.

▪ **145 років** від створення (1876) Київським товариством виправних притулків і землеробських колоній Рубежівського виправного притулку – виховного закладу для неповнолітніх правопорушників і дітей, які не мали постійного місця проживання і жебракували. Одним із фундаторів притулку був О. Кістяківський – відомий юрист, педагог, професор Київського університету, основоположник вітчизняної системи виправного виховання.

▪ 140 років від виходу друком «Педагогического вестника» (Єлизаветград (Кіровоград), 1881–1883) **140 років** від виходу друком «Педагогического вестника» (Єлизаветград (Кіровоград), 1881–1883).

▪ **135 років** від заснування (1886) Харківського ремісничого училища імені Його Імператорської Величності за рахунок добровільних пожертвувань штабс-капітана М. Тихоцького (10 тис.

руб.), міського голосного Я. Скриннікова (будинок вартістю в 30 тис. руб.), купця Г. Кузьміна (200 руб.). Училище надавало ремісничу освіту за спеціальностями слюсаря, коваля, механіка, столяра. Термін навчання становив 4 роки. На момент відкриття в закладі нараховувалося 43 учні.

▪ **135 років** від заснування (1886) Центральної учительської бібліотеки в Києві, фонд якої поповнювався за кошти міста. Право користуватися книжками надавалося вчителям і законовчителям. Бібліотека відкривалася двічі на тиждень.

▪ **125 років** від виходу друком педагогічного журналу «Народное образование» (1896–1917) – видання Училищної ради при Синоді за редакцією П. Мироносицького. На Міжнародній виставці «Детский мир» у 1904 р. нагороджено Золотою медаллю.

▪ **120 років** від заснування (1901) при Київському навчальному окрузі Педагогічного музею (м. Київ), що мав на меті ознайомлювати вчительство з постановкою навчально-виховної справи, з історією школи та її сучасним станом. У структурі музею функціонувала педагогічна бібліотека, завдання якої було допомагати освітянам в організації педагогічної роботи.

▪ **120 років** від початку вручення (1901) Нобелівської премії – однієї з найпрестижніших міжнародних премій, яка щорічно присуджується за визначні наукові дослідження, унікальні винаходи та вагомий внесок у розвиток культури й суспільства. Заснована згідно із заповітом шведського підприємця, винахідника та філантропа Альфреда Бернхарда Нобеля (винайшов динаміт), який весь свій статок (близько 31,5 млн шведських крон) заповів на фінансування премії.

▪ **115 років** від виходу у світ (1906) періодичних видань «Педагогическая неделя» (Київ) та «Шкільний поради́ник» (Львів).

▪ **115 років** від заснування (1906) Всеукраїнської спілки вчителів (ВСУ), що стало першою спробою створення громадської організації, яка почала консолідувати українське вчительство. Спілка розробила свій статут і програму, надавала освітянам допомогу з юридичних і соціальних питань, допомагала організовувати бібліотеки, укомплектовувати фонди, запроваджувати навчання в школах

національною мовою.

▪ **115 років** від відкриття (1906) Центрального музею наочних посібників у Полтавській губернії, метою якого було ознайомлення вчителів з педагогічними творами та навчальними посібниками. Експонати і колекції музею видавалися вчителям у тимчасове користування. Співробітники музею організовували виставки, проводили екскурсії.

▪ **115 років** від заснування (1906) Київського національного університету імені Вадима Гетьмана (КНЕУ), що був створений у Києві у формі Вищих комерційних курсів, які стали на той час другим (після Московського економічного інституту) вищим навчальним закладом економічного профілю в Російській імперії.

▪ **110 років** від організації (1911) у Львові студентами Петром Франком (сином Івана Франка) та Іваном Чмолою перших гуртів «Пласту» – української організації дітей і дорослих скаутського типу.

▪ **105 років** з часу відкриття Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка — закладу вищої освіти в Україні, осередку вищої освіти на північному Лівобережжі України.

▪ **100 років** (1921) від заснування Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова на базі Вінницького фармацевтичного інституту, в 1934 р. – реорганізовано у Вінницький медичний інститут. У 1960 р. закладу присвоєно ім'я М. І. Пирогова, У 1994 р. надано статус університету, а в 2002 р. – статус національного.

▪ **100 років** від заснування (1921) Київського національного університету внутрішніх справ (КНУВС).

▪ **100 років** тому відбувся (1926) Перший всеукраїнський бібліотечний з'їзд працівників бібліотек масового користування (200 учасників). На з'їзді обговорювалися питання підготовки масових бібліотекарів, розгортання мережі бібліотек, поліпшення правового стану бібліотекарів, співпраці бібліотекарів і вчителів. Наголошувалося на завданнях забезпечення населення книжками,

важливому значенні бібліотек в українізації республіки.

▪ **100 років** з часу початку Голоду в Україні - масового знищення корінного українського населення з ознаками етнічної чистки через мор голодом у південних губерніях УСРР в 1921–1923 роках, спричиненого вивезенням хліба Радянською Росією, на тлі посухи та неврожаю на Кубані та Поволжі.

▪ **90 років** від заснування (1931) Всеукраїнської академії аграрних наук. У 1990 р. академія отримала нову назву – Українська академія аграрних наук (УААН). У 2010 р. академії надано статус національної і перейменовано в Національну академію аграрних наук України.

▪ **85 років** від виходу друком «Літопису журнальних статей», «Літопису рецензій» (1936) – державних бібліографічних покажчиків України.

▪ **85 років** з часу заснування Інституту історії України Національної академії наук України (1936).

▪ **75 років** ЮНЕСКО – організації об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (1946 р.)

▪ **75 років** з часу заснування Київського національного торговельно-економічного університету. Київський національний торговельно-економічний університет — вищий навчальний заклад Міністерства освіти і науки України в Києві, Україна. Заснований як Київський філіал Всесоюзного заочного інституту радянської торгівлі в 1946 році.

▪ **75 років** з часу заснування Львівської національної академії мистецтв (6 вересня); Львівська національна академія мистецтв — державний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, який готує фахівців з образотворчого, декоративно-прикладного, монументального та сакрального мистецтва, дизайну, реставрації, мистецтвознавства, культурології, менеджменту соціокультурної діяльності. Академія офіційно створена у вересні 1946 р. (початково як інститут прикладного і декоративного мистецтва), у 1994 р. вона була реорганізована у Львівську державну академію мистецтв, а 21 серпня 2004 р. за вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки, загальнодержавну і міжнародну діяльність їй надано указом

Президента України статус національного навчального закладу.

▪ **70 років** від виходу друком (1951) науково-методичного журналу «Дивослово» (початкова назва «Українська мова в школі», з 1963 р. – «Українська мова і література в школі», з 1994 р. – теперішня назва).

▪ **70 років** від відкриття (1951) у м. Кременчуг Полтавської області Педагогічно-меморіального музею А. С. Макаренка, що розміщений у батьківському будинку, де жив А. Макаренко. У 1976 р. відкрито меморіальну дошку на будівлі музею.

▪ **65 років** від заснування (1956) при Союзі українців Британії (СУБ) товариства «Співка українських учителів і вихователів» – організатора діяльності українських шкіл та шкіл українознавства у Великобританії.

▪ **45 років** від заснування (1976) з ініціативи науковців та української громадськості Канади Канадського інституту українських студій, що займається організацією українознавчих та україно-канадських досліджень, видає літературу, розробляє програми україномовної освіти, організовує конференції тощо.

▪ **25 років** від виходу (1996) навчально-методичних посібників для вчителів «Українська родинна педагогіка», «Теорія і практика українського національного виховання» українського педагога Мирослава Стельмаховича (1934–1998).

Ювілейні дати
опублікування книжок видатного українського педагога
В. О. Сухомлинського

▪ **65 років** від виходу у світ книжок:

– «Виховання моральних стимулів до праці у молодого покоління» (Київ, 1961)

– «Духовный мир школьника (подросткового и юношеского возраста)» (Москва, 1961)

▪ **60 років** від виходу друком книжки «Моральні заповіді дитинства і юності» (Київ, 1966)

▪ **55 років** від виходу друком книжки «Методика виховання колективу» (Київ, 1971)

▪ **45 років** від опублікування книжок:

– «Сто советов учителю» (1976)

– «Куди поспішали мурашки: казки для дошкільного віку» (Київ, 1981)

45 років від опублікування книжок:

Т.1 «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» (1876).

Т. 2 «Формування комуністичних переконань молодого покоління» (1876).

II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ

СІЧЕНЬ

- **260 років** від опублікування (січень – лютий 1761) роману- трактату, роману-утопії французького просвітителя, філософа, письменника й педагога Жан-Жака Руссо (1712–1778) «Юлія, або Нова Елоїза» – гімну ідеальному, божественному кохання, роману, далекого від канонів тодішньої літератури.
- **160 років** від виходу друком (1861) в Петербурзі першого номера українського суспільно-політичного й літературно- художнього журналу «Основа», заснованого колишніми членами Кирило-Мефодіївського товариства. Видавець – В. Білозерський (журнал виходив протягом січня 1861 – лютого 1862 рр.).
- **20 років** від виходу друком (2001) науково-практичного видання Міністерства освіти і науки України «Вища школа».
- **15 років** від виходу друком (2006) інформаційно-методичного журналу «Школа» – настільної книги для всіх категорій заступників директора школи.
- **115 років** від часу видання (1906) у Києві першого номеру щоденної україномовної громадсько-політичної і культурно-просвітницької газети «Громадська думка». 18 (31) серпня 1906 року, адміністративно закрита владою після жандармського обшуку. Видавцями були Євген Чикаленко, Василь Симиренко і Володимир Леонтович. Редактори: Володимир Леонтович, Федір Матушевський, Борис Грінченко. В редакції газети працювали Сергій Єфремов, Марія Грінченко, В. Козловський, М. Левицький, М. Виноградов та ін. Безпосереднім продовженням (після закриття «Громадської думки») стала газета «Рада».

1.01

▪ Новорічне свято

- **90 років** тому (1931) ВУЦВК і РНК УСРР прийняли «Уставу про вищі школи (інститути) УСРР», «Уставу

про технікуми УСРР», «Уставу про робітничі факультети».

▪ **155 років** від дня народження **Петра Федоровича Залозного** (1866–1921).

Український поет, письменник, мовознавець, перекладач, педагог, учитель земських шкіл Полтавщини та Катеринославщини. Автор підручника «Коротка граматики української мови», збірки поезій «Русалочка», водевілю «На досвітках», оповідань «Свічечка», «Діти» та інших творів.

1–4.01 ▪ **100 років** тому (1921) відбулася Перша партійна нарада в справі освіти з питань соціального виховання дітей, соціалістичної освіти юнацтва і проблеми вищої школи.

2.01 ▪ **180 років** від дня народження **Тадєя Розеславовича Рильського** (1841–1902).

Український культурно-освітній діяч, економіст та етнограф, один з найактивніших учасників національного відродження 50–60-х рр. XIX ст. Один із фундаторів Київської старої громади, засновник і викладач української школи для дітей і дорослих у с. Романівка на Житомирщині. Автор розвідок про українські народні звичаї, побут, розвиток економіки України «Дім заробітковий і сучасний економічний лад», «Про Херсонські заробітки», «Студії над основами розкладу багатства», праці «До вивчення українського народного світогляду», переказів про Коліївщину.

3.01 ▪ **130 років** від дня народження **Степана Шаха** (1891–1978).

Український педагог, освітній і громадський діяч, дійсний член НТШ у Львові, директор української чоловічої гімназії в Перемишлі, учитель класичної філології в академічній гімназії Львова та німецьких гімназій в еміграції (з 1944 р.).

4.01

▪ **Всесвітній день азбуки Брайля.**

▪ **160 років** від дня народження **Івана Михайловича Занчевського** (1861–1928).

Український математик, педагог, доктор прикладної математики, ректор Новоросійського університету (Одеса), викладач вищих навчальних закладів, громадський діяч. Започаткував застосування векторного та геометричного методів у механіці.

▪ **205 років** від дня народження **Осипа Шухевича** (1816–1870).

Український галицький греко-католицький священик, письменник, перекладач, громадський та освітній діяч. Друкувався в літературно-науковій газеті «Пчола» (1849 р.); перекладав Л. Вергілія «Пісню про хліборобство», «Скотарські поеми», Е. Шульце, Гердера, наслідував Вальтера Скотта «Подорожній». Твори О. Шухевича видав посмертно його син Володимир Шухевич під назвою «Переводи і наслідування Осипа Шухевича, з портретом і життєписом автора» (1883). Переводи дуже корисно свідчать про те, як пильно Осип Шухевич прислуховувався до мови народної, яким обширним способом тієї мови він володів.

5.01

▪ **50 років** тому (1971) Міністерство освіти СРСР затвердило «Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу».

▪ **100 років** від дня народження **Фрідріха Дюрренматта** (1921–1990).

Швейцарський письменник, драматург, теоретик і критик театру, учасник міжнародного руху «За без'ядерний світ». Автор трагікомедії «Візит старої дами», п'єс «Фізики», «Ромул Великий», «Співучасники», детективних романів «Суддя та його кат», «Обіцянка», «Правосуддя» та ін. Лауреат багатьох міжнародних літературних премій.

- **155 років** від дня народження **Артемія Григоровича Готалова-Готліба** (1866–1960).

Український педагог, історик, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Інституту наукової педагогіки 2-го Московського університету, дійсний член УНДПУ, фахівець з проблем зарубіжної педагогіки та загальної історії, активний будівничий нової радянської системи освіти, організатор першої в Одесі трудової комуни «Дитяче містечко» для безпритульних дітей, викладач гімназій Петербурга й Одеси, директор гімназій Ялти, Кишинєва, Пскова, професор Одеського інституту народної освіти, декан історичного факультету та завідувач різних кафедр Одеського університету (понад 20 років). Автор праць «Історія просвітницької політики і системи народної освіти в епоху імперіалізму» (у 4 т.), в якій досліджено стан народної освіти в 28 країнах Європи й Америки до 1938 р., «Народна освіта у Швейцарії», «Нові школи в Німеччині» та ін.

6.01 ▪ **Святвечір. Багата кутя.**

7.01 ▪ **Різдво Господа Ісуса Христа.**

- **120 років** від дня народження **Василя Григоровича Чумака** (1901–1919).

Український поет, публіцист, громадський і культурний діяч, член Української партії соціалістів-революціонерів (боротьбистів), відповідальний секретар літературно-мистецького журналу «Мистецтво», співробітник Всеукраїнської літературної колегії при НКО УСРР, член літературного угруповання «Гарт». Автор революційно-романтичних поезій, оповідань, нарисів, літературно-критичних і публіцистичних статей, зокрема «Революція як джерело», «Євангеліє Новітнього Заповіту», «Заспів» (поетична збірка, видана посмертно). Був розстріляний денікінцями за організацію повстання проти

білогвардійців.

- **130 років** від дня народження **Соломона Яковича Лур'є** (7.01.1891–30.10.1964).

Філолог-класик, професор кафедри класичної філології Львівського університету (1952–1964), доктор історичних та філологічних наук, професор, педагог і науковець, дослідник, зокрема, грецької епіграфіки, історії Греції та антисемітизму в античності. Автор праць «Антисемитизм в Древнем Мире» (1922), «Теория бесконечно-малых у древних атомистов (1935), «Очерки по истории античной науки» (1947), «История античной общественной мысли» (1929), «История Греции» (т. 1, 1940). «Очерки по истории античной науки» (1947), «Язык и культура микенской Греции» (1957). «Архимед» (1945), «Геродот» (1947).

8.01

- **110 років** від дня народження **Степана Андрійовича Крижанівського** (1911–2002).

Український поет, критик, перекладач, літературознавець, доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР, член СП УРСР, літературної групи «Молодняк». Автор віршів, поем, сонетів, байок і притч, віршованих оповідань і балад, жартів і приповідок, праць з питань теорії та історії літератури. Чимало праць присвятив творчості українських письменників, один з авторів «Історії української літератури» (у 2 т., у 8 т.), критичних статей «В житті моїм до всього маю діло ...», «Уроки Павла Тичини», «Виховання правдою і красою», поетичних збірок «Срібне весілля», «Ще не вечір», «Формула щастя» та ін. Лауреат Республіканської премії ім. О. І. Білецького.

9.01

- **170 років** від дня народження **Івана Францевича Павловського** (1851–1922).

Український історик-архівіст, викладач історії в Полтавському кадетському корпусі, секретар Полтавської губернської архівної комісії, організатор і директор музею Полтавської битви 1709 р. Брав участь у роботі недільних

шкіл. Автор близько 150 праць, зокрема, «Битва під Полтавою 27 червня 1709 р. та її пам'ятники», «Полтавці» та ін.

10.01 ■ **105 років** від дня народження **Василя Гнатовича Непийпи** (1916–2007).

Український живописець і графік, народний художник УРСР, майстер ліричного пейзажу, учасник республіканських, всесоюзних і міжнародних виставок. Автор картин «Айстри і яблука» (1994), «Вода» (1984), «Теплі луги» (1979), «Осінь» (1975), «На Полтавщині» (1969), «Вечір» (1964), «Дуби» (1962) та ін.

11.01 ■ **Всесвітній день «дякую».**

- **120 років** тому опубліковано розпорядження царського уряду про те, що 183 студенти Київського університету буде віддано в солдати за участь у революційному русі.

12.01 ■ **115 років** тому (1906) в Києві почала виходити перша українська щоденна газета «**Громадська думка**».

- **275 років** від дня народження **Йоганна Генріха Песталоцці** (1746–1827).

Швейцарський педагог-демократ, один з основоположників народної школи, дидакт, засновник теорії елементарної освіти та ідеї розвивального навчання, керівник відомих виховних закладів Швейцарії – «Установи для бідних», притулку для сиріт, середніх шкіл та учительських семінарій інтернатного типу. Розробник теорії елементарної освіти, що спрямована на забезпечення гармонійного розвитку дитини, охоплює розумове, морально-етичне й фізичне виховання. Один із перших педагогів, які прагнули практично пов'язати навчання з працею вихованців. Автор творів з питань виховання й навчання «Лінгард і Гертруда», «Книга матерів»,

«Лебедина пісня» тощо, посібників із методики початкового навчання «Азбука спостережень», «Наочне вчення про число» та рельєфних дидактичних посібників, що використовуються в початкових класах під час вивчення математики.

▪ **160 років** від дня народження **Джеймса Марка Болдуїна** (1861–1934).

Американський психолог, соціолог й історик, один із основоположників американської соціальної та експериментальної психології, організатор психологічних дослідів в університетах Балтимора, Принстона, Мехіко, Торонто. Автор історичного твору «Між двома війнами», праць з питань психології та педагогіки «Психологія і її методи», «Психологія і її застосування до виховання», «Духовний розвиток із соціологічної і етичної точки зору» та ін.

▪ **155 років** від дня народження **Василя Івановича Харцієва** (1866–1937).

Видатний український мовознавець, філософ, фольклорист, етнограф, літературознавець, педагог, громадський діяч. Зробив помітний внесок у філологію та педагогіку, був найкращим знавцем творчості Олександра Потебні. Публікував статті з мовознавства, теорії літератури й методики викладання мов; головною його заслугою була публікація з не цілком упорядкованих рукописів праць О. Потебні (учнем якого він був), не виданих за його життя, зокрема третього тому «Из записок по русской грамматике» і популяризація поглядів Потебні.

▪ **145 років** від дня народження **Джека Лондона** (Джон Гріффіт Лондон, 1876–1916).

Американський письменник, публіцист, член Соціалістичної партії, автор оповідань, повістей – «Поклик предків», «Білозуб», романів «Морський Вовк», «Залізна п'ята», «Серця трьох», «Місячна долина», автобіографічного роману «Мартін Іден», що є вершиною реалізму

письменника.

13.01 ▪ **85 років** тому у Варшаві завершився (18.11.1935–13.01.1936) процес над членами Організації Українських Націоналістів (ОУН).

▪ **140 років** від дня народження **Антіна Львовича Лотоцького** (1881–1949).

Український письменник, педагог, громадський діяч, учитель гімназії Рогатина, учасник Першої світової війни (у лавах Українських січових стрільців). Редактор часописів «Самопал», «Червона калина», «Світ дитини», автор літературних обробок народних казок, легенд, історичних переказів, оповідань для дітей та юнацтва, зокрема, «Бузьки», «Пан Коцький», «Пригоди Лиса Микити», «Історія України для дітей» та ін.

14.01 ▪ **Новий рік за старим стилем.**

▪ **День святителя Василя Великого.**

15.01 ▪ **245 років** тому (1776) у Львові вийшла перша газета в Україні «*Gazette de le opol*» французькою мовою.

▪ **100 років** тому (1921) відбулося урочисте відкриття товариства «**Просвіта**» в Ужгороді.

▪ **90 років** тому (1931) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «**Про стан дитячих інтернатів**» та «**Уставу про студентські гуртожитки**».

▪ **20 років** від дня відкриття всесвітньої онлай-енциклопедії «**Вікіпедія**».

▪ **150 років** від дня народження **Агатангела Юхимовича Кримського** (1871–1942).

Відомий український учений, філолог-поліглот (знав понад 60 мов), письменник, критик, перекладач, історик-сходознавець, фольклорист, етнограф, педагог, професор і викладач історії країн мусульманського Сходу та арабської

(ін.
13.01)

мови й літератури. Жертва сталінського терору. Дослідник історії української мови й літератури, професор всесвітньої історії та керівник кафедри україністики Київського університету, один із засновників і керівників Української академії наук. Автор підручників і посібників з філології («Українська граматика для учнів вищих класів гімназій і семінарій», «Історична граматика української мови»), досліджень з історії Близького Сходу, історії шкільної справи та вищої освіти на Сході, курсів історії та літератури арабів, персів, турків, поетичної збірки «Пальмове гілля» (у 3 ч.), оповідання «Перші дебюти одного радикала» та ін. Редактор першого тому «Академічного словника» (1924). Ім'я Кримського міститься в затвердженому XVI сесією Генеральної Асамблеї ЮНЕСКО переліку видатних діячів світу. Інститут сходознавства НАН України носить ім'я Агатангела Кримського.

17.01

- **90 років** тому (1931) НКО ухвалив постанову «**Про заходи в справі боротьби з дитячою безпритульністю**» та «**Про педпрактику студентів педзакладів**».
- **100 років** тому (1921) у Відні відбулося урочисте офіційне відкриття **Українського Вільного Університету** – першої української вищої школи за кордоном. 23 жовтня 1921 р. університет переведено до Праги, а з літа 1945 р. – у Мюнхен.
- **140 років** від дня народження **Антонія Ломницького** (1881– 1941).
Видатний український вчений-математик, учитель математики й фізики, викладач математики у Львівській політехнічній школі, приватний доцент, професор математики, завідувач другої кафедри математики, декан механічного відділення та проректор Львівської політехніки. Член Львівського й Варшавського наукових товариств, член-кореспондент Академії технічних наук у Варшаві, член аеронавтної комісії в Парижі.

- **120 років** від дня народження **Григорія Даниловича Епіка** (1901–1937).

Український письменник, драматург, член Спілки селянських письменників «Плуг», літературних організацій ВАПЛІТЕ, «Пролітфронт», автор збірки віршів-дум «Червона Кобза», збірок оповідань і повістей «На зломі», «В снігах», романів «Перша весна», «Петро Ромен», драми «Кров на Лені», сценаріїв до кінофільмів «Трипільська трагедія», «Дочка партизана», кіноповісті «Марина». Незаконно репресований.

18.01

- **25 років** тому(1996) Указом Президента України затверджено Національну програму «**Діти України**».

- **200 років** від дня народження **Антіна Степановича Петрушевича** (1821–1913).

Український історик, архівіст, археолог, мовознавець, громадсько-політичний і церковний діяч. Почесний доктор Київського університету, почесний член Краківської, Бухарестської та Петербурзької АН, член Імператорського Московського археологічного товариства, член-засновник Галицько-руської матиці та Руського народного інституту

«Народний дім» у Львові. Автор праць історично-філософської тематики «Зведений Галицько-руський літопис 1500–1772» (у 6 т.), статей з археології Галичини, укладач етимологічного словника всіх слов'янських мов у порівнянні з іншими мовами.

- **100 років** від дня народження **Лева Ізраїльовича Гольденберга** (1921).

Український бібліограф, книгознавець, педагог, кандидат філологічних наук, один із упорядників збірника документів «Книга і книжкова справа в Українській РСР» (у 2 т.), бібліографічних покажчиків «Українська мова. 1918– 1961 рр.», «Слов'янська філологія на Україні», наукових праць з бібліографознавства, джерелознавства,

історії книги тощо.

19.01

▪ **Богоявлення Господнє. Водохреще.**

▪ **75 років** тому (1946) створено **Союз українців** у Великій Британії.

▪ **285 років** від дня народження **Джеймса Уатта** (1736 – 1819).

Англійський винахідник, створив універсальний тепловий двигун, член Лондонського королівського товариства. За прізвищем Уатта (Watt) названо одиницю потужності – ват.

20.01

▪ **360 років** від заснування (1661) Львівського університету, одного з найстаріших навчальних закладів України, який пройшов складний шлях розвитку в умовах феодальної Польщі, Австро-Угорської монархії й буржуазної Польщі (до 1939 р.). Університет є спадкоємцем Львівської єзуїтської колегії (1608), якій привілеєм польського короля Яна II Казимира Вази надано титул університету (1661), нині – Львівський національний університет імені Івана Франка.

▪ **125 років** від дня народження **Івана Євгеновича Шиманського** (1896–1982).

Український методист математики, учитель математики шкіл Вінниччини, викладач, декан, заступник директора з наукової роботи Київського гідромеліоративного інституту, завідувач кафедри Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, завідувач сектору методики математики Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Автор праць «Вивчення довжини кола і площ кривих поверхонь», підручників для студентів педагогічних вищих навчальних закладів «Математичний аналіз», «Математика». За редакцією вченого вийшли науково-методичні збірники статей «Методика викладання математики», «Математика в школі», «Викладання математики в школі».

21.01

- **95 років** від дня народження **Нінель Федорівни Королевич** (1926–2013).

Український бібліограф, кандидат філологічних наук, професор, бібліограф ЦНБ АН УРСР, викладач й завідувач кафедри бібліотекознавства Київського інституту культури. Один з упорядників бібліографічних покажчиків із мовознавства «Слов'янське мовознавство (1918–1960)», «Українська мова. 1918–1961», «Слов'янська філологія на Україні (1958–1962)», автор праці з історії української бібліографії «Українські бібліографи XX століття», персональних покажчиків, навчального посібника «Українська радянська бібліографія».

22.01

- **День Соборності України.**

- **1919** – Директорія УНР проголосила на Софійській площі в Києві (1919) злуку всіх українських земель (західних і східних) у єдину соборну Українську Державу.

- **100 років** тому (1921) засновано Спілку студентів-українців у Німеччині.

- **460 років** від дня народження **Френсіса Бекона** (1561–1626).

Англійський філософ, письменник-природодослідник, державний діяч, родоначальник англійського матеріалізму та методології наукового дослідження пізнання: спостереження, узагальнення, експерименту. Розробник детальної класифікації наук. Лорд-хранитель королівської печатки, титулований барон. Автор праць «Велике відновлення наук», «Новий Органон, або Істинні вказівки для тлумачення природи», «Історії правління короля Генріха VII», «Нова Атлантида» та ін.

23.01

- **130 років** від дня народження **Павла Григоровича**

(ін.
27.01)

Тичини (1891–1967).

Український поет, перекладач, літературознавець, критик, публіцист, громадський і державний діяч, доктор філологічних наук, академік АН УРСР, член-кореспондент Болгарської АН, керівник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР, міністр освіти УРСР, Голова ВР УРСР. Член редколегії «Словника української мови» (в 11 т.), «Русско-украинского словаря» (у 3 т.), автор праць «Слово – зброя», «Квітни, мово наша рідна», збірників віршів «Сонячні кларнети», «Плут», «Вітер з України», «Чуття єдиної родини», «І рости, і діяти», «Срібні ночі» та ін. Лауреат Державної премії СРСР, Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

24.01

▪ **Міжнародний день освіти.** Резолюція A/RES/73/25 від 3 грудня 2018. Ці січневі заходи у третьої декаді місяця мають щорічний характер. Освіта відіграє ключову роль у формуванні сталого і життєздатного суспільства і сприяє досягненню всіх інших цілей в галузі сталого розвитку.

▪ **245 років** від дня народження **Ернста Теодора Амадея Гофмана** (1776–1822).

Німецький письменник-романтик, композитор, музичний критик, художник-декоратор, представник пізнього німецького романтизму. Автор новел і повістей, романів, казок, у яких поєднано фантастику і реальність, гумор і сатиру, ліризм і гротеск, комічне й трагічне. Автор опер «Аврора», «Ундіна», симфоній.

25.01

▪ **День Тетяни. Міжнародний День студентів.**

▪ **285 років** від дня народження **Жозефа Луї Лагранжа** (1736–1813).

Французький математик і механік, президент Берлінської АН, дійсний член Паризької АН, почесний член Петербурзької АН, викладач математики і професор артилерійського училища в Турині, організатор Туринської

АН. Один із розробників метричної системи мір, засновник і викладач Нормальної та Політехнічної шкіл. Автор праць з питань варіаційного числення, теорії чисел, алгебри, математичного аналізу, диференціальних рівнянь, аналітичної й теоретичної механіки, астрономії.

- **215 років** від дня народження **Ореста Марковича Новицького** (1806–1884).

Український філософ, перший професор філософії Київського університету. Автор підручників та фундаментального твору «Постепенное развитие древних философских учений в связи с развитием языческих верований». Представник київської школи філософського теїзму.

26.01

- **230 років** від дня народження **Івана Чурговича** (1791–1862).

Український педагог, публіцист, греко-католицький священник, доктор богослов'я, викладач, директор Ужгородської гімназії, Ужгородської учительської семінарії. Автор праць з теорії й практики освіти, навчання й виховання. Ініціатор будівництва в селах краю нових шкіл, забезпечення їх педагогічними кадрами.

- **195 років** від дня народження **Івана Григоровича Наумовича** (1826–1891).

Український письменник, громадський та освітній діяч, греко-католицький (1851), а згодом православний (1885) священник, один із провідників галицького москвофільства, Засновник популярної газети (далі журнал) для народу «Наука» (1871–1902) та релігійного додатку до цієї газети «Слово Боже» (1879–1881). Посол до Галицького сейму (1861—1866), австрійського парламенту (1873—1879), засновник Товариства імені Качковського.

27.01

- **Міжнародний день пам'яті Голокосту.**

- **265 років** від дня народження **Вольфганга Амадея Моцарта** (1756–1791).

Австрійський композитор, представник віденської класичної школи, один із найгеніальніших музикантів в історії людства. Автор понад 600 творів, зокрема, опер «Весілля Фігаро», «Дон Жуан», «Чарівна флейта» та ін.

- **110 років** від дня народження **Івана Макаровича Гончара** (1911–1993).

Український скульптор, живописець, графік, етнограф, народний художник України (1991), заслужений діяч мистецтв УРСР, колекціонер творів українського народного мистецтва та предметів побуту. Засновник хатнього музею, нині – Український центр народної культури «Музей Івана Гончара». Автор творів-пам'яток О. М. Горькому, Т. Г. Шевченку, С. Васильченку, Івану Гонті. Створив історико-етнографічний альбом «Україна та українці» (у 16 т.). Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1989).

28.01

- **180 років** від дня народження **Архипа Івановича Куїнджі** (1841–1910).

Український і російський живописець-пейзажист, педагог, експериментатор у галузі кольору, дійсний член Петербурзької АМ, професор, член Товариства передвижників, ініціатор створення Товариства художників (1909), пізніше – Товариство художників імені А. І. Куїнджі. Автор творів на українську тематику, співець української ночі («Українська ніч», «Вечір на Україні», «Місячна ніч на Дніпрі», «Захід сонця в степу» «Чумацький тракт» та ін.).

29.01

- **День пам'яті героїв Крут** (1918). Відбувся бій між київськими студентами і військами Муравйова під Крутами, під час якого в нерівній боротьбі полягло 300

юнаків.

- **100 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про організацію дитячих ясел».

- **155 років** від дня народження **Ромена Роллана** (1866–1944).

Французький письменник, музикознавець, громадський діяч, почесний академік АН СРСР, один з організаторів антифашистських конгресів. Автор драм про Велику французьку революцію, музикознавчих досліджень, біографій Бетховена, Мікеланджело, Л. Толстого, роману-епопеї «Жан-Крістоф» (у 10 т.), романів «Кола Брюньйон», «Зачарована душа». Лауреат Нобелівської премії (1915).

- **150 років** від народження **Івана Филипчак** (1871–1945).

Український педагог, письменник, краєзнавець, музеєзнавець, культурний діяч. Учитель середніх навчальних закладів Самбірщини (Львівська область), викладач Самбірської вчительської семінарії; член Товариства «Бойківщина», один із засновників і директор Самбірського історико-етнографічного музею. Автор історичних повістей, краєзнавчих нарисів, розвідок з історії шкільництва, зокрема, «Княгиня Романова», «Історія села Берегів», «З історії шкільництва на західній Бойківщині» та ін. Арештований радянською владою, помер на засланні.

- **115 років** від дня народження **Івана Андрійовича Гарайди** (1906–1945).

Український філолог, лектор Краківського університету, директор «Подкарпатского общества наук» в Ужгороді. Автор «Граматики руського языка» для українських шкіл Угорщини, укладач словника іншомовних слів «Причинки до словаря чужих слів», угорсько-польського та угорсько-українського словників (втрачені).

ЛЮТИЙ

- **915 років** тому князь Володимир Мономах уклав перший дидактично-художній твір Київської Русі «**Повчання**».
- **100 років** тому (1921) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «**Про науку у вищій школі**».
- **100 років** тому (1921) колегія Укрголовпрофосу прийняла рішення про заснування Кам'янець-Подільського інституту народної освіти на базі Кам'янець-Подільського університету (1918).
- **60 років** тому (1961) Міністерством освіти УРСР затверджено «**Положення про шкільну бібліотеку**», в якому визначено мету і завдання бібліотек та необхідність їх створення у структурі початкової, восьмирічної й середньої шкіл, шкіл-інтернатів та спеціальних шкіл.
- **50 років** тому (1971) рішенням колегії Міністерства освіти УРСР затверджено «**Положення про обласний (міський) інститут удосконалення кваліфікації вчителів**».

1.02

- **175 років** від дня народження **Стенлі Холла** (1846 – 1924). Американський психолог, один із основоположників педології, експериментальної педагогіки та психології старіння. Професор Університету Джона Хопкінса, в якому заснував одну з перших у США лабораторію експериментальної психології. Президент Університету Кларка, в якому організував перший у США Інститут дитячої психології. Засновник і перший президент Американської асоціації психологів. Автор першої монографії з психології раннього юнацького віку «Юність».
- **95 років** тому (1926) відбулося публічне відкриття Державної педагогічної бібліотеки у Львові (заснована в грудні 1925 р. з ініціативи тодішньої Кураторії Львівської шкільної округи). У 1947 р. книгозбірня дістала свою сучасну назву – Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека.

2.02

- **120 років** від дня народження **Валер'яна Петровича Підмогильного** (1901–1937).

Український письменник, перекладач, бібліограф, один з найвидатніших новелістів ХХ ст. Започаткував інтелектуальну орнаментальну прозу (неореалізм), член літературних об'єднань «АСПИС», «Ланка», «МАРС» та СП СРСР. Учитель шкіл Дніпропетровська, Червонограда, Ворзеля, редактор видавництва «Книгоспілка» і журналу «Життя й революція». Автор оригінальних творів – збірок оповідань «Військовий літун», «Проблема хліба», циклу новел «Повстанці», повістей «Остап Шантала», «Третя революція», романів «Місто», «Невеличка драма», перекладів французької класики. Арештований за приналежність до «групи письменників-націоналістів» і згодом розстріляний на Соловках.

3.02

▪ **55 років** тому (1966) автоматична станція «Луна-9», запущена 31 січня, вперше здійснила посадку на поверхню Місяця і передала телевізійне зображення його поверхні.

4.02

▪ **140 років** від дня народження **Григорія Миколайовича Беклемішева** (1881–1935).

Український і російський піаніст, педагог, музичний просвітител, музично-громадський діяч. Один із засновників та викладач фортепіанної кафедри Київської консерваторії, ініціатор відкриття музичної школи-десятирічки при Київській консерваторії і музично-професійної школи, реорганізованої згодом у музичне училище імені Р. Глієра.

▪ **125 років** від дня народження **Федора Пилиповича Максименка** (1896–1983).

Український бібліограф-енциклопедист, книгознавець, один із засновників української бібліографії другого ступеня (метабібліографії). Співробітник Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), завідувач відділом періодики. Заступник директора, згодом – завідувач відділу рукописів та рідкісної книги бібліотеки Львівського університету.

Упорядник, редактор, рецензент десятків бібліографічних українознавчих покажчиків з різних галузей науки. Консультант великомасштабних проектів з української та світової бібліографії. Автор праць «Матеріали до краєзнавчої бібліографії України», «Межі етнографічної території українського народу», «Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету», «Збірки історичних відомостей про населені пункти Української РСР» та ін.

▪ **85 років** від дня народження **Бориса Миколайовича Мозолевського** (1936–1993).

Український історик, археолог, поет, кандидат історичних наук, член СП СРСР, учасник археологічних експедицій Півдня України, завідувач сектору скіфської археології Інституту археології НАН України. Автор відкриттів у галузі скіфознавства, зокрема віднайдення золотої пекторалі (1971) у кургані Товста Могила на Дніпропетровщині. Автор поетичних збірок «Початок березня», «Заграва», «Червоне вітрило», «Дорогою стріли» та ін., книжки «Скіфський степ», розвідки «Товста Могила» та наукових праць з археології.

5.02 ▪ **100 років** тому (1921) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову **«Про науку у вищій школі»**.

7.02 **115 років** від дня народження **Ганни Марківни Гімelfарб** (1906–1977).

Український бібліограф. Опублікувала кілька бібліографічних покажчиків, присвячених творчості українських і російських письменників, зокрема «Гоголь і Україна» (1952), «М. М. Коцюбинський» (1954), «Тарас Григорьевич Шевченко» (1956). Співавторка бібліогр. видань «Пушкін і Україна» (1949), «Украинская литература. Дооктябрьский период» (1957), «Тарас Григорович Шевченко: Бібліографія бібліографії. 1840– 1960» (1961), «Т. Г. Шевченко: Бібліографія літ-ри про життя і творчість. 1839–

1959» (т. 1–2, 1963).

8.02

▪ **915 років** тому князь Володимир Мономах уклав перший дидактично-художній твір Київської Русі «**Повчання**».

▪ **310 років** від дня народження **Якова Блоницького** (1711–1774).

Український мовознавець, перекладач, педагог, викладач риторики Києво-Могилянської та Московської Заїконоспаської академій. Дослідник близько 40 слов'янських пам'яток, упорядник словників «Лексиконъ еллино-славенскій» та «Лексиконъ славено-еллино-латинскій», автор книжок «Коротка грецька граматика», «Граматика нова старого і славного языка словенского...».

▪ **160 років** від дня народження **Євгена Олександровича Кивлицького** (1861–1921).

Український історик, філолог, педагог, бібліотекознавець, видавець, редактор журналу «Киевская старина», викладач Ніжинського ліцею князя Безбородька та гімназій Києва, голова Ради бібліотекарів та завідувач Всенародної бібліотеки України у Києві (нині – НБУВ НАН України).

▪ **115 років** від дня народження **Карлсона Честера** (1906 – 1968).

Американський фізик та винахідник. Навчався у Каліфорнійському технологічному інституті. Працював патентним адвокатом, займався справами по збереженню авторських прав. Честеру Карлсону належить право на винахід принципу електрографії або ксерографії, одного з основних винаходів XX століття.

9.02

▪ **День безпечного Інтернету.** Відзначається щорічно з 2004 р. у другий вівторок лютого за ініціативою європейських некомерційних організацій.

▪ **580 років** від дня народження **Алішера Навої** (1441–1501). Узбецький поет, мислитель, учений, художник, музикант, державний діяч, основоположник узбецької

літератури. Автор збірок віршів, поем, прозових творів, наукових трактатів, філософсько-алегоричних та філософсько-дидактичних творів, оповідей про письменників-сучасників. Педагогічні погляди вченого, ідеї про виховання і навчання увійшли до скарбниці народної педагогіки.

10.02

▪ **60 років** тому (1961) Міністерством освіти УРСР затверджено «**Положення про шкільну бібліотеку**», в якому визначено мету і завдання бібліотек та необхідність їх створення у структурі початкової, восьмирічної й середньої шкіл, шкіл-інтернатів та спеціальних шкіл.

▪ **50 років** тому (1971) рішенням колегії Міністерства освіти УРСР затверджено «**Положення про обласний (міський) інститут удосконалення кваліфікації вчителів**».

11.02

▪ **Міжнародний день жінок і дівчаток в науці** (2013).

Генеральна Асамблея прийняла резолюцію про науку, техніку і інновації в цілях розвитку, в якій визнавалося, що повноцінний і рівний доступ до сфери науки, техніки і інновацій для жінок і дівчаток в науці.

12.02

▪ **25 років** тому (1996) постановою КМ України затверджено «Положення про ліцензування, атестацію та акредитацію закладів освіти».

▪ **150 років** від дня народження **Леся Мартовича** (Олекса Семенович, 1871–1916).

Український письменник і громадський діяч, доктор права, учасник селянського руху Галичини, редактор газет «Хлібороб», «Громадський голос», автор сатиричних і гумористичних оповідань з життя галицького селянства, інтелігенції, зокрема, «Нечитальник», «Хитрий Панько», «Смертельна справа», «Грішниця», повістей «Забобон», «Село Підойми», правознавчої праці «Реформа подружнього закону».

▪ **120 років** від дня народження **Івана Юхимовича Сенченка** (1901–1975).

Український письменник, який поєднав зрілий реалізм із романтизмом, ліризм із сатирою і гумором, літературний критик, учитель Червоноградщини (на Полтавщині). Редактор журналів «ВАПЛІТЕ», «Літературний ярмарок», «Пролітфронт», автор оповідань «Історія однієї кар'єри», «Подорож до Червонограда», «Дубові гряди», історичної повісті «Чорна брама», сатиричного твору «Холуєві записки», автобіографічної повісті «Савка», творів для дітей тощо.

13.02

▪ **Всесвітній день радіо.** Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2011 р.

▪ **100 років** тому (1921) РНК УСРР видала декрет «**Про шкільну повинність працівників соціального виховання**», згідно з яким усі працівники соціального виховання до 40 років підлягали шкільній повинності.

14.02

▪ **День Святого Валентина (День закоханих).**

▪ **155 років** від дня народження **Миколи Прокоповича Василенка** (1866–1935).

Український історик держави і права, педагог, науковий, громадсько-політичний діяч, академік Української АН, дійсний член НТШ у Львові, член Українського наукового товариства в Києві, голова Історичного товариства Нестора-літописця. Викладач історії та російської мови у Київській жіночій гімназії, Володимирському кадетському корпусі, Київському університеті, куратор Київської шкільної округи, міністр освіти в уряді Скоропадського. Один з ініціаторів заснування державних українських університетів у Києві й Кам'янці-Подільському, Національної бібліотеки, Державного українського архіву, Національного музею, Національної галереї мистецтва. Автор наукових і публіцистичних праць з історії України й історії права, зокрема, «Політичні погляди М. Драгоманова», «Нариси з

історії Західної Русі і України» та ін.

15.02

- **Стрітєння Господнє.**
- **День вшанування учасників бойових дій на території інших держав.** Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 180/2004 від 11.02.2004 р.
- **160 років** від дня народження **Альфреда Норта Уайтхеда** (1861–1947).

Англо-американський філософ-ідеаліст і педагог, один із основоположників математичної логіки, автор оригінальної «теорії ритму в навчанні», засновник логістичної школи у філософії математики.

- **155 років** від дня народження **Гната Павловича Житецького** (1866–1929).

Український історик, педагог, архівіст, літературознавець, дійсний член НТШ у Львові, редактор видавництва «Просвіта» та часопису «Книжковий вісник», учитель середніх навчальних закладів у Санкт-Петербурзі та Києві, один із засновників і завідувачів відділу рукописів Всенародної бібліотеки України (нині – НБУВ). Автор праць з історії суспільно-політичної думки України XVII–XIX ст., історіографії, археологічних публікацій, літературознавчих розвідок тощо. Вивчав творчість Т. Шевченка, М. Гоголя О. Пушкіна, М. Костомарова та інших діячів.

17.02
(ін. 18.02)

- **165 років** від дня народження **Софії Федорівни Русової** (1856–1940).

Українська культурно-освітня діячка, педагог, літературний критик, публіцист, один з організаторів українського жіночого руху, основоположник концепції національної системи освіти і виховання, системи дошкільного виховання, фундатор першого дитячого садка в Києві. Член Київської громади, Харківського й Київського товариств грамотності, викладач Вищих жіночих курсів, Фребелівського педагогічного інституту, Комерційного

інституту в Києві, Київського кадетського корпусу, Кам'янець-Подільського університету та інших навчальних закладів України, Росії, Чехословаччини. Голова департаменту дошкільної й позашкільної освіти Генерального Секретарства освіти УНР, організатор та керівник Всеукраїнської учительської спілки. Співзасновник і редактор педагогічного журналу «Світло», автор праць «Дошкільне виховання», «Перша читанка для дорослих», «Методика колективного читання», «Сучасні течії в новій педагогіці» та ін., літературно-критичних праць про творчість Г. Сковороди, М. Гоголя, Т. Шевченка, М. Драгоманова, визначних жінок України. Чималу увагу приділяла розвитку бібліотек, зокрема організації книгозбірень як культурно-освітніх осередків позашкільної освіти.

19.02

▪ **170 років** від дня народження **Якова Миколайовича Шульгина** (1851–1911).

Український історик, громадсько-культурний діяч, педагог, викладач історії київських та одеських гімназій, співробітник журналу «Киевская старина», видавництва «Вік», член Історичного товариства Нестора-літописця, дійсний член НТШ у Львові, засновник (разом із М. Грушевським) Українського наукового товариства в Києві (1907). Автор праць з історії Лівобережної України (II пол. XVII – XVIII ст.), зокрема, «Про гайдамаків і Максима Залізняка», П. Полуботка й Коліївщину.

▪ **115 років** від дня народження **Авеніра Калениковича Коломийця** (1906–1946).

Український театральний режисер, журналіст, поет і прозаїк, укладач підручників із мови та літератури, редактор і видавець; художник та виготовлювач бандур. Автор поеми «Дев'ятий вал» (1930), збірки поезій «Провісні кадри» (1932), збірки нарисів «Шевченкова ера» (1942); повісті «Тіні над прикреньями»; драматичних творів «Іменем» (1933), «Єретик» (1936), «Розкопи», «Мікроби»,

«Суд над Дон Жуаном», комедії «Манко покрите», казок «Громадка гномика Дадка», «Казка темного бору» (1938) та ін. Підготував і видав підручники «Звучня» та «Основи граматики і правопису» (1942). Частина творів не друкувалася.

20.02

- **День пам'яті Небесної Сотні.**
- **Всесвітній день соціальної справедливості.** Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН. В Україні відзначається згідно з Указом Президента України № 1021/2001 від 04.11. 2011 р.
- **130 років від дня народження Бориса Семеновича Манжоса (1891–1938).**
Український педагог, дидакт, практик-експериментатор, учасник розбудови нової системи освіти, розвитку нової школи з виробничою працею і політехнізмом на основі марксистської ідеології. Учитель української мови й літератури в Київській жіночій гімназії С. В. Ігнат'євої, директор шкіл Київської губернії, викладач вищої школи, керівник кафедри дитячого руху Всеукраїнського інституту народної освіти. Помічник директора з навчальної роботи в Польському інституті соціального виховання в Києві, завідувач відділу соціального виховання Київської повітнаросвіти, інспектор Київського Губсоцвиху, завідувач навчальної частини в дитячому містечку «Ленінськ» під Києвом, організатор першої в Україні фабрично-заводської семирічки в Києві. Автор статті «Дві теорії навчання» – першого і єдиного в Україні дослідження гештальтпсихології з використанням першоджерел, підручника «Основи радянської дидактики. Ч.1. Аналітика педагогічного процесу», що став значним явищем у розвитку педагогічної науки в СРСР.

21.02

- **Міжнародний день рідної мови.**
- **85 років тому (1936)** Всеукраїнську Академію Наук (ВУАН) перейменовано на Академію наук УСРР (АН

УСРР), з 1937 р. – АН УРСР, нині – Національна академія наук України (НАН України).

▪ **120 років** від дня народження **Василя Григоровича Смекаліна** (1901–1940).

Український композитор, диригент, педагог, викладач та декан диригентсько-хорового факультету Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка в Києві, диригент Київського театру опери та балету. Автор «Урочистого маршу», «Рондо», обробок українських народних пісень та інших музичних творів.

22.02

▪ **80 років** від дня народження **Бориса Всеволодовича Пічугіна** (1941–2004).

Український географ-методист, викладач і доцент Луганського національного педагогічного університету. Автор підручників і методичних посібників для середньої школи «Географія материків і океанів» (7 кл.), «Практичні роботи з географії в 7 класі», «Шкільний визначник мінералів і гірських порід».

24.02

▪ **75 років** тому (1946) створено Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти відповідно до спільної постанови Закарпатського облвиконкому і бюро обкому КП(б)У «Про перетворення Центрального методичного кабінету в м. Ужгороді в обласний інститут удосконалення кваліфікації вчителів».

▪ **235 років** від дня народження **Вільгельма Грімма** (одного з братів Грімм, 1786–1859).

Німецький філолог, письменник, член Пруської АН, професор Геттінгенського і Берлінського університетів, засновник міфологічної школи у фольклористиці. Автор досліджень у галузі мовознавства, фольклору, німецької літератури епохи середньовіччя, збирач й видавець німецьких народних казок і переказів (разом з братом Якобом).

25.02

▪ **150 років** від дня народження **Косач Лариси Петрівни**

(Леся Українка) (1871–1913).

Українська письменниця, перекладачка, культурна діячка. Співзасновниця літературного гуртка «Плеяда». Писала в жанрах поезії, лірики, епосу, драми, прози, публіцистики. Винятково велике значення творчості Лесі Українки в історії української літератури полягає в тому, що вона збагатила українську поезію новими темами й мотивами. На зламі XIX – XX ст. Леся Українка стала в авангарді творчих сил, що виводили українську літературу на широку арену світової літератури. Серед мистецької спадщини – збірки поезій «На крилах пісень», «Думи і мрії», «Відгуки», поеми «Давня казка», «Одно слово», драми-поеми «Кассандра», «В катакомбах», «Лісова пісня», «Камінний господар», «Бояриня».

26.02

100 років тому (1921) колегія Укрголовпрофосу прийняла рішення про заснування Кам'янець-Подільського інституту народної освіти на базі Кам'янець-Подільського університету (1918). Після численних реорганізацій з 1977 р. інститут носить назву Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут, із 2008 року – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

27.02

▪ **30 років** тому (1991) постановою ВР УРСР ратифіковано «Конвенцію про права дитини».

▪ **265 років** від дня народження **Іллі Андрійовича Безбородька** (1756–1816).

Український (козацько-старшинського роду з Переяславщини) генерал, сенатор, дійсний таємний радник, граф, учасник російсько-турецьких воєн, керівник лівого флангу військ О. Суворова при штурмі Ізмаїла (1790). На його кошти та кошти брата засновано гімназію вищих наук (1820) у м. Ніжин, з 1832 р. – Ніжинський ліцей, нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

▪ **175 років** від дня народження **Федора Яковича Фортинського** (1846–1902).

Український історик-медієвіст, педагог, доктор загальної

історії, професор кафедри всесвітньої історії, декан історико-філологічного факультету та ректор Київського університету. Викладач київських Вищих жіночих курсів. Член історичного товариства Нестора-літописця. Дослідник проблем середньовічної історії європейських країн та слов'янського Помор'я. Автор праць «Причини розпаду монархії Карла Великого», «Розвиток папської влади в середні віки», «Історичний огляд» та ін.

▪ **160 років** від дня народження **Рудольфа Штейнера** (Штайнер, 1861–1925).

Австрійський філософ, педагог, засновник антропософії, вчення про медіативне мислення та методологічні основи вальдорфської педагогіки. Викладач робітничої школи в Берліні, викладач курсів з питань теорії й практики навчання і виховання у вальдорфських школах, заснував дослідний і навчальний центр «Гетеанум», антропософське товариство.

▪ **195 років** від дня народження **Памфіла Даниловича Юркевича** (1826–1874).

Видатний український філософ і педагог, мислитель, наставник Київської духовної академії по класу філософських наук, викладач (логіка, історія філософії, педагогіка), а згодом – декан історико-філологічного факультету Московського університету. Розробник своєрідної філософської концепції – «філософія серця», що ґрунтується на вченні про «серце» як символ внутрішнього світу людських переживань. Автор праць з педагогіки – «Читання про виховання», «Курс загальної педагогіки з додатками», «Загальні основи методики», «Ідеї і факти з історії педагогіки» та інші, з філософії – «Ідея», «З науки про людський дух», «Серце і його значення в духовному житті людини» та ін.

28.02

БЕРЕЗЕНЬ

У березні відзначається:

- **200 років** від заснування (1821) у Тульчині (Вінницька область) **Південного товариства декабристів**.
- **160 років** тому (1861) в Україні скасовано **кріпацтво**.
- **155 років** від дня заснування **Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого** (1866).
- **80-річчя** від дня заснування **Івано-Франківського державного педагогічного інституту** (нині Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника)
- **30 років** тому (1991) в Києві створено республіканську організацію Союз українського студентства (СУС).

1.03

- **100 років** від заснування (1921) Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (ЛНУ). Згідно з постановою уряду УСРР про відкриття першого на Донбасі ЗВО організовано губернські вищі педагогічні курси (1921), на основі яких у 1923 р. засновано Донецький інститут народної освіти. У 1934 р. він був перетворено на Луганський педагогічний інститут, у 1939 р. закладу присвоєно ім'я Тараса Шевченка. У 1998 р. інституту надано статус університету, у 2003 р. – статус національного. З 2008 р. ЗВО функціонує як Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. У 2014 р. внаслідок окупації м. Луганськ вимушений тимчасово переміститися м. Старобільськ (Луганська область).

- **130 років** від дня народження **Федора Пилиповича Калиновича** (1891 – ?).

Український математик, співробітник і секретар математичної секції природничого відділу Інституту української наукової мови ВУАН. На поч. 1930-х рр. працював у словниковому відділі Інституту мовознавства ВУАН. Уклав «Словник математичної термінології» (у 3-х ч.,

1925, 1926, 1931, у співавт.). Автор праць «Термінологія органів Наркомосвіти і наукова термінологія, «Двома шляхами: З приводу нового видання білоруської математичної термінології».

2.03

▪ **145 років** від дня народження **Мирона Михайловича Кордуби** (1876–1947).

Український історик, джерелознавець, археограф, бібліограф, публіцист, письменник, доктор філософії, учитель гімназій Львова, Чернівців, Холма, професор Варшавського й Львівського університетів. Один з організаторів Українського таємного університету у Львові, дійсний член НТШ у Львові, Археологічної комісії ВУАН. Автор праць «Ілюстрована історія Буковини», «Українська і польська історична література про українську еміграцію», «Бібліографія історії України» (рукопис), соціально-побутових оповідань, статей і рецензій з питань розвитку літератури.

3.03

▪ **Всесвітній день письменника.**

▪ **160 років** від скасування (1861) кріпосного права в Російській імперії відповідно до Маніфесту та «Загального положення про селян, звільнених від кріпосної залежності», затверджених Олександром II. Селянам надавалася особиста свобода з можливістю викупити землю у поміщика.

▪ **155 років** від дня заснування **Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого** (1866). Створено царським урядом як Київську російську публічну бібліотеку, підпорядковану Міністерству внутрішніх справ у Санкт-Петербурзі, з 1891 р. – Київська міська публічна бібліотека (підпорядкована Київській міській управі). У 1957 р. стала бібліотекою республіканського підпорядкування – Республіканська бібліотека УРСР імені КПРС, з 1994 р. отримала статус національної бібліотеки, з 2016 р. – Національна бібліотека України імені Ярослава

Мудрого, яка є провідним державним, культурним, освітнім і науково-інформаційним закладом.

- **210 років** від дня народження **Антон Могильницького** (1811–1873).

Український поет-романтик, один з продовжувачів традицій «Руської трійці», депутат австрійського парламенту, священник сіл Галичини, поборник національно-культурного відродження галицьких українців. Автор патріотичних віршів «Рідна мова», «Згадка старовини», поетичного маніфесту «Судьба поета», послання «Пробудися, соловію», балади «Русин-вояк», епічної поеми «Скит Манявський», перекладу українською мовою балади Ф. Шиллера «Граф на Габсбургу».

4.03

- **90 років** тому (1931) вийшла постанова XII Всеукраїнського з'їзду Рад «Про загальне навчання й політехнізацію шкіл».

- **195 років** від дня народження **Олександра Івановича Строніна** (1826–1889).

Український громадський та освітній діяч, історик-соціолог, викладач Кам'янець-Подільської, Новгород-Сіверської та Полтавської гімназій. Брав участь в організації й роботі недільних шкіл, громади в Полтаві. Автор праць про роль законів і висновків природничих і математичних наук в історії суспільства.

- **125 років** від дня народження **Павла Кукурузи** (1896–1978).

Український видавець, редактор, педагог. Організував читальню товариства «Просвіта», за його сприяння видавалися часопис «Підкарпатське пчолярство», місячник «Пчолярство» та підручники для пасічників. Також працював у редакції популярного молодіжного журналу «Пчілка». Докладав чимало зусиль для редагування методично-педагогічної літератури. Редагував «Літературний листок», що виходив як додаток до газети

«Свобода», альманахи та календарі «Просвіти», видав власні праці з природознавства, географії та рослинництва. За його участі упродовж 1923-1938 років видано близько 80 книжок.

6.03

- **120 років** від дня народження **Наума Ілліча Ахієзера** (1901–1980).

Український математик, педагог, організатор науки, громадський діяч, член-кореспондент АН УРСР, корифей класичного математичного аналізу, організатор математичних досліджень у Східній Україні, наукового й освітнього центру в Харкові. Викладач Київського інституту народної освіти та інших ВНЗ Києва, Ніжина, Москви, Казахстану, завідувач кафедр Харківського університету та Харківського авіаційного інституту. Автор всесвітньо відомих монографій і підручників з теорії функцій комплексної змінної, функціонального аналізу, теорії інтегральних рівнянь.

- **90 років** від дня народження **Олександра Івановича Білаша** (1931–2003).

Український поет, композитор, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний артист України, Герой України, член Спілки композиторів УРСР, член Національної СП України, викладач Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Автор музики до пісень, опер, оперет, кінофільмів, творів для симфонічного й духового оркестрів, вокально-симфонічних і вокально-інструментальних творів, восьми поетичних збірок. Лауреат премії імені М. Островського, Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

7.03

- **Всесвітній день дитячого телебачення і радіомовлення.**
- **100 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила декрет «Про організацію робітничих факультетів» (робітфаків), що мали на меті готувати робітничу та селянську молодь до

вступу у вищу школу та сприяти пролетаризації вузів.

- **85 років** від дня народження **Ярослава Дмитровича Ісаєвича** (1936–2010).

Український історик, громадський діяч, академік НАН України, директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, президент Міжнародної асоціації українців, перший голова Українського національного комітету істориків. Входив до складу наукової ради Українського історичного журналу. Автор праць з середньовічної та ранньомодерної історії та культури України і Центрально-Східної Європи. До його найважливіших праць належать монографії «Братства та їх роль у розвитку української культури XVI—XVIII ст.» (1966), «Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI—XVIII ст.» (1972), «Юрій Дрогобич» (1972), «Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні» (1975), «Україна давня і нова. Народ, релігія, культура» (1996), «Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми» (2002). Окремо слід відзначити зведений каталог українських стародруків «Пам'ятки книжкового мистецтва» (два томи у трьох книгах, 1981—1984), один з основних авторів другого тому фундаментальної академічної праці «Історія української культури» (2001).

8–14.03

- **Міжнародний жіночий день.**

8.03

- **85 років** від дня народження **В'ячеслава Григоровича Сидякіна** (1936–2005).

Український біолог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі психофізіології, екології і магнітобіології, дослідник вищої нервової діяльності людей і тварин, їх адаптації до зовнішнього середовища. Ректор і завідувач кафедри Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (м. Сімферополь),

один з організаторів Кримської школи магнітобіології. Автор наукових праць «Космічна екологія», «Вплив глобальних екологічних факторів на нервову систему», «Психофізіологічний підхід до проблеми навчання і здоров'я учнів», «Питання екологічної фізіології» та ін.

9.03

- **День народження Тараса Григоровича Шевченка (1814–1861).**

Українського мислителя, поета, художника, просвітителя, громадського діяча.

- **135 років від дня народження Григорія Івановича Нарбута (1886–1920).**

Український художник-графік, фундатор українського книжкового мистецтва – системи комплексного оформлення книжки та нового шрифту. Один з перших дослідників української художньої старовини, один із засновників і ректор Української академії мистецтв, керівник відділу образотворчих мистецтв Наркомосу УСРР. Автор ілюстрацій до книжок «Малоросійський гербовник», «Герби гетьманів Малоросії», «Стародавні садиби Харківської губернії», «Українська абетка», ескізів для українських карбованців, обкладинок і оформлення журналів «Мистецтво», «Наше минуле», силуетних портретів, заставок, емблем тощо.

10.03

- **170 років від дня народження Олексія Петровича Грузинцева (1851—1919).**

Професор фізики Харківського університету, один із засновників Харківської Громадської бібліотеки. У 1886–1908 роках – член Правління бібліотеки. У 1906 був обраний Головою Правління. Автор праць «О приложениях закона сохранения энергии» (1885), «Электронная теория в оптике» (1910), «Математическая оптика: Курс лекций проф. А. П. Грузинцева», «Термодинамика и стехиометрия» (1914), «Приложение

термодинамики к химическим реакциям с твердыми фазами» (1915).

12.03

- **140 років** від дня народження **Володимира Івановича Бірчака** (1881–1952).

Український письменник, філолог, педагог, публіцист, громадський діяч Галичини і Закарпаття, дійсний член НТШ у Львові, учитель української мови й літератури гімназій Львова, Дрогобича, Мукачеве, доцент Кам'янець-Подільського університету, інспектор гімназій і семінарій в уряді Карпатської України. Упорядник шкільних підручників («Руська читанка» для 1–4 класів), автор художніх і літературознавчих творів, історичних повістей, мовознавчих розвідок.

14.03

- **130 років** від дня народження **Амвросія Максиміліановича Бучми** (1891–1957).

Український актор, режисер театру й кіно, педагог, професор, викладач Київського інституту імені І. К. Карпенка-Карого, народний артист СРСР, член художнього об'єднання «Березиль», художній керівник Київської кіностудії. Один із засновників українського театрального й кіномистецтва ХХ ст. Лауреат двох Сталінських премій другого ступеня.

15.03

- **110 років** від дня народження **Богдана Стебельського** (1911–1994).

Український художник, мистецтвознавець, літературознавець, доктор філології, громадський і культурний діяч, педагог, учитель і директор у середніх школах, редактор сторінки «Література і мистецтво» газети «Гомін України», голова Співки Митців Канади, Асоціації Діячів Української Культури, Голова НТШ у Канаді. Автор книжок «Про ілюстрацію дитячої книжки», «Ідеї і творчість» та численних розвідок на мистецтвознавчі й

17.03

▪ **165 років** від дня народження **Михайла Олександровича Врубеля** (1856–1910).

Український та російський художник-символіст дансько-польського походження. Визначний майстер акварельного і олійного малярства. Робив ілюстрації до книжок, монументальні роботи, портрети, захоплювався сценографією. У кожній з галузей мистецтва залишив шедеври. Акварелі Михайла Врубеля Київського періоду: «Натюрморт. Тканини», «Портрет Олени Мурашко», «Квіти», «Божа матір» та ін. Ескізи для Володимирського собору в Києві. Врубель створив малюнки до роману «Герой нашого часу», до деяких віршів та до поеми «Демон», п'єси «Моцарт і Сальєрі». Для Кирилівської церкви Врубель створив фреску «Сходження Святого Духу на Апостолів» (1885). Серед світських робіт київського періоду визначним твором став «Портрет дівчини на тлі перського килиму», де Врубель дав волю своїм колористичним здібностям. У Києві художник намалював також картини «Східна казка», «Автопортрет», велику кількість акварелей з квітковими мотивами та ін.

18.03

▪ **135 років** від дня народження **Курта Коффки** (1886–1941).

Німецько-американський психолог, приват-доцент і професор Гісенівського університету (Німеччина), професор коледжу Сміта (США), один з головних представників гештальтпсихології. Засновник і редактор журналу «Психологічні дослідження», автор монографій «Принципи гештальтпсихології», «Основи психічного розвитку», праць з проблем психології: сприйняття, пам'яті, мислення, навиків.

▪ **110 років** від дня народження **Любомира Дмитровича Дмитерка** (1911–1985).

Український письменник, драматург, прозаїк, публіцист, літературний критик, головний редактор журналу «Вітчизна», редактор Київської кіностудії, член СП СРСР, заступник голови управління СПУ, автор поетичних збірок «Іду», «Молода земля», «Основа», «Світе мій», романів «Розлука», «Крізь дні і ночі», «Останні кілометри», трилогії «Міст через прірву», п'єс «Генерал Ватутін», «Шляхи людські», «Суд серця», «Лавровий листок» та інші (поставлені в театрах Києва, Харкова, Львова, Одеси). Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1979).

▪ **85 років** від дня народження **Геннадія Михайловича Чайченка** (1936–1998).

Український біолог, педагог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, фахівець у галузі фізіології вищої нервової діяльності та функціонального значення структур лімбічної системи мозку, психофізіологічних механізмів розумової діяльності людини, завідувач кафедри Київського університету імені Т. Г. Шевченка, розробник оригінальної комп'ютерної методики для визначення рівня розумового розвитку учнів старших класів і студентів; автор підручника «Фізіологія вищої нервової діяльності», навчального посібника «Основи фізіології вищої нервової діяльності» та підручника для студентів «Фізіологія людини і тварин» (у співавт.).

19.03 ▪ **90 років** тому (1931) РНК УСРР ухвалила постанову «Про готування помічників учителів для перших груп трудової школи».

20.03 ▪ **Міжнародний день щастя.**
▪ **110 років** від дня народження **Поля Фреса** (1911–1996). Французький психолог, директор Інституту психології Сорбонни, президент Французького психологічного

товариства, Міжнародної асоціації наукової психології; автор наукових праць з психології сприймання, пам'яті, емоцій, порівняльного вивчення мови, психолінгвістики та експериментальної психології, зокрема 9-томної «Експериментальної психології» (у співавт. з Ж. Піаже).

- **170 років** від дня народження **Ісмаїла Гаспринського** (1851–1914).

Кримськотатарський громадсько-політичний і культурний діяч, науковець, педагог, мислитель, письменник, послідовник К. Д. Ушинського. Пропагандист синтезу традиційної мусульманської духовності з передовими досягненнями європейської культури. Викладач російської мови в початкових школах, реформатор традиційної мусульманської школи. Ініціатор створення для кримськотатарських дітей новометодних шкіл із викладанням російської, арабської і турецької мов та запровадженням екзаменів і позакласних форм навчання. Член науково-краєзнавчої організації Криму – Таврійської губернської наукової архівної комісії. Видавець першої в Криму тюркомовної газети «Терджиман» («Перекладач»). Автор підручників для початкової школи «Учитель дитини», «Турецька хрестоматія», методичного посібника «Книга для учителів», новели «Горе Сходу», повісті «Африканські листи», політичного есе «Російське мусульманство – думки, замітки і спостереження мусульманина» та інших літературних творів.

21.03

- **Всесвітній день поезії.**
- **Всесвітній день людей з синдромом Дауна**
Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А / RES / 66 / 149 від 29.02.2012 р.
- **Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації**
Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної

Асамблеї ООН А / RES / 2142 (XXI) від 26.10.1966 р.

- **185 років** від дня народження **Василя Степановича Гнилосирова** (1836–1900).

Український педагог, публіцист, етнограф, культурно-просвітницький діяч, один з організаторів Харківської громади, недільних шкіл, учитель повітової школи в Охтирці, викладач російської мови в училищі й гімназії Харкова, Звенигородського училища, директор і викладач (російська мова, історія та географія) міського училища в Каневі (23 роки), доглядач могили Т. Г. Шевченка. Автор програми щодо збирання етнографічних матеріалів під час експедицій, праць «Начерки педагогічного характеру», «Підготовка до географії», «Проба складання підручника з історії», «Учні переяславських слов'яно-латинських шкіл в 1744 році», «Щоденник» та ін.

- **120 років** від дня народження **Осипа Андрушківа** (1906–1984).

Український вчений-математик, голова НТШ в США (1974-1977). Викладав доцентом в УВУ в Мюнхені, з 1949 - професор математики у «Seton Hall University» у США. Науковий доробок включає праці з математики.

22.03

- **Всесвітній день водних ресурсів.**

- **85 років** від дня народження **Михайла Григоровича Осадчого** (1936–1994).

Український поет, письменник, журналіст, літературознавець, дисидент, педагог, викладач, доцент кафедри журналістики Львівського університету, редактор університетської газети, старший редактор Львівської телестудії, член Спілки журналістів України, Львівського відділення СП України. Автор відомої повісті «Більмо», автобіографічної повісті про О. Вишню «Геній сміху, або зустріч із вождем», збірки віршів «Місячне поле» та інших творів.

23.03

- **25 років** тому (1996) ВР України ухвалила Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про освіту» (1991)», згідно з яким було запроваджено статті про державний контроль за діяльністю освітніх закладів, державні стандарти освіти, освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні, післядипломну освіту, заклади післядипломної освіти.

24.03

- **Всесвітній день боротьби із захворюванням на туберкульоз.**

25.03

- **90 років** тому (1931) ВУЦВК і РНК УСРР ухвалили постанову «**Про комісії в справах неповнолітніх**».

- **110 років** від дня народження **Олексія Миколайовича Боголюбова** (1911–2004).

Український математик і механік, член-кореспондент АН УРСР, професор Київського інженерно-будівельного інституту. Автор праць «Творіння рук людських: історія машин», «Популярно про робототехніку», «Механіка в історії людства», «Математики-механіки: біографічний довідник», посібників з арифметики «Розв’язування арифметичних задач на рух в початковій школі», «Про професійно-педагогічне направлення викладання арифметики в педагогічному училищі», редактор збірника наукових праць «Нариси з історії математичної фізики», довідника «Київські математики-педагоги».

27.03

- **Міжнародний день театру.**

29.03

- **20 років** тому (2001) вийшов Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики».

- **140 років** від дня народження **Марійки Підгірянки** (Марія Омелянівна Домбровська, 1881–1963).

Українська поетеса, педагог, учитель-методист народних шкіл Галичини, автор поетичного збірника «Відгуки душі»,

поєми «Мати-страдниця», навчального посібника для початкової школи «Ластівочка» (у 2 ч.), віршів для дітей, оповідань, п'єс.

30.03

- **30 років** тому (1991) в Києві створено республіканську організацію Союз українського студентства (СУС), головою якої був В. Чемерис.

- **115 років** від дня народження **Олексія Микитовича Руська** (1906–1964).

Український вчений-хімік, педагог, організатор народної освіти, член-кореспондент АПН РРФСР, президент Педагогічного товариства УРСР. Викладач хімії Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, а згодом – ректор Київського університету імені Т. Г. Шевченка, ректор Об'єднаного українського державного університету в м. Кзил-Орді (Казахстан), заступник міністра освіти УРСР (з 1944 р.), директор Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (1958–1964), організатор й учасник республіканських науково-педагогічних конференцій, голова комітету з освіти республіканської комісії ЮНЕСКО. Автор підручників, навчальних і методичних посібників з хімії для ЗВО і середніх шкіл («Лабораторні справи з загальної і неорганічної хімії», «Теорія розчинів» та ін.), праць з історії розвитку принципу поєднання навчання з продуктивною працею, проблем організації народної освіти й питань школознавства («За дальший розвиток педагогічної науки на Україні».

«Виробниче навчання в школі» та ін.).

- **105 років** від дня народження **Олексія Івановича Бородіна** (1916–1997).

Український математик, фахівець у галузі теорії чисел, історії і методики викладання математики, кандидат фізико-математичних наук, професор Донецького університету. Автор підручників «Теорія чисел», «Алгебра і теорія чисел», наукових і науково-популярних книжок

«Історія розвитку поняття про число і системи числення», «Біографічний словник діячів у галузі математики» (у співавт.), «Число і містика», «Радянські математики», «Математика», «Із історії математики».

31.03

- **425 років** від дня народження **Рене Декарта** (1596–1650), Французький філософ, фізик, фізіолог, математик, основоположник аналітичної геометрії. У математиці Декарт запровадив Декартову систему координат, дав поняття змінної величини і функції, ввів багато алгебраїчних позначень. У фізиці він сформулював закон збереження кількості руху, запровадив поняття імпульсу сили. Декарт – автор методу радикального сумніву в філософії, механіцизму у фізиці, ввів у науковий обіг поняття рефлексу. Його твори: «Геометрія» (1637), «Міркування про метод...» (1637). Уривки з «Міркування про метод» на проекті «Візія» (українською мовою), «Начала філософії» (1644).
- **155 років** від дня народження **Йосипа Йосиповича Косоногова** (1866–1922). Український фізик, методист, метеоролог, академік АН УСРР, професор Київського університету. Організатор тимчасових педагогічних і Вищих жіночих курсів, на яких читав курс лекцій з методики викладання фізики в школі. Уперше застосував ультрамікроскоп для вивчення явищ електролізу. Автор праць з питань електричних коливань, фізики діелектриків, оптики, підручника «Основи фізики» та методичних посібників для вчителів.
- **135 років** від дня народження **Тадеуша Котарбінського** (1886–1981). Польський філософ, логік, академік, президент Польської АН, педагог, викладач гімназії імені М. Рея у Варшаві, професор, завідувач кафедри логіки Варшавського університету, ректор і завідувач кафедри філософії Лодзького університету. Представник Львівсько-варшавської школи неопозитивізму й аналітичної філософії,

один із засновників праксеології (наука про діяльність людини), дослідник проблем онтології, теорії пізнання, формальної логіки. Автор праць «Елементи теорії пізнання, формальної логіки і методології наук», «Ідея свободи», «Лекції з історії логіки» та ін.

КВІТЕНЬ

1.04

- **Міжнародний день птахів.**
- **155 років** від дня народження **Ферруччо Бузоні** (1866–1924). Італійський піаніст, композитор, диригент, музичний педагог, професор консерваторії в Гельсінгфорсі, Москві, Бостоні, професор класу вищої композиторської майстерності при Берлінській академії мистецтв. Автор п'яти опер, у тому числі «Турандот» і «Доктор Фауст», п'єс, романсів та інших музичних творів, книжок «Ескіз нової естетики музичного мистецтва».

2.04

- **Міжнародний день дитячої книги** (відзначається в день народження Г.-Х. Андерсена (1840–1902), датського письменника-казкаря).
- **95 років** тому (1926) Державний науково-методологічний комітет НКО УСРР ухвалив постанову про створення Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП). Нині – Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

3.04

- **75 років** від дня народження **Євгена Павловича Постовойтова** (1946–2003). Український педагог, дефектолог, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент АПН України, фахівець у галузі методики навчання й виховання дітей, хворих на церебральний параліч, їх реабілітації та працевлаштування. Директор загальноосвітніх середніх шкіл Києва, школи-інтернату № 15,

старший науковий співробітник Інституту педагогіки та Інституту проблем виховання АПН України. Розробник моделі навчально- реабілітаційного центру для дітей, хворих на церебральний параліч. Член редакційної ради журналу «Дефектологія», автор наукових праць «Управління виховною роботою в школі- інтернаті», «Специфіка позаурочної виховної роботи з учнями шкіл-інтернатів для дітей-сиріт», «Зняття адаптаційних труднощів у дітей в соціально- реабілітаційному центрі» та ін.

5.04

▪ **140 років** від дня народження **Дмитра Миколайовича Ревуцького** (1881–1941).

Український мистецтвознавець, композитор, музикознавець, фольклорист, літературознавець, перекладач, педагог. Викладач словесності в приватній школі Ревеля (нині – м. Таллін, Естонія), у київській гімназії В. Науменка, у 7-й Київській гімназії, викладач і професор Київського музично-драматичного інституту імені М. Лисенка, старший науковий співробітник Інституту українського фольклору АН УРСР. Один із засновників Музичного товариства імені М. Леонтовича, Етнографічного кабінету ВУАН. Один із основоположників українського музикознавства, зокрема лисенкознавства. Автор праць «Українські думи та пісні історичні», «Живе слово: теорія виразного читання для школи», «Шевченко і народна пісня», «Український фольклор і Лисенко» та ін.

▪ **115 років** від дня народження **Анатолія Івановича Шияна** (1906–1989).

Український письменник, прозаїк, драматург, член СП УРСР, автор оповідань «Розплата», «Мар'яна», романів «Гроза» (художній фільм «Гроза над полями»), «Хуртовина», повістей, п'єс-казок для дітей «Івасик-Телесик», «Котигорошко», «Летючий корабель» (й однойменної кіноповісті), «Ялинка», «Іван – мужицький син» та ін. Лауреат премії імені А. Головка.

- 6.04 ▪ **Міжнародний день спорту на благо миру та розвитку.**
- 7.04 ▪ **Благовіщення пресвятої Богородиці.**
 ▪ **Всесвітній день здоров'я.**
 ▪ **145 років від дня народження Іларіона Семеновича Свенціцького (1876–1956).**
 Український філолог, педагог, історик, мистецтвознавець, громадсько-культурний діяч. Викладач історії української мови в Київському університеті, на курсах учителів у Лохвиці, Гадячі, Борзні, завідувач кафедри слов'янської філології Львівського університету, керівник Львівського відділення Інституту мовознавства АН України, організатор і директор Національного музею у Львові. Автор праць «Буцацьке євангеліє XIII ст.», «Нариси з історії української мови», «Заповіт Ярослава Мудрого» та ін
- 9.04 ▪ **200 років від дня народження Шарля Бодлера (1821 – 1867).**
 Французький поет і критик епохи романтизму та імпресіонізму, учасник революції 1848 р., видавець газети «Суспільний порятунок». Автор поетичних збірок «Квіти зла», «Маленькі поеми у прозі», «Що вам небо з довічними муками», збірки статей «Романтичне мистецтво», трактату про наркотики «Штучний рай».
- **150 років від дня народження Фріца Гансберга (1871–1950).** Німецький педагог, прихильник вільного виховання й трудової школи (під трудом розумів активну діяльність учнів – розумову працю), організатор школи вільного виховання в Бремені, автор численних методичних посібників, підручників, збірників вправ з німецької мови і книжок для читання («У нас вдома», «Творча робота в школі» та ін.).
- 10.04 ▪ **85 років тому (1936) вийшла постанова ЦВК і РНК СРСР**

«Про персональні звання для вчителів початкових і середніх шкіл», відповідно до якої встановлювалися такі персональні звання: учитель початкової школи, учитель середньої школи, заслужений учитель школи.

- 11.04 ▪ **Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів.**
- 12.04 ▪ **Всесвітній день авіації і космонавтики.**
- 12–
19.04 ▪ **60 років** тому (1961) космонавт Юрій Гагарін здійснив перший в історії людства політ навколо Землі на космічному кораблі «Восток» (108 хв).
- 19.04 ▪ **105 років** тому (1916) в Києві відбувся педагогічний з'їзд (ініційований Київським учбовим округом), який відкрив відомий психолог В. В. Зінковський доповіддю «Проблеми виховання в школі». Результатом роботи з'їзду стало ухвалення резолюції «Принципи виховання й навчання в середній школі та її організація».
- 14.04 **135 років** від дня народження **Едуарда Толмена** (1886–1959).
Американський психолог, теоретик необіхевіоризму, доктор філософії Гарвардського університету, професор і викладач Каліфорнійського університету. Засновник системи, що поєднує ідеї біхевіоризму, гештальтпсихології і фрейдизму, розробник когнітивної пізнавальної теорії навчання, дослідник феномена «латентного» (прихованого) навчання.
- 14.04 ▪ **265 років** від дня народження **Антіна Ангеловича** (1756–1814).
Український релігійний, освітньо-політичний діяч, історик української церкви. Окрім пастирських листів він видав польською мовою політичні брошури антинаполеонівського спрямування «Хто є наступальною стороною: Австрія чи Франція?» (1805), «Роздуми австрійського патріота з

приводу деяких статей у закордонних газетах» (1809).

16.04

▪ **180 років** від дня народження **Христини Данилівни Алчевської** (1841–1920).

Український педагог, прогресивна діячка народної освіти, віце- президент Міжнародної ліги освіти, організатор і керівник недільних шкіл, методист початкової школи, засновник й учитель Харківської жіночої недільної школи, що стала організаційно-методичним центром недільних шкіл Російської імперії, член Харківського товариства поширення серед народу грамотності, попечитель однокласної земської школи в с. Олексіївка (нині – Луганська область), збудованої на власні кошти. Автор методичного посібника для навчання дорослих «Книга дорослих», праці «Передумане й пережите», до якої увійшли щоденники, листи, спомини. Упорядник покажчика книжок для народного й дитячого читання «Що читати народу?» (у 3 т.)

▪ **90 років** від дня народження **Зінаїди Іванівни Слєпкань** (1931–2006).

Український математик-методист, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, старший викладач кафедри математики Мелітопольського педагогічного інституту, професор Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Автор науково-методичних праць з методики навчання математики для вчителів «Системи рівнянь другого степеня» (у співавт.), «Урок математики в школі», «Методика викладання математики: практикум», «Методика навчання математики», «Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі», «Методика викладання алгебри і початків аналізу», посібників і підручників для учнів 9–11 класів «Алгебра і елементарні функції», «Математика: посібник для факультативних занять у 10 класі», «Алгебра і початки аналізу» (5 видань).

18.04

- **Міжнародний день пам'яток і визначних місць.**
- **День пам'яток історії та культури (в Україні).**
- **День довкілля.**
- **60 років від дня народження Ірини Борисівни Матяш (1961).**

Український історик-архівознавець, педагог, фахівець з історії української культури, архівознавства, бібліографістики, книгознавства, історії української дипломатії. Доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент Українського біографічного товариства, член Українського історичного товариства, НТШ у Львові, Міжнародного інституту архівістики в Маріборі-Трієсті та інших організацій, заступник голови Спілки архівістів України, відповідальний редактор його друкованого органу, директор Українського НДІ архівної справи та документознавства, 1-й заступник Голови Державного комітету архівів України, професор кафедри театрознавства Національного університету театру, кіно і телебачення імені Карпенка-Карого. Автор праць «Архівна наука і освіта в Україні 1920–1930-х років», «Архівознавство: підручник для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України» (у співавт.), «Катерина Грушевська: життя і діяльність», «Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, зміст» та ін.

20.04

- **60 років від дня народження Георгія Володимировича Касьянова (1961).**

Український історик, педагог, доктор історичних наук, учитель історії та суспільствознавства в навчальних закладах Києва, викладач університетів Канади, США, Великої Британії, Фінляндії, Австрії, завідувач відділу новітньої історії та політики в Інституті історії України НАН України, член Європейської асоціації розвитку вищої

освіти. Автор праць «Сталінізм на Україні» (у співавт.), «Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля», «До питання про ідеологію ОУН» та ін.

21.04 ■ **Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності.**

■ **205 років** від дня народження **Шарлотти Бронте** (1816–1855).

Англійська письменниця, представниця критичного реалізму в англійській літературі, вчителька шкіл, викладач англійської мови пансіону Егера в Брюсселі. Автор романів «Учитель», «Джен Ейр», «Містечко», «Шерлі», в яких порушуються проблеми жіночої рівноправності, соціальної нерівності, питання освіти (багато в чому твори автобіографічні).

22.04 ■ **Всесвітній день Землі.**

■ **255 років** від дня народження **Анни Луїзи Жермені де Сталь** (1766–1817).

Французька письменниця, публіцист, теоретик літератури, творчість якої посіла особливе місце в розвитку французької літератури, філософії, історіографії, теорії республіканського лібералізму, основоположник естетики раннього французького романтизму. Автор політико-філософських трактатів «Про вплив пристрастей», «Роздуми про революцію», літературних есе «Про літературу», «Про Німеччину», «Про літературу з погляду суспільних інституцій», романів «Дельфіна», «Корінна, або Італія», п'єси «Джейн Грей», автобіографічного твору «Десять років вигнання». У 1812 р. проїздом побувала в Україні, зокрема в Києві.

■ **210 років** від дня народження **Людвіга Отто Гессе** (1811–1874).

Німецький математик, учень К. Якобі, професор Політехнічної школи в Мюнхені, розробник однієї з

інтерпретацій геометрії Лобачевського, автор праць з аналітичної і проєктивної геометрії, теорії виключення й варіаційного числення.

▪ **140 років** від дня народження **Франца Хількера** (1881 – після 1949).

Німецький педагог, учитель середньої школи, викладач педагогіки Берлінської академії мистецтв, учений секретар Центрального інституту методів навчання й виховання, засновник і директор Педагогічного центру Вісбадена, редактор журналів «Нове виховання», «Гімнастика», «Педагогічний листок», автор праць з питань реформи школи та порівняльної педагогіки.

▪ **135 років** від дня народження **Євгена Яковича Сагайдачного** (1886–1961).

Український маляр, театральний декоратор, скульптор, педагог, етнограф і колекціонер. Один з перших викладачів Межигірської керамічної школи. Автор творів: декоративні розписи «Весілля» (1911), акварелі з гуцульського життя: «На базарі» (1949), «З Соколівки до Яворова» (1951), «Квіти бараболі» (1952), «Зимовий базар» (1954), «Дорога на Пістинь» (1957), «Околиця Косова» (1960), скульптури: «Жінка навколішки», «Робітник з молотом», «Жінка в плахті», «Жінка молиться» (усі — 1920-ті рр.). Картини: «Коні» (1912), «Вулички в Туреччині», «Коні» (1920), «Краєвид з деревом», «Жінка біля терниці», «Провіває зерно», «Готує їжу», «Селянська біда», «Село», «На Прип'яті», «Біля криниці» (усі – 1920-ті рр.), «Яри біля Луганського», «Квітучий кущ глоду» (з 1930-х рр.)

23.04

▪ **Всесвітній день книги і авторського права.**

24.04

▪ **Міжнародний день солідарності молоді.**

▪ **150 років** від дня народження **Любові Борисівни Хавкіної** (1871–1949).

Український і російський бібліотекознавець, бібліограф, доктор педагогічних наук, прихильник педагогічних ідей Дж.

Дьюї (1859–1952), директор Науково-дослідного інституту бібліотекознавства в Москві. Організатор першого в Росії (Харків, 1903) Національного відділу бібліотекознавства та бібліотечного музею при Харківській громадській бібліотеці, розробник проекту бібліотечної освіти. Автор перших університетських посібників з питань бібліотечної справи в Росії та за кордоном.

- 25.04 ▪ **20 років** тому (2001) вийшло Розпорядження Президента України **«Про забезпечення навчальних закладів навчальною літературою та програмами».**
- 26.04 ▪ **День Чорнобильської трагедії.**
- **Міжнародний день інтелектуальної власності.**
- **35 років** тому (1986) на атомній електростанції в Чорнобилі сталася катастрофа – вибухнув четвертий енергоблок.
- **100 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «Про встановлення загального наукового мінімуму, обов’язкового для викладання в усіх вищих учбових закладах». До мінімуму увійшли дисципліни із суспільних і природничих наук.
- **20 років** тому (2001) ВР України ухвалила Закон «Про охорону дитинства», в якому визначено основні засади державної політики щодо забезпечення прав дитини на життя, охорону здоров’я, освіти, соціальний захист та різнобічний розвиток.
- **175 років** від дня народження **Івана Григоровича Верхратського (1846–1919).**
Український філолог, письменник, природознавець, педагог, дійсний член НТШ у Львові, основоположник української наукової термінології з природознавства, видавець літературно- наукового журналу «Денниця», учитель природознавства гімназій Дрогобича, Станіслава, Львова (учитель І. Франка). Автор перших шкільних україномовних

підручників із ботаніки, зоології, мінералогії, праць з лексикології й правопису, діалектології, статей з літературної української мови, народної літератури, а також ліричних і сатиричних творів, зокрема, збірок «Стрижок», «Тріюлети», «Байки, приказки, повістки».

27.04 ▪ **65 років** тому (1956) постановою РМ УРСР затверджено положення **«Про нагрудний значок «Відмінник народної освіти»**.

▪ **20 років** тому (2001) Колегією МОН України затверджено **Концепцію інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл**.

▪ **115 років** від дня народження **Євгена Степановича Шабліовського** (1906–1983).

Вчений-шевченкознавець. У його науковому доробку понад 700 праць: «Пролетарська революція і Шевченко» (1932), «Т. Г. Шевченко та його іст. значення» (1933), «Т. Г. Шевченко, його життя та творчість» (1934), «Шевченко і рос. революційна демократія» (1935), «Народ і слово Шевченка» (1961), «Т. Г. Шевченко и русские революционные демократы 1858 — 1861» (1962), «Естетика Чернишевського і наша сучасність» та ін. Написані ним книги видані у багатьох країнах світу.

28.04 ▪ **Всесвітній день охорони праці**.

▪ **145 років** від дня народження **Георгія Федоровича Проскура** (1876–1958).

Український вчений у галузі гідромеханіки й гідродинаміки, гідромашинобудування й авіації, академік АН УРСР, заслужений діяч науки і техніки УРСР, викладач харківських ЗВО, керівник лабораторії проблем швидкохідних машин і механізмів Інституту проблем машинобудування. Автор праць з теорії гідроаеродинаміки, повітряних гвинтів, газових і водяних турбін, насосів. Лауреат Державної премії СРСР.

▪ **115 років** від дня народження **Ростислава-Романа**

Єндика (1906–1974).

Український педагог, антрополог, поет, прозаїк, публіцист, журналіст, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ, професор і ректор Українського техніко-господарського інституту, директор Дому української науки. Автор наукових робіт з антропології українців, публіцистичних праць про Д. Донцова, героїчне минуле українського народу, художніх творів, зокрема, поеми «Титан» та збірки новел «Жага».

▪ **80 років** від дня народження **Ірини Володимирівни Жиленко** (1941–2013).

Українська поетеса, прозаїк, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка. Автор поетичних збірок «Соло на сольфі», «Вікно у сад», «Дім під каштаном», «Дівчинка на кулі» та ін., повістей для дітей «Двічі по два дорівнює кульбабці», «Новорічна історія про двері...», збірок дитячої лірики «Достигають колосочки», «Вуличка мого дитинства», «Казки буфетного гнома». Лауреат премії імені В. М. Сосюри (1987).

29.04

▪ **Міжнародний день танцю.**

▪ **150 років** від дня народження **Вільяма Штерна** (1871–1938). Німецький психолог і філософ-ідеаліст, професор, основоположник диференціальної психології, директор Гамбурзького психологічного інституту. Автор праць з питань загальної, генетичної, прикладної та юридичної психології, класичних праць з дитячої психології, зокрема дитячої обдарованості, один із перших застосував метод тестів, запровадив поняття «коефіцієнта інтелекту».

ТРАВЕНЬ

▪ **105 років** від заснування (1916) Чернігівського учительського інституту (нині – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка). У 1961 р. закладу присвоєно ім'я Тараса Шевченка, з 1998 р. – Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, у 2010 р. – надано статус національного.

▪ **115 років** від заснування (1906) культурно-освітньої організації «Просвіта» імені Т. Шевченка в Києві, головою якої став Б. Грінченко.

115 років від створення (1906) Всеукраїнської учительської спілки (ВУС) – професійної організації вчителів і діячів народної освіти, завданням якої було відродження української школи, організація шкільної та позашкільної освіти. У 1917 р. спілку очолювала С. Русова (діяла до 1920 р., з перервами).

▪ **90 років** від виходу у світ (1931) педагогічного часопису «Дошкільне виховання» – щомісячного науково-методичного журналу Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків. З 1931 по 1941 рік виходив під назвою «За комуністичне виховання дошкільника». У 1941–1945 рр. не видавався, з травня 1951 р. має нинішню назву. Журнал нагороджено Почесною Грамотою Президії ВР України.

1.05

▪ **155 років** від дня народження **Івана Ілліча Синюка** (1866–1953).

Український письменник, педагог, учитель сільських шкіл Буковини (40 років віддав педагогічній праці), організатор педагогічних видань, редактор дитячого журналу «Ластівка». Автор статей з питань школи й народної освіти, казок для дітей, збірки новел і нарисів «Образки з життя і природи», п'єс «Мужики», «Чесна Вероня», в яких змальовано важке життя буковинських селян.

1-

▪ **Дні міжнародної солідарності трудящих.**

2.05

▪ **Воскресіння Христове (Великдень, Паска).**

2.05

3.05

- **День Сонця.**
- **Всесвітній день свободи преси.**

4.05

- **245 років** від дня народження **Йоганна Фрідріха Гербарта** (1776–1841).

Німецький філософ, психолог і педагог, прихильник асоціативної психології, професор Геттінгенського і Кенігсберзького університетів, засновник педагогічного семінару з дослідною школою в Кенігсберзькому університеті, розробник концепції чотирьох ступенів навчання (ясність, асоціація, система і метод), системи морального виховання, що ґрунтується на п'яти моральних ідеях (внутрішня свобода, досконалість, прихильність, право, справедливість), концепції виховуючого навчання. Автор праць «Загальна теорія освіти», «Загальна педагогіка», «Головні пункти метафізики», «Підручник психології», «Нариси педагогічних читань».

- **225 років** від дня народження **Хораса Манна** (1796–1859). Американський педагог-демократ і діяч у галузі народної освіти, керівник прогресивного громадсько-педагогічного руху за поліпшення шкільної освіти (безплатне навчання, єдина шкільна система, розширення програм елементарного навчання тощо), засновник першого педагогічного журналу в США, упорядник річних доповідей-звітів про стан народної освіти у штаті Массачусетс, які стали стратегічною педагогічною бібліотекою», – таку оцінку «звітам дав К. Д. Ушинський (1824–1871).

5.05

- **Міжнародний день боротьби за права інвалідів.**
- **185 років** від дня народження **Сидора Івановича Воробкевича** (1836–1903).
Український письменник, композитор, диригент, педагог, викладач Чернівецької духовної семінарії, гімназії та

університету, один із засновників і редакторів журналу «Буковинська зоря», альманаху «Руська хата», керівник «Руського літературного товариства». Автор творів про історичне минуле українського народу – поеми «Нечай», оповідань «Турецькі бранці», «Блудний син», патріотичних віршів і ліричних пісень, повістей, поем, музичних творів, зокрема, романсів «Заграй ти, цигане старий», «Ви дівочі сині очі», хорів на тексти Т. Шевченка, І. Франка, Ю. Федьковича та статей з питань музики.

▪ **175 років** від дня народження **Генріка Сенкевича** (1846–1916).

Польський письменник-реаліст, журналіст, майстер історичного, психологічного роману та новели, прихильник суспільної течії «варшавського позитивізму». Автор історичної трилогії «Вогнем і мечем», «Потоп» і «Пан Володийовський», роману-епопеї «Камо грядеші», історичного роману «Хрестоносці», психологічних романів «Без догмату», «Родина Поланецьких». Лауреат Нобелівської премії (1905).

▪ **120 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Миронova** (1901–1998).

Український педагог, методист з початкового навчання, історик педагогіки, фахівець з проблем дитячих та юнацьких громадських рухів, завідувач секції дитячої літератури Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП), головний редактор видавництва «Дитяча література», «Радянська школа», доцент Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, старший науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України, популяризатор творчості українського педагога І. П. Соколянського. Автор читанок для початкових класів, «Методики пояснювального читання», «Педагогічних вимог до читанок», ґрунтовних досліджень з історії дитячого руху, праці «Батьківські турботи» про

виховання та підготовку дітей до школи в сім'ї та ін.

6.05

▪ **25 років** тому (1996) відроджено педагогічний журнал «Світло» з ініціативи Управління освіти Київської обласної держадміністрації.

▪ **20 років** тому (2001) постановою КМ України затверджено «Перелік типів позашкільних навчальних закладів» і «Положення про позашкільний навчальний заклад».

▪ **165 років** від дня народження **Зигмунда Фрейда** (Фройд, 1856–1939).

Австрійський невропатолог, психіатр, психолог і філософ, фундатор теорії й техніки психоаналізу, основоположник «психотарсичного методу» (методу лікування неврозів шляхом гіпнозу), теорії дитячої сексуальності, теорії «Ероса і Танатоса», професор Віденського університету, один із засновників Міжнародної психоаналітичної асоціації. Автор філософської системи несвідомих психічних процесів (фрейдизм), праць з фізіології та анатомії головного мозку, психоаналітики, зокрема, «Психологія мас та аналіз людського Я», «Дослідження істерії», «Тлумачення сновидінь» та ін.

7.05

▪ **160 років** тому (1861) відкрито першу українську недільну школу в Сумах.

▪ **160 років** від дня народження **Рабіндраната Тагора** (1861–1941).

Індійський письменник, філософ, педагог, прогресивний громадський діяч, прихильник пантеїзму (Бог і світ є тотожними, такими, що збігаються). Засновник школи, яку перетворено на національний університет, та просвітницького центру поблизу університету. борець за національну освіту, що ґрунтується на стародавній індійській педагогіці та ідеях прогресивних зарубіжних педагогів. Автор праць з педагогіки, підручників

бенгальською мовою для народних шкіл, поетичних творів, пісень, оповідань, романів «Катастрофа», «Гора», «Дім і світ», творів живопису (2 тис. картин і малюнків). Лауреат Нобелівської премії (1913).

▪ **310 років** від дня народження **Дейвіда Юма** (1711–1776).

Англійський філософ-просвітитель, психолог, історик, економіст, представник суб'єктивного ідеалізму, попередник позитивізму, прихильник ідеї вільної конкуренції й торгівлі, бібліотекар Товариства Единбурзьких адвокатів. Автор праць «Історія Великобританії», «Трактат про людську природу», «Дослідження розуму людини» та ін.

8.05

▪ **День пам'яті та примирення.**

▪ **80 років** з часу відкриття **Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка** (1940).

9.05

▪ **День Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.**

▪ **День матері в Україні.**

(ін.
9.06)

▪ **Другий день пам'яті і примирення** (ООН: Дні пам'яті та примирення, присвячені пам'яті жертв Другої світової війни відзначаються щорічно згідно з Резолюцією Генеральної Асамблеї № A/RES/59/26 від 22 листопада 2004 року);

▪ **75 років** тому (1946) РМ УРСР і ЦК КП(б)У ухвалили постанову «**Про поліпшення вивчення іноземних мов у семирічних і середніх школах УРСР**».

▪ **150 років** від дня народження **Володимира Михайловича Гнатюка** (1871–1926).

Український фольклорист, етнограф, мовознавець, літературознавець, перекладач і видавець, громадський і культурний діяч, член-кореспондент Петербурзької АН, академік ВУАН, учений секретар, голова етнографічної

комісії НТШ у Львові. Представник порівняльно-історичного методу у фольклористиці, один з організаторів українського літературного процесу кінця XIX – початку XX ст. та «Українсько-руської видавничої спілки». Автор праць з фольклористики, історії літератури, мовознавства, соціології, демографії, зокрема, «Війна і народна поезія», «Галицько-руські народні легенди» (у 2 т.), «Коломийки» (у 3 т.), «Українська народна словесність», біографічно-критичних нарисів про І. Котляревського, Марка Вовчка, С. Руданського, М. Глібова, Е. Золя та ін.

▪ **85 років** від дня народження **Володимира Олексійовича Підпалого** (1936–1973).

Український поет-лірик, перекладач, редактор Держлітвидаву України та видавництва «Радянський письменник», член СП УРСР. Автор збірок «Зелена гілка», «В дорогу – за ластівками», «Вишневий світ», «Береги землі», «Сковородинські думи» та ін., перекладів українською мовою творів російських, єврейських, вірменських письменників.

10.05 **60 років** від дня народження **Івана Антоновича Малковича** (1961).

Український поет і видавець, власник і директор видавництва А-ба-ба-га-ла-ма-га. Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка. Автор-упорядник понад 30 книжок для дітей, зокрема, «Українська абетка», «Улюблені вірші», «100 казок» та ін. Вірші І. Малковича перекладено понад 10 мовами (англійською, німецькою, італійською, російською, польською та ін.).

14.05 ▪ **25 років** тому (1996) вийшла постанова КМ України «Про Український фонд сприяння соціальному захисту неповнолітніх».

▪ **250 років** від дня народження **Роберта Оуена** (1771–1858), Англійський соціаліст-утопіст, просвітитель,

прихильник соціальних перетворень шляхом освіти й виховання, засновник перших трудових комун у Нью-Ленарку (Шотландія), «Нова гармонія» (США), «Гармонія холл» (Англія), дитячих садків, ясел, недільних шкіл для робітників, «Інституту для формування характеру» – системи культурно-освітніх закладів для дітей різного віку, в якій узагальнено педагогічну діяльність просвітителя.

▪ **150 років** від дня народження **Василя Семеновича Стефаника** (1871–1936).

Український письменник-експресіоніст, громадський діяч, майстер психологічної новели, зокрема діалогу, активний учасник громадсько-політичного життя Галичини. Автор збірок новел «Синя книжечка», «Камінний хрест», «Дорога», «Моє слово», «У нас все свято» та ін. (за новелами письменника створено художній кінофільм «Камінний хрест»).

15.05

▪ **День Європи (в Україні).**

▪ **День науки.**

▪ **Міжнародний день сім'ї.**

▪ **130 років** від дня народження **Михайла Опанасовича Булгакова** (1891–1940).

Російський прозаїк і драматург (родом з України), лікар за фахом, автор сатиричних оповідань, фейлетонів, повістей «Дияволиада», «Собаче серце», «Фатальні яйця», п'єс «Багряний острів», «Зойчина квартира», роману «Майстер і Маргарита», творів української тематики – роману «Біла гвардія», п'єси «Дні Турбіних», оповідання «Записки юного лікаря», ліричного нарису «Київ місто».

▪ **110 років** від дня народження **Макса Фріша** (1911–1991).

Швейцарський письменник (писав німецькою мовою), журналіст, драматург, філолог, фахівець у галузі архітектури, почесний доктор Нью-Йоркського та

Чиказького університетів, учасник урочистостей з нагоди ювілею М. Горького (у 1966 р. уперше відвідав СРСР, у 1986 р. – вдруге). Автор романів «Гомо фабер», «Штіллер», драм «Китайський мур», «Андорра» та ін. Лауреат шиллерівської премії, премії німецьких видавництв та премії міста Єрусалима.

16.05

▪ **День пам'яті жертв політичних репресій.**

▪ **100 років** від дня народження **Миколи Олександровича Дашкієва** (1921–1976).

Український письменник, фольклорист, член СП УРСР, автор віршованого роману «Правда», збірки віршів «На перевалі», науково-фантастичних і пригодницьких повістей і романів «Торжество життя», «Володар Всесвіту», «Зуби дракона», «Загибель Уранії», «З безодні минулого», збірок оповідань «Галатея», «Еліксир життя», роману про українського композитора XVIII ст. Максима Березовського «Страчена пісня».

17.05

▪ **Всесвітній день інформаційного суспільства.**

18.05

▪ **Міжнародний день музеїв.**

▪ **День пам'яті жертв депортації з Криму (1944).**

▪ **100 років** тому (1921) Мала колегія Головнопрофосу УСРР прийняла рішення про реорганізацію Харківської академії теоретичних знань в Інститут народної освіти з трьома факультетами: соціального виховання, техніко-педагогічного й політико-просвітнього.

20.05

▪ **День вишиванки.** День вишиванки - поки ще не офіційне і відносно нове народне свято, покликане к сприянню єдності і культурного відродження всього багатонаціонального українського народу. Відзначається в третій четвер травня.

▪ **60 років** тому (1961) засновано **Національну премію**

України імені Тараса Шевченка (Шевченківська премія) – найвищу відзнаку за творчі досягнення в галузі української літератури, мистецтва й архітектури. Її засновано як республіканську премію імені Т. Шевченка відповідно до постанови РМ УРСР.

▪ **95 років** від дня народження **Володимира Андрійовича Роменця** (1926–1998).

Український психолог, історик психології, мислитель, доктор психологічних наук, дійсний член АПН України, науковий співробітник Інституту філософії АН УРСР, професор і викладач психології Київського університету імені Т. Г. Шевченка, завідувач відділу Інституту психології АПН України. Фундатор новітніх напрямів психологічної науки: психологічного вчення, побудованого на засадах вчинкового підходу, вчення про рушійні сили психологічного розвитку людини, системи конкретно- наукових теорій вчинку тощо. Автор праць «Психологія творчості», «Виховання творчих здібностей у студентів», багатотомної «Історії всесвітньої психології», підручника «Основи психології», книжки «Життя і смерть: осягнення розумом і вірою».

21.05

▪ **100 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «**Про боротьбу з неписьменністю**», яка зобов'язувала все неписьменне населення віком від 8 до 50 років вчитися писати й читати. Реалізація декрету покладалася на Всеукраїнську надзвичайну комісію з боротьби із неписьменністю, створену в складі НКО. Очолив комісію голова ВУЦВК Г. Петровський (проіснувала 9 років).

▪ **85 років** тому (1936) ЦВК і РНК СРСР було ухвалили постанову «**Про організацію Всесоюзного комітету з вищої школи при Раді Народних Комісарів СРСР**», відповідно до якої створювався Всесоюзний комітет у справах вищої школи. Керівництво комітету поширювалося на всі вищі навчальні заклади, крім

військових і закладів, підвідомчих Всесоюзному комітету в справах мистецтва.

▪ **160 років** від дня народження **Георгія Георгійовича Де-Метца** (1861-1947).

Український фізик і методист належить до провідних учених-фізиків України, авторитет в області радіоактивності, укладач першого в Україні курсу методики викладання фізики в школах. Головні праці: «Про сучасний стан кольорової фотографії» (1883), «Очерк аномальной дисперсии света в ее фактах и теориях от начала вопроса и до наших дней» (1885), «Учение об радиоактивности и радиоактивных веществах» (1905), «О законе магнитных взаимодействий» (1916), «Радіоактивність та будова матерії» (1931) та ін.

22.05

▪ **Міжнародний день біологічного різноманіття.**

▪ **160 років** від Дня перепоховання (1861) **праху Т. Г. Шевченка** (1814–1861), українського поета, художника, мислителя, на Чернечій горі поблизу Канева.

▪ **185 років** від дня народження **Миколи Ілліча Стороженка** (1836–1906).

Український історик літератури. Його основні праці присвячені творчості Вільяма Шекспіра. У галузі української літератури Стороженко найбільше уваги віддав Т. Шевченкові («Первые четыре года ссылки Шевченко», 1888; «Новые материалы для биографии Шевченко», 1898) та ін., опубліковані в журналі «Киевская Старина». За редакцією Івана Франка у Львові був виданий його «Нарис історії західно-європейської літератури до кінця XVIII століття» (1905).

23.05

▪ **30 років** тому (1991) ВР УРСР ухвалила Закон «Про освіту», оприлюднений 26 червня 1991 р.

24.05

- **День слов'янської писемності і культури.**
- **День рівноапостольних Кирила і Мефодія, учителів слов'янських.**
- **335 років** від дня народження **Габріеля Даніеля Фаренгейта** (1686–1736).

Німецький фізик, складув, майстер виготовлення фізичних приладів, зокрема ртутних і спиртових термометрів, відкривач явища переохолодження води, залежності температури кипіння води від зовнішнього тиску, створив температурну шкалу (шкала Фаренгейта), за якою температура танення льоду 32°, кипіння води 212°.

25.05

- **200 років** від дня народження **Миколи Івановича Гулака** (1821–1899).

Український громадсько-політичний діяч, педагог, учений, кандидат правознавства. Працював перекладачем у Київській археологічній комісії, чиновником при канцелярії київського, подільського та волинського генерал-губернатора. Член гуртка київської молоді, один із засновників таємного Кирило-Мефодіївського товариства, противник самодержавно-кріпосницького ладу, борець за національну незалежність українського та інших слов'янських народів. За ідеологічні та політичні погляди був ув'язнений. Після звільнення займався педагогічною й науковою роботою в Одесі, Керчі, Ставрополі, Кутаїсі та Тифлісі (Грузія). Автор багатьох праць з історії, філософії, математики, філології, юриспруденції та інших наук.

- **140 років** від дня народження **Олександра Калістратовича Бабенка** (1881–1959).

Український фізик-методист, професор, викладач фізики в середніх навчальних закладах Вінниці, завідувач кафедри методики фізики Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Автор праць «Нариси з методик премією

імені К. Д. Ушинського, «Коливання і хвилі», «Електромагнітна індукція», «Звук», «Фізика. 7 кл.» та ін.

26.05 **▪ 145 років** від дня народження **Роберта Йєркса** (1876–1956).

Американський психолог і біолог, фахівець у галузі порівняльної психології, дослідник людиноподібних мавп, засновник лабораторії порівняльної психології приматів у Гарвардському та Йельському університетах.

28.05 **▪ 185 років** від дня народження **Костя Гавриловича Горбала** (1836–1903).

Український поет, педагог і журналіст, домашній учитель та вчителя шкіл і гімназій Тернополя, Стрия, Перемишля, видавець і редактор журналу «Нива» і газети «Русь». Автор статей «З питання про малоруську літературу», «Відносини між поетами і суспільністю», «Різниця в пом'якшенні пригослених у польській та українській мовах» та ін., біографічних оповідань «Мати», «Виїзд на посаду», «Спомини з молодих літ».

29.05 **▪ День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження.**

▪ Міжнародний день миротворців ООН.

▪ 275 років від дня народження **Іоахима Генріха Кампе**(1746–1818).

Німецький педагог-філантропіст, дитячий письменник і філолог, засновник і видавець Брауншвейгського журналу філософських, філологічних і педагогічних знань, один із авторів колективної праці-зібрання передової німецької педагогіки епохи Просвітництва «Загальний перегляд всієї шкільної виховної справи ...» (у 16 т.), основоположник дитячої літератури в Німеччині, автор «Зібрання творів для дітей та юнацтва», повісті «Новий Робінзон» (117 видань), 5-томного словника німецької мови.

▪ **120 років** від дня народження **Кирила Дмитровича Синельникова** (1901–1966).

Український фізик, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, професор Харківського університету, викладач і директор Харківського фізико-технічного інституту АН УРСР, один з основоположників сучасної ядерної прискорювальної техніки, засновник наукової школи фізиків-ядерників. Автор праць з ядерної фізики, техніки високого вакууму, фізики твердого тіла, плазми, фізичного матеріалознавства, термоядерного синтезу. Лауреат Державної премії СРСР.

30.05

▪ **100 років** тому (1921) засновано Донецький гірничий технікум, який у квітні 1926 р. реорганізовано у Донецький гірничий інститут. З 2001 р. – Донецький національний гірничий університет.

▪ **145 років** тому (1876) Олександр II підписав у м. Емсі (Німеччина) таємне розпорядження російського уряду – Емський акт про заборону друку і ввезення з-за кордону до Росії українських оригінальних і перекладних книжок та припинення театральних вистав українською мовою.

31.05

▪ **Міжнародний день боротьби з тютюнопалінням.**

▪ **95 років** від дня народження **Джеймса Крюса** (1926–1997). Німецький дитячий письменник, перекладач, педагог за фахом, продовжувач традицій німецької літературної класики та романтизму в дитячій літературі, створив новий тип героя: самостійного, упевненого в собі, розумного, контактного та небайдужого. Автор творів педагогічного спрямування, фантастичної повісті «Тім Талер, або Проданий сміх», повістей «Коли я був королем», «Мій прадідусь і я», «Флорентіна», «Машина, яка розмовляє» та ін. Лауреат німецьких премій у галузі дитячої літератури, володар Золотої медалі Г.-К. Андерсена (1960).

ЧЕРВЕНЬ

90 років від проведення (1931) Першої Всеукраїнської бібліографічної наради в Києві з поставила питань створення нової бібліотечної справи та бібліографії в УСРР.

1.06 ▪ **Міжнародний день захисту дітей**, започаткований у 1949 р. Міжнародною демократичною федерацією жінок.

▪ **День захисту дітей (в Україні).**

▪ **Всесвітній день батьків.**

4.06 ▪ **Міжнародний день безвинних дітей – жертв агресії.**

▪ **165 років** від дня народження **Фрідріха Папе** (1856–1940).

Польський історик, дослідник історії Польщі XV–XVI ст., бібліотекар, професор, дійсний член АН у Кракові. Працював у Бібліотеці імені Оссолінських у Львові та бібліотеці Львівського університету, співзасновник Історичного товариства у Львові (1886), директор бібліотеки Ягеллонського університету, заступник директора Бібліотеки Чарторийських у Кракові, інспектор бібліотеки АН у Кракові, професор Ягеллонського університету. Член Угорської АН, почесний член Польського історичного та Угорського історичного товариств і Товариства польських бібліотекарів. Дослідник доби панування династії Ягеллоні.

6.06 ▪ **День журналіста.**

▪ **115 років** від дня народження **Федора Семеновича Гасенка** (1906–1983).

Український публіцист, громадсько-політичний діяч, редактор (Німеччина, США). Відверто засуджував

політику голодомору супроти українського народу. Головний редактор її тижневика «Українські вісті» (1973–78). Автор аналітичних статей про події у СРСР і зокрема в Україні. Друкувався в «Українських вістях», «Наших позиціях», «Українському Прометей», «Українському голосі», «Вестнике Института по изучению СССР» та ін.

8.06

▪ **30 років** тому (1991) у Києві відбулася Всеукраїнська наукова конференція – **«Історичні традиції національної символіки»**.

▪ **120 років** від дня народження **Бориса Павловича Грабовського** (1901–1966).

Український фізик, учений-винахідник, конструктор першої у світі установки електронного телебачення (1928). Автор винаходів: катодного осцилятора, окулярів для сліпих, апарату для глухонімих, малолітражного гелікоптера, трикрилого планера, вакуумного пристрою для плавання та ін. Заслужений винахідник республіки Узбекистан, син відомого українського поета Павла Грабовського.

10.06

▪ **Вознесіння Господнє**.

▪ **140 років** від дня народження **В'ячеслава Костянтиновича Прокоповича** (1881–1942).

Український громадсько-політичний і державний діяч, дипломат, педагог, публіцист й історик, учитель історії Київської гімназії, активний учасник у створенні та діяльності Товариства українських поступовців (разом з М. С. Грушевським), редактор педагогічного журналу «Світло», член Української Центральної ради (згодом – Малої ради), міністр освіти в уряді В. О. Голубовича, Голова РМ УНР. Автор публіцистичних і науково-історичних праць «Київська міліція», «Заповіт Орлика», «Під золотою короговою», «Сфрагістичні етюди».

▪ **70 років** від дня народження **Василя Миколайовича Шкляра** (1951).

Український письменник, політичний діяч. Один із найвідоміших і найбільш читаних сучасних українських письменників. Деякі літературні оглядачі називають його «батьком українського бестселера». Роботи Шкляра перекладено англійською, болгарською, вірменською, шведською, словацькою, російською мовами тощо. До літературного доробку автора належать наступні твори: «Сніг» (1974), «Ностальгія» (1989), «Залишенець. Чорний ворон» (2009) та ін.

11.06

▪ **100 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила постанову «**Про боротьбу з дитячою безпритульністю**».

13.06

▪ **190 років** від дня народження **Джеймса Клерка Максвелла** (1831–1879).

Англійський фізик, член Лондонського Королівського товариства, викладач фізики Кембриджського університету, основоположник загальної теорії електромагнетизму, класичної електродинаміки, один із засновників кінетичної теорії газів. Автор праць з проблем молекулярної фізики, оптики, механіки, теорії пружності, основ графічної статистики.

14.06

▪ **100 років** тому (1921) РНК УСРР затвердила Положення про Всеукраїнську академію наук (ВУАН), в якому визначено статус, завдання, організаційні засади академії.

▪ **285 років** від дня народження **Шарля Огюстена Кулона** (1736–1806).

Французький фізик і військовий інженер, член Французької АН, основоположник закону електростатики – закону Кулона, який визначає величину сили взаємодії електричних зарядів. Автор праць з електрики, магнетизму й технічної механіки. За

прізвищем вченого названо одиницю електричного заряду та електричної індукції в Міжнародній системі одиниць (СИ) – кулон.

▪ **210 років** від дня народження **Гарріст Бічер-Стоу** (1811– 1896).

Американська письменниця, автор роману «Хатина дядька Тома», який здобув світову славу і відіграв певну роль в ідеологічній підготовці скасування рабства в США, публіцистичного твору (коментаря) «Ключ до «Хатини дядька Тома», соціального роману «Дред, повість про Прокляте болото» та інших творів.

15-27.06

▪ **100 років** тому (1921) відбулася Третя Всеукраїнська нарада з освіти, на якій розглядалися питання соціального виховання дітей, проблеми соціально-економічної та педагогічної освіти, чергові завдання Головпрофосу.

15.06

▪ **250 років** від дня народження **Філіппа Емануеля Фелленберга** (1771–1844).

Швейцарський педагог, сучасник Песталоцці, з яким мав педагогічні розбіжності щодо поглядів на навчання і виховання дітей. Прихильник ідеї поєднання дитячої продуктивної праці з навчанням і вихованням, засновник виховних установ для дітей бідняків, середнього класу й вищих станів, семінарії для підготовки вчителів, народних шкіл, «землеробського інституту» для підготовки спеціалістів у галузі сільського господарства.

▪ **135 років** від дня народження **Гавриїла Федоровича Костельника** (1886–1948).

Український богослов, церковно-громадський діяч, письменник, мовознавець та історик, доктор філософії. Він є автором різних богословських та філософських праць, літературно-критичних розвідок тощо. Написав «Граматику бачванско-рускей бешеди» (1923). У нарисах

«Дзе спада наша бешеда?» (1922) і «Наша бешеда» (1937) – порушує питання глотогенезу мови руснаків Югославії, доводить, що руська мова (руська бешеда) — це діалект української, який зазнав впливів з боку польської та словацької мов. Статті «Яка наша народна назва?» (1924) та «Чом сом постал Українець?» (1935) –про проблеми східнослов'янської етності. Писав поезії, оповідання, драматичні твори. Частину його творчої діяльності публікував журнал «Нива». В його творчості можна примітити велику кількість патріотичних закликів і елементів. Так наприклад в поетичній збірці «Встань, Україно!» можна прочити рядки в яких він звинувачує «...монголів, поляків, литовців, мадярів, турків, московців» в руйнації України.

16.06

▪ **115 років** від дня народження **Зіновія Михайловича Книша** (1906–1999).

Український політичний діяч, журналіст, історик, перекладач з есперанто. Брав активну участь в українському суспільному житті. Є автором праць «Історія української політичної думки кінця XVIII ст.» (1952), «За чужу справу» (1961), «Так перо пише...». Вибрані статті. «Далекий приціл: Українська військова організація в 1927–1929 роках» (1967). Сторінки з історії Української військової організації «На життя і смерть...» (1980). На тлі шкільного народовбивства в Західній Україні «Смерть Станіслава Собінського». (1982), «ОУН: минуле й сучасне» (1993).

17.06
(ін.28.06)

▪ **145 років** від дня народження **Івана Васильовича Шаровольського** (1876–1954).

Український філолог, літературознавець, перекладач, професор і викладач історії західноєвропейської літератури, англійської, німецької і французької мов, курсів з романістики й германістики Київського університету, співробітник Інституту мовознавства АН

УРСР. Автор праць з питань західноєвропейської літератури, германської й романської мов, зокрема, «Німецькі позичені слова в українській мові», «Про народну латинь як основу романських мов», «Конспект курсу історії німецької мови», посібника «Історія західноєвропейської літератури середніх віків», упорядник «Німецько-українського словника», перекладу українською мовою «Утопії» Т. Мора.

18.06

▪ **120 років** тому (1901) царем Миколою II схвалено «Основні положення організації загальноосвітньої середньої школи» проект реформування шкільної освіти, що передбачав поєднання класичної і реальної школи в єдину загальноосвітню (у 1902 р. проект було відхилено урядом).

▪ **340 років** від дня народження **Єлизара (Феофана) Прокоповича** (1681–1736).

Український учений-гуманіст, просвітитель, педагог, філософ, письменник-полеміст, поет, оратор, церковний і державний діяч, єпископ Псковський і Нарвський, архієпископ Новгородський. Прихильник і пропагандист ідей Р. Декарта, Дж. Локка, Ф. Бекона, поборник геліоцентричної системи М. Коперника та вчення Г. Галілея. Професор, викладач (піїтика, риторика, філософія, арифметика, геометрія, логіка, богослов'я), а згодом – ректор Києво-Могилянської академії. Організатор школи для дітей з передовими методами викладання. Автор букваря «Первое учение отрокам», «Духовный регламент», «Букварь славенский ...», трагікомедії «Володимир», низки поезій, історичних, юридичних, педагогічних і літературно-теоретичних праць.

▪ **165 років** від дня народження **Іларіона Михайловича Грабовича** (1856–1903).

Український поет, літературний діяч, публіцист,

педагог. Автор невеликої історичної повісті, нарисів, поезій. Співробітник «Зорі», «Діла», «Світу», інших часописів. Найвідоміші твори: «Марта Борецька» (повість, 1880 р., переробка повісті Н. Карамзіна «Марфа Посадниця, або підкорення Новгород»), «Коротка історія Новгорода» (1880 р.), «Найкращий великдень» (автобіографічне оповідання, 1882 р.) «Заклята темниця», «Вибір поезій» (збірка поезій, 1905 р., Львів).

- **130 років** від дня народження **Івана Мірчука** (1891–1961).

Український філософ, історик культури, науково-освітній, політичний і громадський діяч, один з ідейних та організаційних лідерів української діаспори. Директор Українського наукового інституту в Берліні (1930–1945), ректор Українського Вільного університету в Мюнхені, член Української Вільної академії наук, член-кореспондент Баварської академії наук. Досліджував проблеми української духовності, її втілення в окремих національних типах. Автор праць «Українська культура в її історичному становленні», «Призначення нації», «Історія української культури» та ін.

20.06

- **День Святої Трійці. П'ятидесятниця.**
- **День батька (День тата).**

21.06

- **20 років** тому (2001) вийшла постанова ВР України «**Про стан, напрями реформування і фінансування освіти в Україні.**»
- **20 років** тому (2001) ухвалено Закон України «**Про соціальну роботу з дітьми та молоддю**», що визначає організаційні та правові засади соціальної роботи з дітьми та молоддю.

22.06

- **День Скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні.**
- **80 років** тому (1941) війська Німеччини віроломно вторглися на територію Радянського Союзу. Початок **Великої Вітчизняної війни** (1941–1945).
- **115 років** від дня народження **Володимира Тимофійовича Дмитрука** (1906–1959).
 - Літературознавець, історик журналістики. Досліджував історію української журналістики, історію української літератури 2-ї половини 19 ст., українсько-болгарські літературні зв'язки. Праці А. Т. Дмитрука з історії українсько-болгарських зв'язків XIX – початку XX століття. «Сторінки вікової дружби» (1958), «Нарис з історії української журналістики XIX ст.» (1969).

23.06

- **35 років** тому (1986) засновано Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (з 2020 р. – Університет Григорія Сковороди в Переяславі). Президією РМ УРСР прийнято рішення «Про відкриття в місті Переяславі-Хмельницькому Київської області філіалу Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького». 24 листопада 1993 р. на базі філіалу створено Переяслав-Хмельницький державний педагогічний інститут, в 1994 р. – йому присвоєно ім'я Г. С. Сковороди, у 2002 р. – надано статус університету.
- **85 років** тому (1936) РНК СРСР і ЦК ВКП(б) ухвалено постанову «Про роботу вищих навчальних закладів і керівництво вищою школою», в якій висвітлювалися основні засади організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та керівництва вищою школою.
- **50 років** тому (1971) колеги Міністерства освіти УРСР, Міністерства вищої і середньої спеціальної

освіти УРСР, Державний комітет РМ УРСР з професійно-технічної освіти ухвалили рішення «Про спільну роботу загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ і середніх спеціальних навчальних закладів у зв'язку із здійсненням загальної середньої освіти молоді в Українській РСР».

25.06

▪ **135 років** від дня народження **Івана Петровича Крип'якевича** (1886–1967).

Український історик, науковець, педагог, археограф, освітній і громадський діяч, журналіст, доктор філософії, доктор історичних наук, дійсний член і бібліотекар НТШ у Львові, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, організатор наукового життя та українського шкільництва на Волині й Холмщині, учитель історії в гімназіях Рогатина, Львова й Жовкви, директор Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові, професор Львівського університету, редактор дитячого журналу «Дзвінок». Автор шкільних підручників з історії «Коротка історія України для початкових шкіл...», «Огляд історії України: для вищих клас середніх шкіл...», посібника для студентів «Історія української держави XVII ст.», фундаментальних праць «Богдан Хмельницький», «М. Грушевський: життя й діяльність», «Історія українського війська», «Історія української культури», «Всесвітня історія» та ін.

▪ **125 років** від дня народження **Марії Дем'янівни Деркач** (1896–1972).

Український літературознавець. Завідувачка рукописним відділом бібліотеки АН УРСР у Львові. В часі Другої світової війни зуміла зберегти архіви Івана Франка та врятувати від вивезення архівну спадщину Лесі Українки. Займалася дослідженням життя і творчості Лесі Українки, брала участь у наукових виданнях її творів. Є авторкою праць про творчість І. Франка, М. Павлика, О. Кобилянської. Брала діяльну

участь у підготовці до друку двадцятитомника І. Франка та п'ятитомного видання творів Лесі Українки – том 4, «Художні переклади. Статті», 1954, том 5, «Листи», 1956. Була ініціатором та серед головних співавторів трьох томів збірника «Леся Українка. Публікації. Статті. Матеріали». Разом зі своїм чоловіком – П. М. Деркачем створила «Короткий словник синонімів української мови».

26.06

▪ **Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним розповсюдженням.**

▪ **150 років від дня народження Андрія Митрофановича Лободи (1871–1931).**

Український фольклорист, літературознавець, етнограф, педагог, професор Київського університету, академік ВУАН, керівник Етнографічної комісії ВУАН, член-кореспондент АН СРСР, професор Вищих жіночих курсів у Києві, головний редактор «Етнографічного вісника», дослідник слов'янського епосу, народної словесності, збирач фольклору. Автор праць «Білоруська народна поезія і російський билинний епос», «Лекції з народної словесності», «Сучасний стан і чергові завдання української етнографії», розвідок про творчість Т. Шевченка, О. Пушкіна, діяльність М. Максимовича. Нагороджений Великою золотою медаллю Всесоюзного географічного товариства.

27.06.

▪ **День молоді.**

▪ **День молоді в Україні.**

27-28.06

▪ **65 років тому (1956) відбулася Республіканська наукова конференція з метою узагальнення досвіду політехнічного навчання в школах УРСР.**

- 28.06 ■ **День Конституції України.**
- **25 років** тому (1996) ВР України прийняла **Конституцію** – Основний Закон України.
- 29.06 ■ **120 років** від дня народження **Петра Максимовича Клименка** (1901–1981).
- Математик. Працював математиком в установах Харкова. Наприкінці 2-ї світ. війни переїхав у Німеччину, де перебував у таборі для переміщених осіб в м. Аугсбург і викладав математику в місцевій українській гімназії. Видав 3 підручники: «Довідник з математики. Ч. 1. Арифметика і алгебра» (1946), «Елементи вищої математики» (1947; обидва – Аугсбург) та «Вища математика. Ч. 2. Основи диференціального й інтегрального числення» (Регенсбург, 1949). На поч. 1950-х рр. емігрував у США.
-
- 30.06 ■ **80 років від дня проголошення Акту відновлення Української самостійної держави (1941)**
- **80 років** від дня народження **Руслана Яковича Пирога** (1941).
- Український історик, дослідник політичної історії, національної біографістики, архівознавець, джерелознавець, доктор історичних наук, академік Української академії історичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, викладач Харківського університету, керівник архівів Києва, завідувач відділу історії української революції 1917–1921 рр. Інституту історії України НАН України. Автор понад 300 праць, зокрема, «Маршрутами історії», «Михайло Грушевський», «Гетьман Павло Скоропадський між Німеччиною і Росією» та ін. Український і російський математик, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, викладач Харківського інституту геодезії, завідувач сектору

методики математики Інституту методів навчання АПН РРФСР. Автор підручників з алгебри та методичних посібників для вчителів математики, зокрема, «Питання методики математики», «Арифметичні вправи і функціональна пропедевтика в середніх класах школи», «Алгебра» (у 2 ч.), «Початкова алгебра», «Методичні поради для викладачів до матеріалу з алгебри. 6 кл.».

ЛИПЕНЬ

У липні відзначається:

▪ **110 років** від виходу друком (1911) першого номеру педагогічного журналу «Український учитель» – органу українського народного вчителства Галичини (Станіслав, 1911–1912).

▪ **100 років** від заснування (1921) Львівського таємного українського університету – вищого навчального закладу, що діяв нелегально на громадських засадах у Львові (1921–1925). Організовано університет за ініціативою НТШ у Львові, Товариства українських наукових викладів імені П. Могили, Ставропігійського інституту на базі діючих з 1919 р. університетських курсів. Першим ректором університету був В. Щурат.

1-3.07 ▪ **100 років** тому (1921) у Львові відбувся Студентський з'їзд під головуванням В. Кучабського.

1.07 ▪ **60 років** тому (1961) в Торонто (Канада) відкрито пам'ятник Т. Г. Шевченкові.

▪ **375 років** від дня народження **Готфріда Вільгельма Лейбніца** (1646–1716).

Німецький учений, філософ, математик, фізик, мовознавець, богослов, логік, історик, бібліотекар, один із родоначальників німецької ідеалістичної діалектики. Організатор і перший президент Берлінської АН, член Англійського Королівського товариства, Паризької АН,

таємний радник Петра І, бібліотекар та історіограф при дворі Ганноверського герцога, реорганізатор герцогської бібліотеки у Вольфенбюттері. Основоположник німецької літературної мови, математичної логіки, конструктор вітряного двигуна для насосів, обчислювальної машини, створив диференціальне та інтегральне числення, розробив теорію рядів, теорію чисел, відкрив закон збереження кінетичної енергії та один з найважливіших принципів фізики – принцип найменшої дії.

4.07

85 років тому (1936) вийшла постанова ЦК ВКП(б) «Про педологічні викривлення в системі наркомосів», що засудила педологію як науку і проголосила боротьбу проти її ідеологів.

▪ **140 років** від дня народження **Василя Васильовича Зеньковського** (1881–1962).

Український психолог, філософ, богослов, теоретик та історик педагогіки, церковний і громадсько-політичний діяч. Один з основоположників соціальної педагогіки в Російській імперії, дослідник психолого-педагогічних проблем виховання дітей і молоді, відомий представник російського педагогічного зарубіжжя. Професор і викладач Київського університету, директор Фребелівського інституту, міністр культури та віросповідань в уряді П. П. Скоропадського, учасник російського християнського руху в еміграції, професор Белградського університету (Югославія - нині Сербія). Один із засновників Російського педагогічного інституту імені Я. А. Коменського в Празі, професор Свято-Сергієвського богословського інституту в Парижі. Автор праць «Соціальне виховання, його завдання і шляхи», «Психологія дитинства», «Проблеми шкільного виховання в еміграції», «Російська педагогіка в ХХ столітті», «Принципи православної педагогіки» та ін.

▪ **130 років** від дня народження **Петра Йосиповича Панча** (Панченко, 1891–1978).

Український письменник, член творчих об'єднань «Плуг» і

ВАПЛІТЕ, член і секретар правління СП УРСР, голова Харківської організації СП УРСР, учасник Всесвітнього конгресу на захист культури (Париж, 1935), редактор літературних журналів. Автор книжок оповідань «Рідна земля», «Гнів матері», роману «Облога ночі» (події революції 1905–1907 рр.), оповідань про Велику Вітчизняну війну, історичного роману про визвольну війну 1648–1654 рр. «Гомоніла Україна», автобіографічної повісті «На калиновім мості». Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1965).

7–21.07 **140 років** тому (1881) у Херсоні відбувся з'їзд учителів початкових народних шкіл Херсонської губернії під керівництвом українського педагога і методиста, почесного члена Петербурзького товариства Миколи Корфа (1834–1883).

10.07 **150 років** від дня народження **Марселя Пруста** (1871–1922).

Французький письменник, близький до імпресіонізму й символізму, творчість якого відзначається вишуканістю стилю й тонкістю психологічного аналізу. Автор збірки новел «Втіхи і дні», циклу романів «У пошуках втраченого часу», що став переломним у розвитку прози XIX ст. та мав значний вплив на розвиток французького роману XX ст.

11.07 **Всесвітній день шоколаду.**

Всесвітній день народонаселення.

20 років тому (2001) ВР України ухвалила Закон України «Про дошкільну освіту», в якому визначено правові, організаційні та фінансові засади функціонування й розвитку системи дошкільної освіти.

13.07 **155 років** від дня народження **Антона Степановича Синявського** (1866–1951).

Український історик, економіст, педагог і громадський діяч, новатор геополітичних досліджень української економіки, гірничої статистики. Один з подвижників української

географії, наукового краєзнавства й краєзнавчої шкільної географії, викладач Вищих жіночих курсів та юнкерського училища Одеси, директор комерційних шкіл (училищ) у Лодзі, Білостоці, Катеринославі, директор департаменту середніх шкіл Міністерства народної освіти УНР (за Гетьманату та Директорії). Приват-доцент Кам'янець-Подільського університету, професор київських вищих шкіл, старший науковий співробітник ВУАН, голова Київської філії Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства. Автор творів «Гірнича статистика», «Із життя Півдня», «Методологія економгеографії», «Україна та Близький Схід у світлі геополітики» та ін.

14.07 **■ 85 років від дня народження Анатолія Олексійовича Копилова (1936–2007).**

Український історик-славіст, педагог, організатор науки та освіти, кандидат історичних наук, заслужений працівник освіти України, учитель семирічної школи, професор, декан історичного факультету, проректор, ректор Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (з 2008 р. – Кам'янець-Подільський національний університет). Дослідник проблем соціально-політичної історії Болгарії 1940–1980-х рр. й україно-болгарських відносин XIX–XX ст. Автор праць «Вітчизняний фронт і народно-демократична революція в Болгарії», «Хотинське повстання» (у співавт.), «Кам'янець-Подільський державний український університет: від ідеї заснування до ліквідації (1917–1921 рр.)» та ін.

- 14.07 ■ **115 років** від дня народження **Павла Івановича Приступи** (1906–1975).
Український мовознавець, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР (Львів), викладач мовознавчих дисциплін у Львівському педагогічному інституті. Автор праць з української діалектології, підручника з польської мови (для 3 кл. шкіл з польською мовою навчання), співавтор «Атласу української мови» (у 2 т.) та ін.
- 16.07 ■ **175 років** від дня народження **Фрідріха Паульсена** (1846–1908).
Німецький філософ і педагог, професор Берлінського університету, прихильник ідей ідеалістичного монізму і пантеїзму, борець за рівність прав класичних і реальних гімназій та інших середніх навчальних закладів, захисник методів навчання, що активізують самостійність учнів та їх мислення. Автор праць з питань методів навчання в середній школі, історії середньої й вищої освіти в Німеччині, етики та її зв'язку з педагогікою.
- 17.07 ■ **175 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Миклухо-Маклая** (1846–1888).
Відомий мандрівник українського походження з козацького роду Миклух, громадський діяч, фахівець у галузі порівняльної анатомії тварин, зоології, географії, антропології та етнографії, дослідник походження і життя народів різних рас, зокрема Нової Гвінеї, Філіппін, Австралії, Меланезії, поборник захисту колоніальних народів. Автор першого проекту Декларації прав людини, щоденників подорожей, зокрема, «Мандрівка на Нову Гвінею», «Серед дикунів Нової Гвінеї», «Подорожі: статті», «Людина з Місяця: щоденники, статті, листи» та ін.
- **150 років** від дня народження **Філарета Михайловича Колесси** (1871–1947).
Український фольклорист, композитор, музикознавець,

літературознавець, доктор філології, дійсний член ВУАН, педагог, викладач гімназій Львівщини, професор, завідувач кафедри фольклору та етнографії Львівського університету, керівник Державного музею етнографії у Львові, Львівського відділу Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Автор понад 100 праць, серед яких «Огляд українсько-руської народної поезії», «Мелодії українських народних дум», «Народні пісні з Південного Підкарпаття», «Українська усна словесність» та ін.

18.07 ■ **210 років** від дня народження **Вільяма Теккерея** (1811–1863).

Англійський письменник, сатирик, поет-пародист, літературний критик, журналіст, художник-карикатурист. Автор повістей «Записки Жовтоплюша», «Звичайна історія», історичного роману «Кар'єра Баррі Ліндона», збірника нарисів «Книга снобів», знаменитого роману «Ярмарок суєти» – гострої соціальної сатири на тогочасне суспільство, літературно-критичних нарисів «Англійські гумористи XVIII ст.». Створив понад 2000 малюнків: шаржів, карикатур, пейзажів, портретів, ілюстрацій до своїх творів.

20.07 ■ **110 років** від дня народження **Василя Степановича Кучера** (1911–1967).

Український письменник, кореспондент, член СП УРСР, автор збірок оповідань і нарисів «Дві новели», «Марта», «Мої друзі», романів «Устим Кармалюк», «Чорноморці», «Голод», «Трудна любов», «Орли воду п'ють», сценарію до кінофільму «Вітер зі сходу».

21.07 ■ **115 років** від дня народження **Олени Іванівни Теліги** (у дівочтві Шовгенів, 1906–1942).

Українська поетеса «празької школи», громадська діячка, член ОУН, організатор і голова Співки українських письменників в окупованому німцями Києві та засновник і редактор часопису «Литаври» (у лютому 1942 р. поетесу разом із чоловіком було заарештовано й розстріляно в Бабиному яру). Автор публіцистичних статей, оповідання «Або-Або», збірок поезій «Душа на сторожі», «Прапори духа», «Полум'яні межі», «О краю мій ...» та ін. Імені Олени Теліги засновано літературну премію, яку вперше присуджено поетесі Ліні Костенко.

23.07 ■ **150 років** від дня народження **Жана Овіда Декролі** (1871–1932).

Бельгійський педагог, лікар і психолог, професор Вищої педагогічної школи, професор гігієни та лікувальної педагогіки Брюссельського університету, один із представників медико-антропологічної течії реформаторської педагогіки відомої під назвою «Нове виховання», засновник Інституту для розумово відсталих дітей, школи для здорових дітей «Школа для життя, через життя», навчання в якій будувалося на основі вільного виховання, а теми навчальної програми концентрувалися навколо дитини: «Дитина та її організм», «Дитина і тварини», «Дитина і рослини», «Дитина і суспільство», «Дитина і всесвіт», фундатор школи «Ермітаж». Автор низки праць, присвячених методам вивчення й класифікації аномальних дітей та методам виховання й навчання.

■ **85 років** від заснування (1936) Інституту історії України (нині – Інститут історії України НАН України) на базі окремих кафедр і комісій АН УСРР та Інституту історії.

25.07 ■ **155 років** від дня народження **Модеста Пилиповича Левицького** (1866–1932).

Український письменник, педагог, перекладач, дипломат, лікар. Один із засновників Української радикальної партії, член київського товариства «Просвіта», член редколегії газети «Громадська думка». Головний санітарний лікар залізниць України, директор культурно-освітнього відділу Міністерства шляхів. Радник, а згодом і голова Української дипломатичної місії в Греції. Викладач Української сільськогосподарської академії в Подебрадах (Чехія), учитель української мови в гімназіях Луцька. Автор соціально-психологічних оповідань, нарисів, етюдів, гуморесок, роману «Перша руїна», мемуарів «Спогади лікаря», мовознавчих статей, підручників «Граматика української мови», «Українська читанка», перекладач романів «Історія одного селянина» (у 4 ч.) Еркмана-Шатріана, «Спартак» Р. Джованьйолі, «Фараон» Б. Пруса та ін.

25.07 ■ **125 років** від дня народження **Володимира Івановича Масальського** (1896–1979).

Український мовознавець, педагог, професор, доктор філологічних наук, фахівець з методики навчання української і російської мов у середній школі. Викладач педагогічних навчальних закладів Бердянська, Білої Церкви, Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, Київського інституту професійної освіти, Польського педінституту (Білорусь), завідувач відділу методики мови УНДІПу, член редакційної колегії журналу «Українська мова в школі». Один з укладачів бібліографічного покажчика з російського та українського мовознавства. Автор першого посібника з джерелознавства «Нариси з історії розвитку методики викладання української та російської мов у загальноосвітніх початкових і середніх школах Української РСР», шкільних підручників з української мови для середньої школи, посібника для педагогічних ЗВО «Методика викладання української мови

у середній школі» (у співавт.), монографії «Питання методики граматики, правопису і розвитку мови учнів», праць «Культура мови в початковій школі», «К. Д. Ушинський про систему знань з мов» та ін.

26.07 ■ **165 років** від дня народження **Джорджа Бернарда Шоу** (1856–1950).

Англійський драматург (ірландського походження), публіцист, критик. Автор сатиричних комедій «Будинки вдівця», «Професія місіс Уоррен», ліричної комедії «Кандіда», героїчної трагедії «Свята Іоанна», комедій «Пігмаліон», «На міліні», «Чому вона не хотіла» та ін. Лауреат Нобелівської премії з літератури (1925).

■ **90 років** від дня народження **Івана Михайловича Дзюби** (1931).

Український літературознавець, письменник, критик, громадсько-політичний діяч, Герой України, академік НАН України, міністр культури. Один із лідерів покоління шестидесятників, активний учасник дисидентського руху, , один із засновників Народного руху України. Завідувач відділу критики журналу «Вітчизна», головний редактор журналу «Сучасність». Автор книжок і публікацій з проблем розвитку культури, мистецтва, функціонування української мови, зокрема праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Лауреат премії імені О. Білецького, Державної премії України імені Т. Шевченка, Міжнародних премій Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів та імені В. Жаботинського.

28.07 ■ **День Рівноапостольного Великого князя Київського Володимира.**

■ **День хрещення Київської Русі.** У **988 р.** відбулося масове хрещення мешканців Києва, а згодом й інших міст держави князем Володимиром Великим, у результаті чого християнство стало провідною релігією на Русі.

30.07 ■ **Міжнародний день дружби.**

■ **150 років** тому (1871) ухвалено Статут гімназій і

прогімназій, що утвердив статус класичної гімназії як єдиного повнокровного привілейованого середнього навчального закладу.

- **160 років** від дня народження **Любові Олександрівни Яновської** (псевд. Ф. Екуржа, Омелько Реп'ях; 1861–1933). Українська письменниця, майстер соціально-психологічної прози і драматургії, організатор недільної школи й учитель шкіл Лубенського повіту на Полтавщині, член київської «Просвіти» та голова її секції з драматургії, брала участь в організації Українського національного театру, член літературної організації «Плуг», діячка жіночого руху, делегат Міжнародного жіночого з'їзду (Стокгольм, 1911). Автор оповідань «Злодійка Оксана», «Смерть Макарихи», повісті «Городянка», п'єс «Без віри», «Людське щастя», «Лісова квітка», «Повернуся із Сибіру», «Огнений змій», «Четверта аксіома», творів для дітей.

СЕРПЕНЬ

У серпні відзначається:

- **25 років** від початку виходу друком (1996) Всеукраїнської освітянської газети – «Освіта України», заснована МОН України, АПН України, Профспілкою працівників освіти і науки та ВАК України.
- **20 років** від заснування (2001) Чернігівського обласного інституту післядипломної освіти, якому в 2009 р. присвоєно ім'я К. Д. Ушинського.

2.08 ▪ **120 років** тому (1901) було затверджено Положення про створення Педагогічного музею при управлінні Київським навчальним округом (нині – Педагогічний музей НАПН України, розміщений у Київському будинку вчителя).

▪ **30 років** тому (1991) Міністерство юстиції України зареєструвало Союз українського студентства.

4-5.08 ▪ **105 років** тому (1916) у Канаді (Саскатун) відбувся перший Український народний з'їзд та відкрито Інститут імені Петра Могили.

5.08 ▪ **235 років** тому (1786) ухвалено «Статут народних училищ», що регламентував початок створення в Російській імперії державної системи міських шкіл – «малих і головних народних училищ».

6.08 ▪ **140 років** тому (1881) затверджено Статут про створення українського педагогічного об'єднання «Руське товариство педагогічне» (РТП) – громадської інституції, що діяла з метою поширення українського шкільництва і згуртування українських педагогів у Галичині (1881–1939), Статут 1912 р. затвердив нову назву – «Українське педагогічне товариство» (УПТ), з червня 1926 р. – «Рідна школа», заслугою якого є організація народних шкіл, гімназій, ліцеїв, професійних шкіл, бурс, дошкільних закладів, курсів для сільських дітей, учительських семінарій, видавничої діяльності. У 1939 р. Товариство ліквідовано, з 1991 р. відродилося Львівське Крайове Товариство «Рідна

школа».

9.08 ■ **20 років** тому (2001) вийшла постанова КМ України «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах».

(ін. 9.07) ■ **245 років** від дня народження **Амадео Авогадро** (1776–1856).

Італійський фізик і хімік, викладач фізики університетського ліцею, професор математичної фізики Туринського університету. Автор основного закону (закон Авогадро) ідеальних газів, оригінального курсу молекулярної фізики (у 4 т.) й фізичної хімії.

(ін.19.08) ■ **135 років** від дня народження **Богдана Романовича Заклинського** (1886–1946).

Український педагог, публіцист, літературознавець, фольклорист, етнограф і краєзнавець, дитячий письменник, просвітницький і громадський діяч, учитель народних шкіл Галичини, Закарпаття, Чехословаччини, співробітник секції народного шкільництва Загальноукраїнської культурної ради у Відні. Упорядник архіву Українського педагогічного товариства у Львові, співробітник журналу «Дзвінок», газети «Учительське слово» та Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору і етнографії АН УРСР, член товариств «Просвіта», «Сільський господар», НТШ у Львові. Автор шкільних підручників «Український буквар», «Букварева читанка», «Читанка для 3 класу», праць з педагогіки «Історія українського виховання», «Методика усного і письменого стилю для всіх шкіл», «План виховної роботи в школі», «Українська пісня в школі», монографії «Українська культура духовна і матеріальна» та ін.

■ **125 років** від дня народження **Жана Піаже** (1896–1980). Швейцарський психолог, філософ, педагог, професор Женевського й Паризького університетів, доктор наук Сорбонни, Гарвардського й Чикагського університетів, засновник Міжнародного епістемологічного центру,

Міжнародного бюро з питань навчання та Женевської школи генетичної психології; редактор журналу «Архіви психології», фундатор наукової школи в галузі вивчення розумового розвитку дитини, дитячих уявлень про світ, в основі яких лежить певна розумова позиція дитини – егоцентризм, автор концепції стадійного розвитку інтелекту.

10.08

▪ **130 років** від дня народження **Олександра Івановича Попова** (1891–1958).

Український педагог, освітній і церковний діяч, педолог, організатор освіти, розробник системи соціального виховання. Учитель харківських середніх навчальних закладів, керівник харківських педагогічних курсів імені Г. Сковороди, член Харківського педагогічного товариства й педагогічного музею, голова Науково-педагогічного відділу Головоцвиху. Професор Харківського інституту народної освіти, перший декан факультету соціального виховання, засновник науково-дослідної кафедри педагогіки. Учасник і основний доповідач трьох Всеукраїнських конференцій з педагогічної освіти. Організатор і перший директор УНДІП. Редактор журналу «Радянська освіта», збірників «Дитячий будинок», «Охорона дитинства», автор праць «Про організацію педологічного музею», «К. Д. Ушинський як педолог», «Соціальне виховання – захист дітей» та ін.

▪ **80 років** від дня народження **Романа Мар'яновича Лубківського** (1941–2015).

Український поет, літературний критик, перекладач, заслужений діяч культури Польщі (за популяризацію в Україні польської літератури), заступник головного редактора журналу «Жовтень» (з 1990 – «Дзвін»). Автор поетичних збірок «Зачудовані олені», «Гроове дерево», «Смооскипи», «Звіздар» та ін., збірок літературно-критичних статей «Многосвіточ», «Високі райдуги», упорядник видань «Вінок Маркіянові Шашкевичу», «Слово

про Антонича». Лауреат літературних премій ім. В. Незвала (чеський фонд), ім. П. О. Звездослава (словацький фонд), імені П. Г. Тичини «Чуття єдиної родини» та Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1992).

12.08

▪ **Міжнародний день молоді.**

▪ **190 років** від дня народження **Олени Петрівни Блаватської** (Ган, 1831–1891).

Мислитель, окультист, письменниця, митець (родом із України), знавець багатьох мов, мандрівниця Єгипту, Франції, Великобританії, Індії, США та інших країн (у 1878 р. прийняла американське громадянство). Засновник теософічних товариств у Нью-Йорку, Англії, що задекларували «універсальну релігію», братерство людей, самовдосконалення під містичною опікою духовних наставників – «махатм». Автор творів з викладом свого вчення «Розкрита Ісіда», «Таємна доктрина», «Ключ до Теософії», «Голос тиші» та ін.

▪ **110 років** від дня народження **Андрія Олександровича Білецького** (1911–1995).

Український філолог, доктор філологічних наук, професор Київського університету, дослідник давньогрецького епосу і міфології, давньорусько-грецьких, давньорусько-візантійських літературних зв'язків. Автор праць з класичної філології, загального мовознавства, романістики, палеографії, укладач антології античної поезії «Золоте руно», автор вступної статті і редактор «Словника античної міфології», літературно-критичних розвідок про творчість Езопа, Г. Юлія Цезаря, Лопе де Веги та ін., перекладів творів античних авторів, а також Ж. Верна, В. Скотта, А. Барбюса.

13.08

▪ **95 років** тому (1926) ЦВК і РНК СРСР ухвалили постанову «Про заходи до боротьби з дитячою безпритульністю».

14.08

▪ **Перший (Медовий) Спас. Маковія.**

▪ **20 років** тому (2001) вийшов наказ МОН України та АПН України «Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України» з метою створення належних умов праці практичним психологам (соціальним педагогам) навчальних закладів.

▪ **250 років** від дня народження **Вальтера Скотта** (1771–1832).

Англійський і шотландський письменник, літературний критик, видавець, засновник жанру історичного роману, в якому поєднуються реалістичні й романтичні тенденції, дослідник життя Наполеона Бонапарта. Автор романів «Пуритани», «Айвенго», «Роб Рой», «Квентін Дорвард», «Талісман» та ін., поетичних творів, праць мемуарного й біографічного характеру.

▪ **90 років** від дня народження **Надії Федорівни Скрипченко** (1931–1996).

Український педагог, кандидат педагогічних наук, фахівець з початкової освіти, відмінник народної освіти, заслужений учитель України, старший науковий співробітник сектору початкового навчання Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, організатор однієї з перших лабораторій (школа №166 Києва), у якій велась експериментальна робота щодо переходу початкової ланки школи з чотирирічного на трирічний термін навчання та апробовувались підручники «Буквар» і «Читанка». Керівник експерименту навчання дітей-шестиліток, член редакційної колегії журналу «Початкова школа», редакційної ради видавництва «Радянська школа», фундатор газети-журналу «Розкажіть онуку». Автор підручників для чотирирічної й трирічної початкових шкіл, дидактичних, навчальних і методичних посібників для вчителів і вихователів, підручника для позакласного читання «Струмочок» і «Фонохрестоматії» до нього.

- 17.08 ■ **420 років** від дня народження **П'єра Ферма** (1601–1665). Французький математик, радник Тулузького парламенту, автор «малої» і «великої теореми Ферма» (доведена у 1994 р. англійським математиком Ендрю Вайлсом), один із засновників теорії чисел, методу координат і рівнянь ліній другого порядку (в геометрії). Автор загального правила диференціювання та інтегрування степенів, основного принципу геометричної оптики (у фізиці) – узагальненого закону поширення світла.
- 18.08 ■ **185 років** від дня народження **Олександра Яковича Кониського** (1836–1900). Український педагог, письменник, публіцист, громадсько-політичний діяч, адвокат, організатор недільних і вечірніх шкіл та бібліотек для народу, вчитель-методист недільних шкіл. Член Полтавської і Київської громад, Петербурзького товариства грамотності, один із фундаторів Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Автор підручників для початкових шкіл «Українські прописи», «Арихметика, або Щотниця для українських шкіл», «Граматики, або Перша читанка за для початку вчень», праць з педагогіки «Становище шкільної освіти в Полтаві», «Жіноча освіта на Україні», «Освіта на західно-південній Україні», поетичних збірок «Порвані струни», «Вибір з поем», оповідань, повістей, роману-хроніки «Грішники», двотомної праці «Тарас Шевченко – Грушівський. Хроніка його життя», молитви за Україну «Боже Великий, Єдиний...» (муз. М. Лисенка).

▪ **165 років** від дня народження **Омеляна Олександровича Поповича** (1856– 1930).

Громадський, політичний та освітянський діяч Буковини, педагог, філолог, письменник, редактор багатьох періодичних видань. Інспектор «руських» народних шкіл, член краєвої шкільної ради, краєвий інспектор учительських семінарій народних шкіл у Львові. Засновник Української поступової партії, редактор її офіційного органу – газети «Буковина», депутат буковинського сейму. Брав участь у розробці різноманітних законопроектів, зокрема освітянських. Засновник і голова українського товариства «Руська школа», а згодом – ініціатор перейменування його на «Українська школа». Один з керівників товариства «Рідна школа» у Львові. Автор багатьох шкільних підручників і методичних посібників, статей науково-методичного характеру. За життя був названий «батьком шкільництва на Буковині».

19.08 ▪ **Преображення Господнього, або Яблучний Спас (Другий Спас).**

20.08 ▪ **100 років** від дня народження **Миколи Яковича Зарудного** (1921–1991).

Український письменник і драматург, головний редактор Київської кіностудії імені О. П. Довженка, секретар правління СП УРСР та Київської організації СП УРСР. Автор романів «На білому світі», «Уран», «Гілея», п'єс «Сині роси», «На сьомому небі», «Дороги, які ми вибираємо», «Рим, 17, до запитання», трагедії «Тил», драм «Таке довге-довге літо», «Під високими зорями», «Пором», «За Сибіром сонце сходить» (про Устима Кармалюка) та ін. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1978).

21.08

▪ **130 років** від дня народження **Олександра Миколайовича Раєвського** (1891–1971).

Український психолог, професор, завідувач кафедри психології Київського університету імені Т. Г. Шевченка, науковий співробітник Науково-дослідного інституту психології УРСР, дослідник актуальних проблем психології мовлення, розвитку мовлення та мислення в дітей, психології пам'яті в умовах психологічного експерименту. Автор праць «Розум та його виховання», «Пам'ять та шляхи її поліпшення», «Мовлення та його розвиток у дітей», «Психологія мовлення в радянській психологічній науці за 40 років. 1917–1957», один із авторів підручника «Психологія» за редакцією Г. С. Костюка.

22.08

▪ **25 років** тому (1996) вийшла постанова КМ України «Про запровадження шкільної форми для учнів середніх закладів освіти».

▪ **300 років** від дня народження **Євгенія Булгарі** (1716–1809).

Грецький науковець, письменник, перекладач, церковний та освітній діяч, почесний член Петербурзької АН, придворний бібліотекар та експерт з різних галузей знань в Російській імперії. Викладав у містах Яніна, Козані (обидва в Греції), на Афоні, у Стамбулі. Архієпископ Слов'янської та Херсонської єпархії з резиденцією у Хрестовоздвиженському монастирі (Полтава), засновник місцевої школи співаків (півчих) (згодом – училище). Дослідник минулого Новоросії, історії сарматів, Київської Русі, творчості Ф. Прокоповича, С. Яворського та інших наукових проблем.

23.08

▪ **День Державного прапора України.**

24.08

▪ **День незалежності України. Національне свято.**

▪ **30 років** тому (1991) ВР України ухвалила Акт проголошення незалежності України.

▪ **150 років** від дня народження **Василя Григоровича Щурата** (1871–1948).

Український учений-літературознавець, фольклорист, перекладач, поет, публіцист, педагог, доктор філології, академік АН УРСР, дійсний член НТШ у Львові, учитель гімназій Львівщини, директор і викладач приватної гімназії сестер-василіанок, перший ректор, завідувач кафедри і викладач Львівського таємного українського університету, професор Львівського університету, директор Львівської бібліотеки АН УРСР. Автор збірок поезій «Мої листи», «На трембіті», «Історичні пісні», поем «Зарваниця», «В суздальській тюрмі», перекладів українською мовою од Горация, «Слова о полку Ігоревім», «Пісні про Роланда», творів російських і зарубіжних поетів, праць про творчість Т. Шевченка, українсько-польські літературні зв'язки.

▪ **100 років** від дня народження **Леоніда Полтави** (Пархомович, 1921–1990).

Український поет, прозаїк, драматург, перекладач, публіцист, представник української діаспори в Німеччині, Франції, Іспанії, США, де працював у редакціях українських газет, на радіо «Свобода», «Голос Америки». Автор поетичних збірок «Жовті каруселі», «Біла трава», «Смак Сонця», поем «Енеїда модерна», «Слово про Україну», «Поема про Тараса Шевченка», роману про гетьмана Івана Мазепу «Тисяча сімсот дев'ять», творів для дітей, лібретто оперет «Лис Микита», «Лісова царівна», «Лисячий базар».

25.08

▪ **90 років** тому (1931) ЦК ВКП(б) ухвалив постанову «Про початкову і середню школу».

- **185 років** від дня народження **Френсіса Брет Гарта** (1836–1902).

Американський письменник-реаліст, літературознавець, журналіст, золотошукач. Автор циклу творів з життя золотошукачів «Каліфорнійські оповідання», історичної повісті «Тенкфул Блоссом» про війну за незалежність у Північній Америці, роману «Кларенс», збірки гострих пародій на письменників-романтиків і сентименталістів «Романи в найкоротшому викладі», пригодницьких творів для дітей.

- 26.08 ▪ **30 років** тому (1991) на основі відповідної ухвали Вченої ради Київського університету імені Тараса Шевченка виконком Старокиївської районної ради народних депутатів прийняв рішення про відкриття Українського національного гуманітарного ліцею імені Тараса Шевченка з українською мовою навчання.

- 27.08 ▪ **165 років** від дня народження **Івана Яковича Франка** (1856–1916).

Український письменник, учений, мислитель, митець-реформатор, літературознавець, мовознавець, перекладач, етнограф, історик, бібліограф, педагог-публіцист, громадсько-політичний діяч. Доктор філософії Віденського університету, почесний доктор Харківського університету. Один із засновників радикальної партії Галичини. Редактор «Етнографічного збірника», журналів «Світ», «Дзвін», «Літературно-науковий вісник». Прихильник реформування системи народної освіти, критик стану навчально-виховного процесу в навчальних закладах Галичини, змісту шкільної освіти, викладання української мови і літератури. Автор праць «Допис про Дрогобицьку гімназію», «Педагогічні невігласи», «Наші народні школи і їх потреби», творів про дітей і школу «Борис Граб», «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука», збірок казок «Коли ще звіри говорили», «Лис Микита». Автор майже десяти тисяч творів, написаних українською, російською, польською, чеською, німецькою

мовами, серед яких художні твори, літературознавчі, історичні, філософські, етнографічні та інші, які вирізняються енциклопедичністю, оригінальністю, широкомасштабністю.

27.08 ■ **150 років** від дня народження **Теодора Драйзера** (1871–1945).

Американський письменник, публіцист, громадський діяч, один з організаторів Міжнародного конгресу проти війни (1932), учасник Міжнародного єднання революційних письменників, активний антифашист. Автор реалістичних романів «Сестра Керрі», «Дженні Герхардт», «Геній», «Трилогії бажання» («Фінансист», «Титан», «Стоїк»), роману «Американська трагедія», книжки нарисів «Трагічна Америка». Побував у Києві, Харкові, Одесі.

27.08 ■ **75 років** від заснування (1946) на I Всесвітньому конгресі студентів у Празі Міжнародної спілки студентів (The International Union of Students), метою діяльності якої визначено захист прав та інтересів студентів, сприяння в здобутті молоддю професійної освіти, демократизація освіти, утвердження діалогу співробітництва між націями, народами, країнами.

29.08 ■ **115 років** від дня народження **Івана Костянтиновича Білодіда** (1906–1981).

Український мовознавець, педагог, академік і віцепрезидент АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, міністр освіти УРСР, професор Київського університету, директор Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР, голова Українського комітету славістів, дослідник мови творів класиків української літератури. Автор праць «Питання розвитку мови української радянської художньої прози», «Києво-Могилянська академія і розвиток східнослов'янських літературних мов XVII–XVIII ст.», один із авторів «Курсу історії української літературної мови» (у 2 т.), «Сучасної української літературної мови» (у 5 т.), відповідальний редактор «Словника української мови» (у 11 т.). Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка

(1971), Державної премії СРСР (1983).

30.08 ■ **150 років** від дня народження **Ернеста Резерфорда** (1871–1937).

Англійський фізик, один із засновників ядерної фізики (одержав першу штучну ядерну реакцію), член і президент Лондонського королівського товариства. Автор праць з радіоактивності й будови атомного ядра, лауреат Нобелівської премії (1908).

31.08 ■ **200 років** від дня народження **Германа Людвіга Фердінанда Гельмгольца** (1821–1894).

Німецький природознавець, природодослідник, працював у галузі фізики, математики, фізіології і психології. Засновник термодинамічної теорії хімічних процесів, основоположник теорії вихрового руху рідини. Автор праць з питань нервової та м'язової систем, електромагнетизму, оптики, теплоти, акустики, гідромеханіки, геометричних аксіом тощо.

ВЕРЕСЕНЬ

У вересні відзначається:

■ **30 років** від заснування (1991) Маріупольського державного гуманітарного університету. На той час – Маріупольський гуманітарний коледж.

1.09 ■ **День знань.**

(ін.2.09) ■ **130 років** від дня народження **Павла Петровича Филиповича** (1891–1937).

Український поет, літературознавець, критик, перекладач, представник київської групи «неокласиків», дослідник європейського та вітчизняного літературного процесу. Один з основоположників шевченкознавства, редактор збірників «Шевченко і його доба» (1921, 1925, 1926), професор і викладач Київського університету, співробітник бібліографічного журналу «Книгар». Автор збірок поезій

«Земля і вітер», «Простір», літературознавчих розвідок «Шевченко і декабристи», «З новітнього українського письменства», перекладів творів французьких письменників.

2.09

▪ **210 років** від дня народження **Івана Миколайовича Вагилевича** (1811–1866).

Український поет, літературознавець, перекладач, архівіст, філолог, фольклорист, етнограф, громадський і культурний діяч, поборник національно-культурного відродження українського народу Галичини, збирач фольклорно-етнографічних матеріалів карпатських сіл. Працівник львівської бібліотеки Оссолінських, науковий керівник і директор міського архіву Львова. Один з організаторів «Руської трійці», перекладач «Слова о полку Ігоревім» українською і польською мовами, співавтор альманаху «Русалка Дністрова». Автор розвідок з історії «Літопис Нестора», «Хроніка південної Руси», нарису «Замітки о руській літературі», праць з мовознавства «Розправи про мову південно-руську», «Граматика мови малоросійської в Галичині», укладач «Словаря южноруського языка», один з упорядників і видавців «Словника польської мови».

▪ **165 років** від дня народження **Василя Лукича** (Володимир Лукич Левицький, 1856–1938).

Український освітній і культурно-громадський діяч, видавець, журналіст, літературознавець, критик, бібліограф, член «Академічного гуртка» Львівського університету, прихильник поглядів «народовців», поборник національно-культурного відродження українського народу. Видавець альманахів «Дністрянка», «Ватра», «Антологія руська», редактор журналу «Зоря», упорядник, редактор і видавець календарів «Просвіти», творів Т. Шевченка, С. Руданського, М. Старицького та ін. Автор літературознавчих статей, щорічних бібліографічних оглядів «Бібліографія руська, російська, польська, німецька, французька, чеська», бібліографії музичної літератури «Музикалія» та статей з бібліографії, історії.

- 4.09 ■ **85 років** тому (1936) вийшов наказ наркома освіти УСРР В. П. Затонського «Про викладання історії та суспільствознавства в початковій, неповній середній та середній школі», що сприяв поглибленню змін у змісті шкільного навчання новоствореної шкільної системи освіти.
- 5.09 ■ **90 років** тому (1931) вийшла постанова ЦК ВКП(б) «Про початкову і середню школу», яка визначила основні завдання школи щодо змісту освіти, методів навчання, політехнізації, організаційних засад шкільної освіти.
- 6.09 ■ **255 років** від дня народження **Джона Дальтона** (1766–1844).
Англійський фізик і хімік, творець теорії хімічної атомістики, кольорової сліпоти (дефекту зору – дальтонізму), відкривач закону парціальних тисків газів і закону залежності розчинення газів від їхнього парціального тиску (закон Дальтона), президент Манчестерського літературного та філософського товариства, член Лондонського королівського товариства, володар Золотого ордена за відкриття в галузі хімії і фізики.
- 7.09 ■ **140 років** від дня народження **Андре Мазона** (1881–1967).
Французький філолог-славіст, літературознавець, член Французької академії написів і красного письменства, учений секретар Інституту живих слов'янських мов, професор слов'янської філології Страсбурзького університету, Колеж де Франс, директор Паризького інституту слов'янознавства, іноземний член-кореспондент АН СРСР та низки зарубіжних академій, член НТШ у Львові, викладач французької мови Харківського університету, засновник і редактор (понад 45 років) журналу «Огляд слов'янських студій». Автор праць із слов'янського мовознавства, граматики російської та чеської мов, розвідки про «Слово о полку Ігоревім», статей з історії української літератури «Марко Вовчок в Італії», «Про Шевченка» тощо.

8.09

▪ **Міжнародний день письменності (грамотності).**

▪ **95 років** тому (1926) РНК УСРР видала постанову «Про прийом у вищі школи УСРР», відповідно до якої скасовувалася розкладка місць (за куріями) щодо прийому до вищої школи, збільшувався доступ у вузи представникам національних меншин та українцям, які перебували за межами республіки.

▪ **170 років** від дня народження **Максима Максимовича Ковалевського** (1851–1916).

Український і російський історик, правознавець, етнограф, соціолог, громадсько-політичний діяч, академік Петербурзької АН, один із визнаних лідерів ліберального руху, парламентар, професор і викладач Московського, Петербурзького, Стокгольмського й Оксфордського університетів, викладач Бестужевських і Лесгафтовських курсів, Психоневрологічного інституту й Педагогічної академії. Засновник у Парижі Російської вищої школи суспільних наук, першої в Росії кафедри соціології, розробник учення про розвиток суспільства, генетичної соціології, член Першої Державної думи від Харківської губернії, видавець-редактор журналів «Критичний огляд», «Вісник Європи» та енциклопедичного видання «Український народ в його минулому і теперішньому».

11.09

▪ **День фізичної культури і спорту.**

▪ **День українського кіно.**

- 12.09 ■ **100 років** від дня народження **Станіслава Лема** (1921–2006).

Польський письменник (народився й навчався у Львові), учасник Руху Опору, представник науково-філософської фантастики. Автор романів «Астронавти», «Маска», «Катар», роману-утопії «Магелланова хмара», філософського роману «Соляріс» (однойменний фільм), роману-трактату «Голос Неба», збірок науково-фантастичних оповідань «Сезам», «Зоряні щоденники», «Книга роботів», філософсько-соціологічних праць «Діалоги», «Сума технології», «Абсолютний вакуум», присвячених питанням кібернетики, космонавтики, футурології, монографії «Фантастика і футурологія» (у 2 т.), автобіографічних романів «Незагублений час» і «Високий Замок».

- **90 років** від дня народження **Олександра Онуфрійовича Дзьобана** (1931).

Український бібліограф, архівіст, літературознавець, завідувач відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР. Упорядник покажчиків «Рукописи архіву М. С. Шашкевича», «Особисті архівні фонди відділу рукописів» (Львівської наукової бібліотеки), «Марійка Підгірянкa», «Остап Терлецький» (у співавт.). Автор розвідок про життя і творчість українських письменників, публікацій епістолярних матеріалів Лесі Українки, К. Квітки, І. Нечуя-Левицького, С. Коваліва.

- 15.09 ■ **Міжнародний день демократії.**

- **110 років** тому (1921) РНК УСРР ухвалила Декрет про охорону здоров'я дітей.

- **65 років** тому (1956) ЦК КПРС і РМ СРСР ухвалили постанову «Про організацію шкіл-інтернатів».

- **130 років** від дня народження **Агати Крісті** (1891–1976).

Англійська письменниця, майстер детективного жанру, твори якої належать до так званого «інтуїтивного

детективу». Автор романів «Пуаро розслідує», «Десятеро негринят», «Таємниця камінів», «Убивство Роджера Екройда», «Східний експрес», «Смерть на Нілі», п'єс «Мишоловка», «Свідок обвинувачення», збірки оповідань «Тринадцять проблем», повістей «Запізніла розплата», «П'ятеро поросят», «Таємниця Індійського острова» та ін.

16.09 ■ **Міжнародний день охорони озонного шару.**

■ **100 років** від дня народження **Михайла Семеновича Логвиненка** (1921–2002).

Український літературознавець, критик, кандидат філологічних наук, член СП УРСР, заступник редактора «Робітничої газети», старший науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР. Автор книжок «Микола Островський – художник слова», «Правда і характер. Думки про сучасну прозу», «Література і наука», «Романи Вадима Собка» та ін. Один з авторів монографії «Епоха, людина, література», нагороджений Почесною грамотою Президії ВР України (2001).

18.09 ■ **День винахідника і раціоналізатора.**

19.09 ■ **30 років** тому (1991) відновила свою діяльність Києво-Могилянська академія, нині – Національний університет «Києво-Могилянська академія».

■ **180 років** від дня народження **Анатолія Климентійовича Вахнянина** (1841–1908).

Український композитор, письменник, перекладач, мистецтвознавець, педагог і журналіст, громадсько-політичний діяч, викладач гімназій Перемишля й Львова, організатор і перший голова товариства «Просвіта», засновник і директор Вищого музичного інституту імені М. Лисенка у Львові, один із лідерів партії «народовців» у Галичині, один із перших почав писати лемківською говіркою. Автор оповідань з життя галицьких селян, міщан, урядовців, зокрема, «Око за око», «Женщина», «Ловці», «Як я став політиком», пісень, хорів на тексти Ю. Федьковича, О. Колесси (гімн «Шалійте, шалійте, скажені кати»), музики

до драми «Назар Стодоля» Т. Шевченка, лібретто й опери «Купало», перекладів творів М. Гоголя, І. Тургенєва, укладач пісенників і підручників для шкіл.

▪ **110 років** від дня народження **Вільяма Джералда Голдінга** (1911–1993).

Англійський письменник, учитель середніх навчальних закладів, автор філософсько-алегоричних, притчевих за формою, романів «Володар мух», «Спадкоємці», «Злодюжка Мартін», «Шпиль», «Ритуал посвяти», «Паперові люди», «Обмежений простір», «Ритуали на морі», «У тісному сусідстві», «Пожежа внизу» та інші. Лауреат Нобелівської (1983) і Букерівської (1980) премій.

20.09 ▪ **110 років** від дня народження **Миколи Львовича Нагнибіди** (1911–1985).

Український поет, перекладач із словацької та білоруської літератури, заслужений працівник культури Білоруської РСР, член СП УРСР. Автор збірок віршів, балад, поем «Зерна», «Дніпроград», «Незабутнє», «Морські балади», «Оживуть степи», «На полі битви», «Висота», «Благословенна будь!», «Подвиг любові» та інші. Лауреат Державних премій СРСР (1952) та Української РСР імені Т. Г. Шевченка (1970).

21.09 ▪ **Міжнародний день миру.**

▪ **155 років** від дня народження **Герберта Джорджа Веллза** (Уеллс, 1866–1946).

Англійський письменник, основоположник наукової фантастики, доктор біології, шкільний учитель природничих наук, член Фабіанського товариства – соціал-реформістської організації. Автор підручників з біології й фізіографії, науково-фантастичних романів «Машина часу», «Невидимець», «Війна світів», «Перші люди на Місяці», роману-трактату «Новий Мак'явеллі», роману «Сучасна утопія» та ін.

22.09

▪ **День партизанської слави.**

▪ **230 років** від дня народження **Майкла Фарадея** (1791–1867).

Англійський фізик і хімік, основоположник учення про електромагнітне поле, один із засновників електрохімії, магнітооптики, член Лондонського королівського товариства, директор і професор Британського королівського інституту, іноземний почесний член Петербурзької АН. Ім'ям ученого названо: одиницю електричного заряду (фарадей), фізичну сталу (Фарадея число), основні кількісні закони електролізу (закони Фарадея), одиницю електроємності (фарада).

23.09

▪ **85 років** від дня народження **Арнольда Панасовича Грищенка** (1936–2006).

Український мовознавець, доктор філологічних наук, професор, дійсний член АПН України, заслужений діяч науки й техніки України, дослідник актуальних питань морфології, синтаксису й словотвору української мови, старший науковий співробітник Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР, завідувач кафедри Київського національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, член редколегії журналу «Мовознавство». Автор посібників для вчителів української мови і літератури «Складно-сурядне речення в сучасній українській мові», «Прикметник в українській мові», у співавт. – «Сучасна українська літературна мова», «Українська грамати́ка», «Історія української мови» (у 4 т.). Лауреат премії імені І. Я. Франка НАН України.

▪ **520 років** від дня народження **Джероламо Кардано** (1501–1576).

Італійський вчений у галузі космології, натурфілософії, математики і механіки (карданна передача, карданний механізм), професор математики Міланського університету, один із засновників буквенної алгебри, математичної школи при Міланському університеті, астролог та укладач гороскопів (один з них склав для себе). Автор книжок «Велике мистецтво, або Про правила алгебри» (методи розв'язування рівнянь, формули Кардано).

▪ **220 років** від дня народження **Михайла Васильовича Остроградського** (1801–1862).

Український Академії наук, професор вищих навчальних закладів Петербурга, один із засновників Петербурзької математичної школи. Автор праць з математичного аналізу, теорії чисел, теорії ймовірностей, диференціального й інтегрального числень, алгебри, геометрії, математичної фізики й теоретичної механіки, навчальних і методичних посібників з математики

«Посібник початкової геометрії», «Курс небесної механіки», «Програма і конспект тригонометрії для військово-навчальних закладів» та ін. ЮНЕСКО внесла М. В. Остроградського до списку видатних математиків світу.

▪ **105 років** від дня народження **Костянтина Йосиповича Біди** (1916–1979).

Український мовознавець, літературознавець, доктор слов'янської філології, професор, дійсний член НТШ у Львові, Канадської та Американської асоціації компаративного літературознавства та інших наукових установ. Науковий співробітник Віденського університету, викладач, професор, завідувач кафедри славістики Оттавського університету (Канада). Фахівець зі слов'янської філології, порівняльного літературознавства та історії української літератури. Автор понад 80 наукових праць різними мовами. Редактор видання «Перший Кобзар Шевченка» (Оттава, 1961).

25.09 ■ **140 років** від дня народження **Лу Сіня** (Чжоу Шужень, 1881–1936).

Китайський письменник світової слави, публіцист, перекладач, громадський діяч, основоположник сучасної китайської літератури, викладач Пекінського університету і Педагогічного інституту, співробітник Міністерства освіти Китаю, член письменницьких організацій і керівник Ліги лівих письменників. Автор оповідань, віршів, публіцистичних статей, сатиричних казок, «Короткої історії китайської прози», перекладач і популяризатор у Китаї творчості Т. Шевченка.

26.09 ■ **Європейський день мов.**

■ **120 років** від дня народження **Семена Дмитровича Скляренка** (1901–1962).

Український письменник, публіцист, журналіст, перекладач, член СП УРСР, відповідальний секретар редакції часопису «Глобус». Автор повістей «Тиха пристань», «Матрос Ісай», «Україна кличе», романів «Бурун», трилогії «Шлях на Київ», історичних романів «Святослав», «Володимир», в яких уперше в художній літературі показано Київську Русь як визначну державу світу, що відіграла ключову роль в історії слов'янства, а твори про Княжу добу відіграли важливу роль у розвитку вітчизняного письменства.

■ **100 років** від дня народження **Федора Кузьмича Сарани** (1921–1995).

Український учений-бібліограф, книгознавець, літературознавець, бібліофіл, громадський діяч, бібліограф і редактор Укрдержвидаву (нині – видавництво «Україна»), завідувач сектору бібліографії Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР, головний бібліограф Центральної наукової бібліотеки АН УРСР, редакції Української Радянської Енциклопедії (УРЕ), керівник бібліографічної

комісії Бібліотечної ради при Президії АН УРСР, співробітник Вченої ради Книжкової палати України імені І. Федорова. Продовжувач бібліографічної шевченкіани, упорядник покажчиків творів українських письменників, фундаментальної праці «Слов'янська філологія на Україні (1958–1967 рр.)» (у співавт.). Автор статей про бібліографів, які закладали фундамент української бібліографії.

27.09 ▪ **Всесвітній день туризму.**

28.09 ▪ **1918 р.** народився **Василь Олександрович Сухомлинський** (1918–1970).

Видатний український педагог-гуманіст, мислитель, публіцист, дитячий письменник, громадський діяч, член-кореспондент АПН СРСР, Герой Соціалістичної Праці, заслужений учитель УРСР, учитель української мови й літератури в середніх навчальних закладах, директор Павлівської середньої школи, що на Кіровоградщині. Автор численних праць із проблем теорії й методики виховання дітей. Найвідоміша праця – «Серце віддаю дітям», що здобула Державну премію УРСР (1974).

29.09 ▪ **155 років** від дня народження **Михайла Сергійовича Грушевського** (1866–1934).

Видатний український історик, соціолог, літературознавець, письменник, організатор національної освіти й науки, діяч національного, культурного й державного відродження України. Професор Львівського університету, голова НТШ у Львові, один із засновників і керівників Української національно-демократичної партії, Товариства українських поступовців, Українського наукового товариства в Києві, голова Української Центральної Ради, Президент Української Народної Республіки, академік ВУАН і АН СРСР. Організатор (на власні кошти) Київського міського училища імені С. Грушевського (згідно із заповітом батька), учительської семінарії у Коломиї. Засновник, головний редактор і видавець «Літературно-наукового вісника». Автор підручників і методичних посібників з викладання історії України в школі

«Ілюстрована історія України», «Про старі часи на Україні. Для першого початку», «Про українську мову і українську школу», славнозвісної «Історії України-Руси» (у 10 т.), «Історії української літератури» (у 5 т.).

30.09

▪ **Всеукраїнський день бібліотек.**

▪ **180 років** від дня народження **Михайла Петровича Драгоманова** (1841–1895).

Видатний український учений-історик, літературознавець, публіцист, фольклорист, філософ, просвітитель, педагог, суспільно-політичний і громадський діяч. Один з ініціаторів відкриття недільних шкіл (учитель та автор підручників для цих шкіл), доцент і викладач історії Київського університету, професор Софійського університету, один з організаторів педагогічних курсів для підготовки вчителів українських народних шкіл. Активний діяч Київської громади, засновник Вільної української друкарні в Женеві та «Женевського гуртка», видавець політичного журналу «Громада», учасник боротьби проти національного й соціального поневолення українського народу. Автор праць з питань шкільної освіти – «Земство і місцевий елемент в народній освіті», «Про педагогічне значення малоросійської мови», «Народні школи», документально-публіцистичної праці «Про школи на Україні» та ін.

ЖОВТЕНЬ

У жовтні відзначається:

▪ **Міжнародний місяць шкільних бібліотек.**

▪ **95 років** від заснування (1926) Інституту педагогіки НАПН України – науково-дослідної установи в Києві. Створений у Харкові як Український НДІ педагогіки Міносвіти УСРР, у 1934 р. переведений до Києва, з 1992 р. – сучасна назва.

1.10 ▪ **Міжнародний день музики.**

▪ **Міжнародний день людей похилого віку.**

▪ **75 років** тому закінчився Нюрнберзький процес (20.11.1945 – 01.10.1946) – судовий процес над головними воєнними злочинцями гітлерівської Німеччини.

1- ▪ **65 років** тому (1956) відбулася Республіканська нарада
2.10 завідувачів відділів шкіл облвно та директорів інститутів удосконалення кваліфікації вчителів з проблем реформування змісту шкільної освіти, негативного впливу на зміст навчально-виховної роботи культу Сталіна, підсумків роботи шкіл УРСР за 1955–56 н. р.

2.10 ▪ **130 років** від дня народження **Йосипа Йосиповича Бокшая** (1891–1975).

Український живописець, педагог, народний художник України. Учитель гімназії в Ужгороді, викладач Ужгородського училища ужиткового мистецтва й Львівського інституту ужиткового та декоративного мистецтва. Один з основоположників сучасної живописної школи на Закарпатті, один з ініціаторів створення Товариства діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі (1931), фундатор Ужгородської художньої школи. Працював у різних жанрах і техніках, автор розписів митрополичих палат і плафона кафедрального собору в Ужгороді, портретів, картин,

книжкових ілюстрацій.

- **115 років** від дня народження **Івана Багряного** (Іван Павлович Лозов'ягін, 1906, ін. 1907–1963).

Український публіцист, письменник, художник, журналіст, політичний і громадський діяч, член літоб'єднання МАРС, один із ініціаторів створення Української головної визвольної ради в Галичині (1943, з 1945 р. – на еміграції в Німеччині), засновник газети «Українські вісті», Об'єднання демократичної української молоді та Об'єднання українських письменників. Автор романів «Тигролови», «Сад Гетсиманський», «Буйний вітер», «Людина біжить над прірвою», збірок поезій «До меж заказаних», «Золотий бумеранг», повістей «Морітурі», «Розгром», «Огненне коло», комедії «Генерал». Лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка (1992, посмертно).

- 3.10 ▪ **День працівників освіти України (День учителя).**

- 3.10 ▪ **140 років** від дня народження **Михайла Степановича Возняка** (1881–1954).

Український літературознавець, бібліограф, академік АН УРСР, професор Львівського університету, керівник відділу Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові, дослідник історії давнього українського письменства, життя і творчості письменників ХІХ – початку ХХ ст., історії журналістики, театру, фольклору. Автор праць «Матеріали до історії української пісні і віршів» (у 3 т.), «Початки української комедії», «Історія української літератури» (у 2 т.), упорядник і видавець «Листування І. Франка і М. Драгоманова», «Українські народні казки» (у 3 т.). Ініціатор щорічних конференцій, присвячених творчості І. Франка.

▪ **125 років** від дня народження **Агапія Пилиповича Шамрая** (1896–1952).

Український літературознавець, викладач української літератури Харківського інституту народної освіти, професор і викладач курсу античної літератури Київського університету, дослідник історії української й зарубіжної літератури. Автор праць «Українська література», «Харківські поети 20–30 рр. XIX ст.», «Перший твір нової української літератури» («Енеїда» І. Котляревського), «Е.-Т.-А. Гофман» та ін.

4.10

▪ **Всесвітній день захисту тварин.**

▪ **205 років** від дня народження **Ежена Потьє** (1816–1887).

Французький поет, діяч революційного руху I-го Інтернаціоналу, член Паризької комуни 1871 р. Автор пролетарського гімну «Інтернаціонал» (український переклад М. Вороного), збірок віршів «Хто безумець?», «Революційні пісні», поем про робітничий рух.

4.10
(ін.6.10)

▪ **130 років** від дня народження **Юрія Клена** (Освальд Фрідріхович Бурґгардт, 1891–1947).

Український поет-неокласик німецького походження, літературознавець, перекладач, славіст, викладач німецької та французької мов у Київському університеті, Київському інституті народної освіти, упорядник антології німецької поезії (у своїх перекладах) «Залізні сонети». Автор збірки віршів «Каравели», поем «Жанна Д'Арк», «Прокляті роки», «Попіл імперії», книги есе «Спогади про неокласиків», літературознавчих розвідок «Нові горизонти в галузі дослідження поетичного стилю», «Леся Українка і Гейне», «Гейне в українських перекладах».

- 5.10 ■ **Міжнародний день вчителя.**
- **170 років** від дня народження **Плацида Здислава Дзівінського (1851–1936).**
- Видатний український учений-математик, учитель, викладач математики та астрономії, приватний доцент, професор кафедри математики Політехнічної школи у Львові, керівник обсерваторії й метеостанції цієї школи. Декан різних відділень, а згодом – ректор Політехнічної школи. Активний член Політехнічного товариства у Львові.
- 6.10 ■ **145 років** від дня народження **Сергія Олександровича Єфремова (1876–1939).**
- Український учений-літературознавець, літературний критик, педагог, історик і теоретик літератури, публіцист, громадсько-політичний і державний діяч, популяризатор і організатор літературного процесу в Україні. Один із фундаторів і лідерів Товариства українських поступовців, Української партії соціалістів-федералістів, заступник Голови Української Центральної Ради, віце-президент і голова Управи Української АН, дійсний член НТШ у Львові. Розробник концепції української державності, національної освіти й культури, за що зажив слави лицаря українського національного духу. Автор досліджень з історії літератури, літературознавства, освітянських проблем, зокрема, «Українознавство: показчик потрібної для самоосвіти літератури», «В тісних рамках. Українська книга в 1798– 1916 рр.», «Історія українського письменства», антологія української літератури «Вік» (у 3 т.), «Щоденник. 1923– 1929».

▪ **140 років** від дня народження **Івана Антоновича Кочерги** (1881–1952).

Український драматург, театральний і літературний критик, публіцист, старший науковий співробітник АН УРСР, заслужений діяч мистецтв УРСР, послідовник українського неоромантизму в галузі драматургії, основоположник жанрів романтичної драми, трагічного водевілю, філософської трагікомедії. Автор праць з питань теорії драми, п'єс «Майстри часу», «Годинникар і курка», «Фея гіркого мигдалю», історичної драми часів Коліївщини «Алмазне жорно», драми-феєрії «Марко в пеклі», романтичної драми «Свіччине весілля», історичної трагедії «Ярослав Мудрий», сценарію документального фільму «Київ», поеми «Пророк», присвяченої Т. Шевченку. Лауреат Державної премії СРСР (1947).

7-
9.10 ▪ **20 років** тому (2001) у Національному палаці «Україна» відбувся II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти, на якому було ухвалено проект Національної доктрини розвитку освіти.

8.10 ▪ **Міжнародний день усмішки.**

8.10 ▪ **435 років** тому (1586) Успенським ставропігійським братством у Львові ухвалено документ про заснування першої в Україні Братської школи.

▪ **135 років** тому (1886) в Харкові відкрито громадську бібліотеку, у 1922 р. бібліотеці присвоєно ім'я В. Короленка, а в 1930 р. вона здобула статус державної наукової бібліотеки, нині – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка – друга в Україні за обсягом фондів після НБУВ.

9.10 ■ **20 років** тому (2001) вийшов Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні».

■ **135 років** від дня народження **Івanni Омелянівни Блажкевич** (1886–1977).

Українська письменниця, педагог, один з організаторів жіночого руху в Галичині, народна вчителька Станіславщини, організатор україномовних дитячих садків, закладів для сиріт, професійних курсів для молоді. Член Української соціалістично-радикальної партії, депутат Українських Народних Зборів у Львові, член СП УРСР. Розробник теоретичних заходів щодо забезпечення підвищення рівня освіти в Україні («Дошкільне виховання», «Сучасні течії в сучасній педагогіці», «Моральні завдання сучасної школи»). Автор віршованих п'єс, збірок поезій та оповідань для дітей – «Святий Миколай у 1920 році», «Тарас у дяка», «Вертеп», «Івась-характерник» та інших творів, статей з питань літератури, педагогіки, етнографії, спогадів про письменників, монографії «Про М. Шашкевича і про рідне село».

10.10 ■ **День художника.**

10.10 ■ **290 років** від дня народження **Генрі Кавендіша** (1731–1810).

Англійський фізик і хімік, член Лондонського королівського товариства, Паризької АН, один із засновників хімії газів, автор експериментальних досліджень з електрики й теплоти, складу повітря, хімічного складу води. Ученим обчислено середню густину Землі, її масу та гравітаційну сталу, здобуто кисень і вуглекислий газ.

▪ **90 років** від дня народження **Атени Пашко** (1931–2012). Українська поетеса, громадська діячка, прихильниця правозахисного руху в Україні, голова Союзу Українок, дружина й однодумець В'ячеслава Чорновола, автор поетичних збірок «На перехрестях», «На вістрі свічки», «Вірую» та ін.

▪ **75 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Палтишева** (1946).

Український педагог-новатор, учитель фізики, кандидат педагогічних наук, народний учитель СРСР, відмінник народної освіти УРСР, лауреат премії імені Н. Крупської, почесний працівник системи професійно-технічної освіти, викладач фізики ПТУ №1 Одеси, на базі якого створено перший в Україні Технічний ліцей. Розробник нової поетапної системи навчання, яку було впроваджено в навчальних закладах СРСР, Японії, Франції, Німеччини, Куби, Монголії, урочно-тематичної залікової системи навчання та культурологічного й філософського напрямів у вивченні фізики. Автор навчальних і методичних посібників «Педагогічна гармонія», «Секрети практичної профтехпедагогіки», «Поетапна система навчання фізики в середніх ПТУ», «Відкриваю своє серце колегам» та ін.

12.10 (ін.19.01) ▪ **160 років** від дня народження **Григорія Григоровича Павлуцького** (1861–1924).

Український мистецтвознавець, педагог, дійсний член Українського наукового товариства, Історичного товариства Нестора-літописця, Київського товариства охорони пам'яток старовини та мистецтва. Один із засновників Української академії мистецтв, Українського державного університету в Києві, професор Київського університету, викладач кількох київських закладів вищої освіти. Дослідник історії архітектури і народно-декоративного мистецтва України. Автор праць «Дерев'яні і кам'яні храми», «Історія українського орнаменту», «Про походження давньоруського живопису», «Про походження

і розвиток візантійського мистецтва» та ін.

- 13.10 ▪ **150 років** тому (1871) відкрито Колегію Павла Галагана – приватний середній навчально-виховний заклад закритого типу для хлопчиків, що його заснував 26.03.1870 р. у Києві відомий український землевласник, громадський і земський діяч Г. Галаган на пам'ять свого померлого сина Павла. У червні 1920 р. Колегія припинила своє існування, від 1986 р. тут діє Державний музей літератури України (у 1999 р. здобув статус національного).
- 14.10 ▪ **День українського козацтва.**
- **День захисника України.**
- **25 років** тому (1996) Науково-практичний центр політичної психології реорганізовано в Інститут соціальної та політичної психології АПН України.
- 15.10 ▪ **125 років** від дня народження **Селестена Френе** (1896–1966).
- Французький педагог, учитель, директор початкової школи, представник так званої «прогресивної педагогіки», розробник педагогічних технологій (зокрема, «техніка Френе»), що передбачали оригінальні засоби розвитку дітей у дусі демократії, свободи, саморозвитку. Прихильник ідей вільного виховання, реконструкції особистого досвіду дітей, засновник і керівник «Міжнародної федерації прихильників нової школи», видавець і головний редактор журналів «Пролетарський учитель», «Дитяче мистецтво», автор праць «Типографія в школі», «Геть шкільні підручники», «Нова французька школа», «Моральне і громадянське виховання», «Педагогічні інваріанти».

▪ **325 років** від дня народження **Якова Андрійовича Марковича** (1696–1770).

Український письменник, перекладач, мемуарист, державний діяч, улюблений учень Феофана Прокоповича, наказний лубенський полковник, пізніше – генеральний підскарбій, один з найосвіченіших людей свого часу. Автор прозових і віршованих творів на мотиви псалмів і теми проповідей, видав «Щоденник», що охоплює півстолітню історію (1717–1767), твір є продовженням «Кройніки» гетьмана П. Полуботка і важливим джерелом вивчення історії України XVIII ст.

▪ **85 років** від дня народження **Івана Федоровича Драча** (1936).

Український поет, перекладач, кіносценарист, драматург, державний і громадський діяч, народний депутат України 1–4 скликань. Один з ініціаторів утворення Народного руху України (НРУ), член Комітету національних премій України імені Т. Шевченка, голова Товариства зв'язків з українцями за межами України («Україна – світ»), учасник міжнародних дискусій і конференцій з проблем України, засідань Генеральної Асамблеї ООН. Автор збірок поезій «Соняшник», «Протуберанці серця», «Корінь і крона», «Американський зошит», «Вогонь із попелу», «Анатомія блискавки» та ін., збірки статей «Духовний меч», сценаріїв до кінофільмів «Криниця для спраглих», «Камінний хрест», «Пропала грамота» та ін., перекладів творів П. Севака, А. Вознесенського, Н. Хікмета, Ю. Словацького. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1976), Державної премії СРСР (1983).

- 18.10 ■ **60 років** тому (1961) Рада Європи в Турині ухвалила Європейську соціальну хартію, яка забезпечувала своїм народам громадські та політичні права і свободи (набула чинності 26.02.1965).
- **450 років** від дня народження **Вольфганга Ратке** (1571–1635).
- Німецький педагог, дидакт, творець системи дидактичних правил, близьких до правил Я.А. Коменського, прихильник природовідповідного навчання й виховання, широкого використання у шкільному навчанні різних форм наочності, систематичного повторення матеріалу, підтримки інтересу до знань. Один із перших засновників звукового методу навчання грамоти рідною мовою. Автор праць методичного характеру, підручників і посібників для вчителів та меморіалу, в якому виклав думки щодо реформи школи і суспільства.
- **150 років** від дня народження **Дмитра Миколайовича Вергуна** (1871–1951).
- Український публіцист, журналіст, поет, історик літератури, професор, викладач слов'янознавства і філології в Московському, Іркутському, Х'юстонському університетах, видавець часопису «Славянский век» (Відень), прибічник панслов'янського об'єднання. Автор праць з історії літератури Підкарпатської Русі та слов'янознавства, зокрема, «Слов'янські бесіди», «Що треба знати про слов'ян», «Що таке Галіція», «Вісім лекцій про Підкарпатську Русь» та ін.
- 19.10 ■ **20 років** тому (2001) МОН України затверджено «Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти» з метою забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України та створення належних умов праці практичним психологам (соціальним педагогам) навчальних закладів.

- 20.10 ▪ **180 років** від дня народження **Ібрая Алтинсаріна** (1841–1889).
Казахський педагог-просвітитель, письменник, етнограф, перший учитель-казах, послідовник К. Д. Ушинського, засновник системи шкільної освіти для казахського народу, автор шкільних підручників і посібників.
- **155 років** від дня народження **Казимира Єжі Адольфа Твардовського** (1866–1938).
Відомий польський філософ, логік, педагог, засновник Львівсько-Варшавської логіко-філософської школи. Викладач філософії у Віденському університеті у Brentano, професор філософського відділення Львівського університету, доктор Варшавського і Познанського університетів. Ініціатор створення у Львові Польського філософського товариства (1904). Автор праць «Уявлення і поняття», «Шість лекцій про середньовічну філософію», «Філософські статті і трактати» та ін.
- 24.10 ▪ **День Організації Об'єднаних Націй (ООН).**
▪ **Всесвітній день інформації про розвиток.**
- 25.10 **210 років** від дня народження **Еваріста Галуа** (1811–1832).
Французький математик, основоположник сучасної алгебри, творець загальної теорії розв'язання алгебраїчних рівнянь, теорії скінченних полів, загальної теорії груп. Теорія Галуа стала надбанням усього світу й вплинула не тільки на розвиток алгебри, а й усієї математики XIX ст.
- **140 років** від дня народження **Пабло Пікассо** (1881–1973).
Іспанський і французький художник, графік, один із засновників кубізму, автор картин «Дівчинка на кулі», «Авіньйонські дівчата», «Мати і дитя», монументальних панно «Війна», «Мир», портретів, ілюстрацій до художніх творів Овідія, Елюара, Сервантеса. Лауреат Міжнародної премії миру (1950).
- 27.10 ▪ **Міжнародний день шкільних бібліотек.**

▪ **90 років** від дня народження **Вілена Сергійовича Горського** (1931– 2007).

Доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України. Історик української філософії, дослідник духовної спадщини Русі, автор одного з перших підручників з історії української філософії, має публікації у галузі методології історико-філософських досліджень.

28.10 ▪ **День визволення України від фашистських загарбників.**

1944 – завершено визволення України від німецько-фашистських загарбників.

▪ **555 років** від дня народження **Еразма Роттердамського** (1466–1536).

Нідерландський письменник-сатирик, теолог, філософ-гуманіст доби Відродження, який відіграв значну роль у європейській науковій думці. Прихильник церковної реформи, захисник свободи волі, викладач навчальних і культурних центрів Європи, видавець грецькою мовою «Нового завіту» та перекладач Євангелія латинською мовою. Автор найвідомішого твору «Похвала глупоті», в якому піддаються нищівній критиці крайнощі схоластичної псевдомудрості, праць «Про раннє і доброчесне виховання дітей», «Про пристойність дитячої поведінки», «Про свободу волі» та ін.

▪ **140 років** від дня народження **Дмитра Яковича Макогона** (1881–1961).

Український письменник, педагог, культурно-освітній діяч Буковини та Галичини, учитель сільських і приватних шкіл. Автор гуморесок, фейлетонів, збірок віршів і оповідань «Мужицькі ідилії», «Шкільні образки», «Учительські гаразди», «По наших селах», «Проти хвилі» – про злиденне становище української школи в Австрії, важку працю вчителя та селян; публіцистичних статей «Знищення», «Виймкові закони».

- 29.10 **570 років** від дня народження **Христофора Колумба** (1451–1506).
Мореплавець епохи великих географічних відкриттів (за походженням – генуезець), автор проекту пошуків західноморського шляху з Європи в Індію, учасник чотирьох експедицій та відкриттів островів Вест-Індії, зокрема Багамських (12.10.1492 – офіційна дата відкриття Америки), островів Куба, Гаїті, Ямайка, Пуерто-Ріко та ін.
- **365 років** від дня народження **Едмунда Галлея** (Галлі, 1656–1742).
Англійський астроном і геофізик, упорядник каталогу 341 зорі Південної півкулі неба, відкривач явища власного руху зірок, обчислювач орбіт понад 20 комет, дослідник земного магнетизму, руху Місяця. Передбачив нову появу комети Галлея на 1759, 1835, 1910 роки – яскравої комети, що рухається навколо Сонця по еліптичній орбіті з періодом 76 років.
- **110 років** від дня народження **Івана Антоновича Цюпи** (1911–2004).
Український письменник, публіцист, журналіст, член СП УРСР, головний редактор журналу «Україна», автор творів «Новели рідного краю», «Василь Сухомлинський», «Брати», «Вічний вогонь», «Мужній вершник», «На крутих поворотах» та ін. Лауреат Республіканської премії імені М. Островського (1974), Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1985).
- 30.10 ▪ **1999** – КМ України ухвалив постанову «Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України». Нині – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.

31.10 ■ **110 років** від дня народження **Олександра Ілліча Ахієзера** (1911–2000).

Український фізик-теоретик, філософ, педагог, організатор науки, академік АН УРСР, лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, керівник відділу Українського фізико-технічного інституту, завідувач кафедри теоретичної та ядерної фізики Харківського університету. Автор наукових праць з ядерної фізики, квантової електродинаміки, фізики елементарних частинок, фізики плазми, теорії твердого тіла, підручника «Механіка і молекулярна фізика» (спільно з Л. Ландау та Є. Ліфшицем), філософської праці з проблем сучасної фізики «Еволюція фізичної картини світу».

■ **100 років** тому (1921) при РНК УСРР було створено «Всеукраїнський комітет сприяння вченим» для поліпшення матеріального стану наукових працівників та забезпечення відповідних умов їх праці.

ЛИСТОПАД

У листопаді відзначається:

■ **140 років** від завершення написання (1881) «Щоденника старого лікаря» Миколою Пироговим (1810–1881), видатним лікарем і педагогом. Свої спомины про людей і справи минулі заповів історичному журналу «Русская старина», який опублікував щоденник після смерті вченого.

■ **45 років** від заснування (1976) в Києві Української Гельсінської групи (УГГ) з метою нагляду за дотриманням умов Гельсінської угоди з боку радянської держави та захисту громадянських і національних прав (Гельсінську угоду підписано СРСР в 1975 р.). Очолив УГГ письменник М. Руденко.

- 1.11
- **30 років** тому (1991) ВР України ухвалила «Декларацію прав національностей України».
 - **90 років** тому (1926) в Берліні з ініціативи П. Скоропадського засновано Український науковий інститут.
 - **160 років** від дня народження **Дніпрової Чайки** (Людмила Олексіївна Василевська, 1861–1927).
Українська письменниця, поетеса, прозаїк, драматург, перекладач, громадська діячка, член київської «Просвіти», майстер ритмізованої мініатюри, співробітник дитячого журналу «Дзвінок». Автор оповідань «Уночі», «Революціонер», «Месниця», збірок поезій «Дівчина-чайка», «Буревісник», «Плавні горять», творів для дітей, казок «Казка про Сонце та його сина», «Грецька казка», лібретто до опер М. Лисенка «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Весна-красна» та ін., упорядник збірки «Українські народні пісні».
- 4.11
- **75 років** тому (1946) набув чинності статут ЮНЕСКО, спеціалізованої установи ООН з питань освіти, науки і культури.
 - **220 років** від дня народження **Северина Гоцинського** (1801–1876).
Польський поет-романтик і публіцист, представник «української школи» в польській літературі, прихильник польського романтизму, член таємної Спілки вільних братів-поляків, учасник польського повстання (1830–1831 рр.), один з організаторів «Товариства польського народу» в Галичині. Автор поеми «Канівський замок» та вступної статті до неї «Кілька слів про Україну і уманську різню», повісті «Король старого палацу», «Щоденника подорожі до Татр», спогадів «Подорож мого життя».

- 6.11 ■ **1943** – військами Першого Українського Фронту визволено Київ від фашистських загарбників.
- **210 років** від дня народження **Маркіяна Семеновича Шашкевича** (псевд. Руслан Шашкевич, 1811–1843). Український письменник, перекладач, фольклорист, етнограф, громадсько-культурний діяч, організатор і лідер літературного гуртка «Руська трійця», один з упорядників і видавців альманаху «Русалка Дністровая» – першої на західних теренах України книжки, написаної живою українською мовою. Укладач «Читанки» для народних шкіл Галичини, автор праць з питань правопису і мови «Пиши – як чуєш, а читай – як видиш», «Руська мова» (ін. «Руська мати нас родила»), «Азбука», віршів на історичні теми, ліричної поезії, прози та перекладів зі слов'янських літератур.
- 7.11 ■ **200 років** від дня народження **Дмитра Павловича Пильчикова** (1821–1893). Український громадський і культурний діяч, педагог, один із організаторів недільних шкіл у Полтаві, викладач Полтавського кадетського корпусу, член Кирило-Мефодіївського братства революційно-демократичного крила, фундатор Літературного товариства імені Тараса Шевченка (згодом – НТШ у Львові), батько та перший вчитель відомого фізика-експериментатора і винахідника Миколи Пильчикова (1857–1908).
- **85 років** від дня народження **Миколи Степановича Вінграновського** (1936–2004). Український письменник, сценарист, кіноактор і кінорежисер, заслужений діяч мистецтв України, режисер Київської кіностудії художніх фільмів імені О. Довженка (поставив десять фільмів, зіграв головну роль у фільмі «Повість полум'яних літ»). Автор поетичних збірок «Атомні прелюди», «На срібнім березі», «Цю жінку я люблю» та ін., збірок для дітей «Андрійко-говорійко», «Ластівка біля вікна», «На добраніч», повістей та роману «Северин Наливайко». Лауреат Державної премії УРСР імені

Т. Г. Шевченка, літературної премії «Благовіст», премії Фундації Антоновичів (США) та премії імені В. Вернадського.

8.11

▪ **155 років** від дня народження **Євгена Костянтиновича Тимченка** (1866–1948).

Мовознавець-україніст, перекладач, педагог, дійсний член НТШ у Львові, Українського наукового товариства, член-кореспондент АН СРСР. Викладач, професор середніх і вищих навчальних закладів Києва, приват-доцент Варшавського університету, старший науковий співробітник Інституту мовознавства АН УРСР. Директор Постійної комісії для складання історичного словника української мови при УАН. Автор праць з фонетики, граматики, лексики, лексикографії, діалектології та історії української мови, підручників та упорядник словників. Його праці – «Українська граматика для шкіл середніх», «Курс історії українського язика: вступ і фонетика», «Українська граматика» та ін., автор першого перекладу українською мовою фінського епосу «Калевала».

▪ **130 років** від дня народження **Олеся Досвітнього** (Олександр Федорович Скрипаль, 1891–1935).

Український письменник, журналіст, член Спілки пролетарських письменників «Гарт», ВАПЛІТЕ, учасник Першої світової війни, головний редактор видавництва «Більшовик» та Всеукраїнського фотокіноуправління. Автор збірки оповідань про Китай «Тюнгуї», «На чужині», «Чия віра краща», Нотатки мандрівника», романів «Американці», «Хто?» – з життя американських робітників, «Кварцит», присвяченого радянській дійсності. Незаконно репресований і розстріляний.

9.11

▪ **День української писемності та мови.**

▪ **День Преподобного Нестора – літописця Печерського.**

10.11

▪ **Всесвітній день молоді.**

▪ **1945** – у Лондоні створено Всесвітню федерацію

демократичної молоді.

- 12.11 ▪ **85 років** від дня народження **Миколи Федоровича Сингаївського** (1936–2013).

Український поет, перекладач, завідувач відділу поезії газети «Літературна Україна», журналу «Ранок», головний редактор журналу «Піонерія», автор поетичних збірок «Покоління», «Родове дерево», «Ми громадяни», «Тепла земля» та ін., збірок оповідань і казок для дітей «Іжакова книжка», «Стежка до криниці», «Я вже виросла», текстів відомих пісень «Чорнобривці», «Полісяночка», «Україно, зоре моя», «В краю дитинства». Лауреат Республіканської премії ім. М. Островського, премії ім. Лесі Українки, премії імені О. Бойченка.

- 15.11 ▪ **105 років** від дня народження **Мікулаша Неврлого** (1916–2019).

Український, чеський і словацький літературознавець, критик, бібліограф, україніст, доктор славістики, науковий співробітник Науково-дослідного педагогічного інституту в Братиславі та Літературознавчого інституту Словацької АН, іноземний член НАН України (2003), автор франкознавчих та шевченкознавчих досліджень, зокрема, «Іван Франко і чеська культура», «Іван Франко і дитяча література», «Безсмертний Шевченко», «Шевченко і слов'янство», «Шевченко і театр» та ін., ґрунтовних розвідок про Лесю Українку, М. Сименка, Г. Сковороду, монографії «Українська радянська поезія 20-х років», упорядник покажчика «Словацька україніка. Бібліографія (1945–1964)».

- 16.11 ▪ **Міжнародний день толерантності.**

▪ **85 років** тому (1936) РНК СРСР ухвалила постанову «Про розгортання мережі шкільних бібліотек і видання літератури для них».

- 17.11 ▪ **Міжнародний день студентів.**

- 18.11 ■ **100 років** від дня народження **Дмитра Олексійовича Міщенка** (1921–2016).
Український письменник, кандидат філологічних наук, заступник головного редактора Держвидаву України, головний редактор видавництва «Радянський письменник» (з 1991 р. – «Український письменник»). Автор історичних романів «Сіверяни», «Синьоока Тивер», «Лихі літа Ойкумени», «Розплата», збірок оповідань і повістей «Сини моря», «Доля поета», «Друге заміжжя», «Особисто відповідальний», романів «Вітри приносять грозу», «Честь роду», монографії «Розвиток реалізму в творчості М. Коцюбинського». Лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1993).
- 20.11 ■ **Всесвітній день дитини.**
- **1959** – Генеральна Асамблея ООН проголосила «Декларацію прав дитини».
- **150 років** від дня народження **Уїльяма Херда Кілпатрика** (1871–1965).
Американський педагог, учень і послідовник Дж. Дьюї, викладач і президент Мерсерівського університету, професор педагогічного коледжу Колумбійського університету. Прихильник прагматичної педагогіки, автор педагогічної системи «експерименталізму», що ґрунтується на філософії прагматизму та психології біхевіоризму. Противник традиційної школи, процес навчання пропонував будувати на основі розширення й збагачення індивідуального досвіду учнів. Основоположник методу проєктів, надавав пріоритетного значення в навчанні проєктній діяльності. Автор праць «Метод проєктів», «Основи методу», «Хрестоматія з філософії педагогіки» та ін.
- **140 років** від дня народження **Віктора Федоровича Іваницького** (1881–після 1948).
Український історик-схознавець, історик церкви, бібліограф, бібліотекознавець, професор Київської духовної

академії, співробітник, а згодом заступник директора Всенародної бібліотеки України (нині – НБУВ), завідувач довідково-бібліографічного відділу в Республіканській бібліотеці Марійської Автономної СРР.

21.11 ▪ **День Гідності та Свободи.**

(ін.
27.11) ▪ **120 років** від дня народження **Михайла Ореста** (Михайло Костьович Зеров, 1901–1963).

Український поет-неокласик, перекладач, журналіст, прихильник індійських релігійно-філософських систем, будівник Біломорсько-Балтійського каналу (чотири роки провів у концтаборах НКВД, після Великої Вітчизняної війни потрапив до таборів для біженців у Аугсбурзі, де прожив решту життя). Автор поетичних збірок «Луни літ», «Держава слова», «Душа і доля», «Гість і господа», «Пізнi вруна», поетичних і прозових перекладів творів С. Георге, Р. Рільке, Ш. Леконт де Ліля та інших письменників.

23.11 ▪ **110 років** від дня народження **Аркадія Захаровича Добровольського** (1911–1969).

Український драматург, перекладач, кіносценарист, член СП УРСР, працівник Київської кіностудії художніх фільмів. Автор сценаріїв кінофільмів «Трактористи» (у спіавт.) та «Перевірте свої годинники» (у спіавт. з Ліною Костенко), перекладів творів зарубіжних письменників з англійської, французької, польської мов.

▪ **125 років** від дня народження **Віктора Степановича Косенка** (1896–1938).

▪ Український композитор, піаніст, педагог, громадський діяч. Викладач Житомирського музичного технікуму, Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка в Києві, професор музично-теоретичних дисциплін і викладач фортепіано й ансамблевої гри в Київській консерваторії. Один із перших українських авторів репертуару для дітей. Спадщина митця налічує 250 творів різних жанрів, серед яких «Класичне тріо», «Героїчна симфонія», «Молдавська поема».

24.11 ▪ **195 років** від дня народження **Карла Коллоді** (Лоренціні, 1826–1890).

Італійський письменник, театральний критик, автор збірок оповідань, нарисів «Начерки», «Веселі оповідання», творів для дітей, зокрема повісті-казки «Пригоди Піноккіо, історія маріонетки», що набула всесвітньої популярності. Сюжет казки запозичив О. М. Толстой для повісті «Золотий ключик, або Пригоди Буратіно».

▪ **125 років** від дня народження **Василя Леонідовича Гончарова** (1896–1955).

Український і російський математик, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, викладач Харківського інституту геодезії, завідувач сектору методики математики Інституту методів навчання АПН РРФСР. Автор підручників з алгебри та методичних посібників для вчителів математики, зокрема, «Питання методики математики», «Арифметичні вправи і функціональна пропедевтика в середніх класах школи», «Алгебра» (у 2 ч.), «Початкова алгебра», «Методичні поради для викладачів до матеріалу з алгебри. 6 кл.».

▪ **120 років** від дня народження **Григорія Івановича Коляди** (1896–1977).

Український і російський книгознавець, доктор філологічних наук, викладач Київського педагогічного інституту, Саратовського, Ташкентського і Таджикицького (Душанбе) університетів. Автор розвідок про російсько-українські й українсько-румунські зв'язки в галузі книгодрукування, початки вітчизняного друкарства, друкарську справу на західно-українських землях, діяльність Івана Федорова, Памви Беринди та інших друкарів.

27.11 ▪ **День пам'яті жертв голодоморів. Всеукраїнська акція «Засвіти свічку».**

- 27.11 ▪ **30 років** тому (1996) за рішенням Президії АПН України було створено Інститут проблем виховання на базі відповідних підрозділів АПН України і підпорядкований АПН України (нині – НАПН України).
- **145 років** від дня народження **Івана Герасимовича** (1876–1942).
Український педагог, громадський діяч, організатор українського учительства на Буковині, редактор журналу «Рідна школа» (Львів), автор статей на педагогічні та освітні теми, підручників, праці «Голод на Україні».
- (ін.25.12) ▪ **95 років** від дня народження **Олеся (Олександр) Павловича Бердника** (1926–2003).
Український письменник, мислитель, громадсько-політичний діяч, член СП УРСР, СРСР, член-засновник Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод, керівник громадської організації «Українська духовна республіка», видавець газет «Свята Україна», «Згода». Один із засновників науково-фантастичного жанру в українській літературі. Автор повістей «Привид іде по землі», «Серце Всесвіту», «Покривало Ізиди», «Зоряний корсар», романів «Шляхи титанів», «Стріла часу» та інших, а також книжок, що вийшли за кордоном, зокрема, «Свята Україна», «Золоті ворота», «Прометей», «Апостол безсмертя», «Україна Січі вогняної».
- 28.11 ▪ **140 років** від дня народження **Стефана Цвейга** (Цвайг, 1881–1942).
Австрійський письменник, майстер психологічної новели, створив власну модель новели, що відрізняється від творів загальновизнаних майстрів короткого жанру; автор збірки новел «Перші переживання», оповідань «Амок», «Сум'яття почуттів», «Шахова новела» (здобули світову славу), романів «Нетерпіння серця», «Час перевтілення», біографічних розповідей про М. Магеллана, М. Стюарт, Еразма Роттердамського, Оноре де Бальзака, Л. Толстого,

Р. Роллана, М. Горького та інших письменників.

29.11 ■ **20 років** тому (2001) постановою КМ України затверджено «Положення про Державну інспекцію навчальних закладів».

30.11 ■ **140 років** від дня народження **Роже Кузіне** (1881–1973).

Французький педагог, один із теоретиків нового виховання, інспектор початкових шкіл, професор кафедри педагогіки Паризького університету, викладач педагогіки й психології в Сорбонні, засновник і редактор журналів «Нове виховання», «Нова французька школа», засновник і пропагандист методу так званої «вільної» групової роботи, яка виконується групою самостійно, а вчитель лише спостерігає, консультує і перевіряє роботи учнів.

ГРУДЕНЬ

У грудні виповнюється:

- **370 років** від дня народження **Івана Максимовича** (Іоанн, 1651– 1715). Український просвітитель, письменник, літератор, педагог, церковний і культурний діяч. Професор і викладач Києво-Могилянського колегіуму, засновник Чернігівського колегіуму, архімандрит Чернігівського Єлецького Успенського монастиря, який перетворено на значний осередок освіти, архієпископ Чернігівської єпархії, митрополит Тобольський і Сибірський. Член, а згодом керівник, чернігівського літературно-мистецького гуртка, книговидавець (за його часів Чернігів перетворився на другий, після Києва, центр українського книгодрукування). Створив жанр філософського вірша, вірша-притчі, поетичних епіграм. Автор духовно-повчальних творів, проповідей «Алфавит святих», «Театрон», «Богородице», «Царській путь Креста Господня», перекладів богословських творів з латинської.

1.12 ▪ Всесвітній день боротьби зі СНІДом.

▪ **30 років** тому (1991) український народ вільним волевиявленням на референдумі підтвердив Акт проголошення незалежності України.

▪ **75 років** від дня народження **Оксани Петрівни Рудницької** (1946–2002).

Український педагог, доктор педагогічних наук, відмінник освіти України, фахівець з музичної педагогіки, виховання особистості засобами мистецтва, культурологічної підготовки студентів педагогічних ЗВО, професор і завідувач кафедри гри на музичних інструментах Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, завідувач лабораторії мистецької освіти Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України). Автор праць з проблем неперервної мистецької освіти, художньо-естетичного

розвитку особистості в системі професійної освіти, зокрема, «Основи педагогічних досліджень», «Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти», «Основи викладання мистецьких дисциплін» та ін.

2.12 ■ **135 років** від дня народження **Андрія Олександровича Загородського** (1886–1948).

Український філолог, педагог-методист, кандидат педагогічних наук, учитель російської словесності київської гімназії, викладач української мови і літератури у вищих навчальних закладах Києва, завідувач сектору методики мови НДІ педагогіки УРСР. Автор підручників з української мови для 5–7 класів шкіл УРСР «Граматика української мови» (у 2 ч.), праць з методики мови, формування орфографічних навичок, підвищення грамотності та розвитку мовлення учнів.

5.12 ■ **150 років** від дня народження **Генріха Шарельмана** (1871–1940).

Німецький педагог-реформатор, один із представників педагогіки особистості, прихильник педагогічних ідей Й. Г. Песталоцці, принципів «вільного виховання», творчої самодіяльності вчителя й учнів (великого значення надавав засобам художнього виховання). Автор праць «У лабораторії народного вчителя», «Трудова школа», «Методика і техніка розповіді на уроках» та ін.

■ **90 років** від дня народження **Григора Михайловича Тютюнника** (1931–1980).

Український письменник, прозаїк, перекладач, педагог, член Спілки письменників України. Учитель російської мови і літератури у вечірній школі на Днеччині, працівник редакції газети «Літературна Україна», видавництва «Молодь», сценарної майстерні Київської кіностудії імені О. П. Довженка. Перекладач творів В. Шукшина, Е. Распе та ін. Автор збірок новел «Зав'язь», «Батьківські пороги», «Крайнебо», «Коріння», книжок для дітей «Ласочка», «Степова казка», «Лісова сторожка», повістей «Климко»,

«Вогник далеко в степу» та ін. Лауреат літературної премії імені Лесі Українки (1980) і Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1989, посмертно).

6.12 ▪ **День Збройних Сил України.**

7.12 ▪ **210 років** від дня народження **Миколи Леонтійовича Устияновича** (1811–1885).

Український письменник, перекладач, громадсько-культурний діяч, член львівського письменницького гуртка «Руська трійця», діяч західноукраїнського просвітницького руху, борець за культурні й національні свободи українців, за права рідної мови й освіти. Один з ініціаторів і організаторів «Собору руських вчених», посол до Крайового сейму. Автор поеми «Путь на полонину», повістей «Страшний четвер», «Месть верховинця», віршів, що стали народними піснями, «Верховино, світку ти наш», «Піснь опришків», історичних творів «Похід Русі на Царгород», «Ужас на Русі», перекладів з чеської, російської, хорватської, турецької мов.

8.12 ▪ **55 років** тому (1966) вийшла постанова РМ УРСР «Про заходи дальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи УРСР», що констатувала запровадження загального 8-річного навчання та узаконила засади нового змісту освіти згідно з тогочасним розвитком науки, техніки й культури (постанова РМ СРСР вийшла 10.11.1966).

9.12 ▪ **135 років** від дня народження **Олександра Самійловича Залужного** (1886–1941).

Український педагог, педолог, рефлексолог, науковець-експериментатор, організатор освіти в Україні, один із засновників науки біхевіоризму, так званої Харківської школи педології, дослідник питань теорії та практики

діяльності дитячого колективу, керівник секції колективознавства УНДП, керівник секції соціального виховання та викладач курсу «Педагогіка колективу» Харківського інституту народної освіти, учасник першого Всесоюзного педологічного з'їзду в Москві (1928). Автор монографій «Сільська трудова школа. Теорія і практика», «Учення про колектив», «Соціальні наставлення й колективні навички у дітей трудових шкіл», статей «Метод тестів у нашій школі», «Закони навчання», «Педологія на Україні після Жовтня».

10.12

▪ **Міжнародний день прав людини.**

1948 – ГА ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини.

▪ **30 років** тому (1991) у Києві відкрито представництво ООН.

▪ **170 років** від дня народження **Мелвіла Дьюї** (1851–1931). Американський бібліотекознавець, один із видатних бібліотечних діячів США, учасник організації першої бібліотечної школи при бібліотеці Колумбійського університету, керівник публічної бібліотеки штату Нью-Йорк в Олбені, зачинатель ідеї пересувної бібліотеки, «бібліографічного почерку» для каталогів і стандарту на каталожну картку, один із засновників і президент Американської бібліотечної асоціації. Видавець і редактор «Бібліотечного журналу», автор «Десяткової класифікації Дьюї» (ДКД, 1876), яку пізніше було вдосконалено (нині – «Універсальна десяткова класифікація» (УДК).

▪ **160 років** від дня народження **Карла Грооса** (1861–1946). Німецький психолог, професор, фахівець в галузі дитячої психології, створив відому теорію гри – засіб розвитку й тренування певних функцій органів. Автор праць із генетичної психології, мислення підлітків, зокрема «Душевне життя дитини».

11.12

75 років тому (1946) засновано **Миколаївську науково-педагогічну бібліотеку** (згідно з рішенням Миколаївської міської ради депутатів трудящих), одну з регіональних

педагогічних бібліотек у системі освітянських книгозбірень України.

▪ **75 років** тому (1946) за рішенням ГА ООН створено Дитячий фонд (ЮНІСЕФ), мета якого – надавати допомогу країнам, що стали жертвами агресії, дітям і матерям у разі стихійного лиха, сприяти розвитку охорони здоров'я, освіти й соціального забезпечення дітей.

12.12

▪ **200 років** від дня народження **Гюстава Флобера** (1821–1880).

Французький письменник, представник критичного реалізму Франції II пол. XIX ст., прихильник ідей Б. Спінози, автор твору «Лексикон прописних істин», роману «Мадам Боварі», історичного роману «Саламбо» – картини життя і побуту стародавнього Карфагена, роману «Виховання почуттів», символічної драми «Спокуса святого Антонія», повісті «Проста душа» та незакінченого роману «Бувар і Пекюше».

▪ **140 років** від дня народження **Миколи Тимофійовича Равлюка** (1881–1933).

Український педагог, мовознавець і методист, викладач української і класичних мов у Кіцманській і Чернігівській гімназіях, учасник організації нових шкіл у Фергані (під час Першої світової війни перебував у таборі полонених у Ташкенті). Автор «Читанки для I–II класів гімназії», посібника «Дієприкметники і дієприслівники в українській мові. Ч. 1: Про дієприкметники і дієприслівники у творах Г. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, Ю. Федьковича і В. Стефаника».

13.12

▪ **100 років** від дня народження **Олександра Васильовича Скрипченка** (1921–2008).

Український психолог, доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти, почесний член АПН України, фахівець у галузі вікової та педагогічної психології, заступник директора Науково-дослідного інституту психології УРСР, завідувач кафедри психології Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Один із перших учасників чотирирічного

лонгитюдинального комплексного дослідження сенсомоторики, пам'яті, мислення, мовлення, уяви та взаємозв'язку між ними. Автор підручників і посібників «Психологічний розвиток учнів», «Загальна психологія», «Розумовий розвиток молодшого школяра», «Історія психологічної думки в Україні», «Комплексне вивчення психології і педагогіки».

▪ **95 років** від дня народження **Ярослава Романовича Дашкевича** (1926–2010).

Український історик, бібліограф, сходознавець та археолог, доктор історичних наук, професор, бібліотекар і бібліограф Львівської наукової бібліотеки АН УРСР, бібліограф Інституту суспільних наук АН УРСР, заступник директора Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського, провідний науковий співробітник Інституту сходознавства імені А. Кримського, член Президії та керівник Сходознавчої комісії НТШ у Львові, завідувач кафедри сходознавства Львівського національного університету. Автор наукових праць з історіографії, джерелознавства, сходознавства, спеціальних історичних дисциплін, українських відносин з країнами Сходу.

14.12 ▪ **День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.**

▪ **25 років** (1996) тому відповідно до Указу Президента України № 1209/96 засновано Академію мистецтв України (АМУ) як науково-творчу установу в галузі художньої культури та мистецтвознавства.

15.12 ▪ **130 років** від дня народження **Миколи Голубця** (1891–1942).

Український історик, архівіст, краєзнавець, мистецтвознавець, поет, прозаїк, публіцист, редактор, перекладач, бібліограф. Член комісії Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові з історії мистецтва, один з організаторів Асоціації незалежних українських митців,

працівник Львівського міського архіву, засновник Літературно-мистецького клубу у Львові. Дослідник історії України, Львова та регіону, історії українського мистецтва. Автор 84 книжок і брошур, понад 1500 статей. Видавець і редактор 14 тижневиків і щоденних газет. Перекладач творів Г. Гауптмана, Г. Ібсена, Й.-В. Гете, О. Уальда та ін.

18.12 **▪ 145 років від дня народження Петра Івановича Холодного (1876–1930).**

Український художник, іконописець, громадський, політичний і освітній діяч. Учений-хімік, викладач приватних київських гімназій, професор кафедри фізики Київського політехнічного інституту. Один із організаторів Київського товариства «Просвіта», Товариства шкільної освіти, Всеукраїнської учительської спілки. Член Української Центральної Ради, міністр народної освіти Української Народної Республіки. Автор численних ікон, вітражів, портретів, настінних розписів, ліричних пейзажів, композицій на історичну тематику.

▪ 125 років від дня народження Броніслава Володимировича Кобилянського (1896–1986).

Український мовознавець, педагог, кандидат філологічних наук, доктор філософії, учитель шкіл і гімназій Луцька, Рівного, с. Хотимира, викладач і завідувач кафедри Івано-Франківського педагогічного університету, Львівського педагогічного інституту, доцент кафедри Львівського університету. Автор праць «Діалект і літературна мова», «Етимологічні етюди», «Короткий огляд історії мовознавства», «Східноміфоніми», «Історія української літературної мови» та ін.

▪ 90 років від дня народження Михайлини Хомівни Коцюбинської (1931–2011).

Український літературознавець, літературний критик, перекладач, кандидат філологічних наук, учасниця руху шістдесятників. Викладач Київського університету, працівник Інституту літератури імені Т. Шевченка АН УРСР

(за політичні погляди була звільнена, 1968). Редактор видавництва «Вища школа», старший науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. Автор монографій «Образне слово в літературному творі», «Література як мистецтво слова», «Етюди про поетику Шевченка», статей про творчість літераторів-шістдесятників, перекладів творів польських, канадських, французьких і білоруських поетів. Упорядник, редактор і видавець багатотомного зібрання творів В. Стуса. Лауреат премій імені В. Стуса та імені О. Білецького.

- 19.12 ■ **150 років** від дня народження **Миколи Кіндратовича Вороного** (1871–1938).
- (ін.24.11) Український поет, театрознавець, перекладач, журналіст і режисер, громадсько-політичний діяч, член «Братерства тарасівців», один із засновників Української Центральної Ради і Комітету українського національного театру, бібліотекар і коректор НТШ у Львові, режисер театру «Руська бесіда», журналіст «Житє і слово», видавець газет «Громадський голос» і «Радикал», актор труп М. Кропивницького, П. Саксаганського, театру М. Садовського, викладач театральних шкіл, Харківського музично-драматичного інституту. Автор розвідок «Пензлем і пером», «Театральне мистецтво й український театр», «Режисер» та ін., поетичних збірок «Ліричні поезії», «У сьайві мрій», «За Україну», перекладів і переспівів творів світової класики, революційних пісень «Інтернаціонал», «Марсельєза», «Варшав'янка».
- 20.12 ■ **20 років** тому (2001) рішенням колегії Міністерства освіти і науки України затверджено Концепцію екологічної освіти України.
- **180 років** від дня народження **Фердинанда Бюїссона** (1841–1932).
Французький педагог, громадський і політичний діяч, професор Лозанської академії, керівник кафедри педагогіки Сорбонни, директор відділу початкової освіти Міністерства

народної освіти, реформатор народної освіти у Франції у 80-х рр. XIX ст., один із засновників Педагогічного музею в Парижі, «Ліги прав людини», один з укладачів і редактор «Словника педагогіки і початкової освіти». Лауреат Нобелівської премії Миру (1927).

- 21.12 ■ **370 років** від дня народження **Данила Савича Туптала** (Димитрій Ростовський, 1651–1709).

Український письменник, просвітитель, церковний і культурний діяч. Ігумен монастирів Батурина, Глухова, Києва, Чернігова, митрополит Ростовського монастиря. Засновник духовної семінарії у Ростові, другої в імперії (після Чернігівської). Автор фундаментальної чотиритомної збірки із життя святих «Четїї Мінеї» («Книги житій святих»), численних послань, морально-повчальних проповідей, богословських і догматичних творів, шкільних драм.

- 21.12 ■ **180 років** від дня народження **Володимира Степановича Іконникова** (1841–1923).

Український історик, джерелознавець, педагог, археограф, бібліограф, доктор історії, академік Імператорської та Української АН, викладач історії Київської військової гімназії, Інституту шляхетних дівчат, приват-доцент Харківського університету, професор і викладач Київського університету (майже 50 років), декан історико-філологічного факультету, голова Бібліотечної комісії при університеті, головний редактор «Университетских известий». Член Попечительської ради Київського учбового округу, ініціатор заснування Вищих жіночих курсів у Києві, один із фундаторів і голова Історичного товариства Нестора-літописця, почесний член Московського археологічного інституту, Російського бібліотечного товариства. Автор праць з історії України і Росії, історії культури та історіографії, з питань архівістики, музеє- та бібліотекознавства, джерелознавчих досліджень, зокрема «Досвід російської історіографії», «Київ 1648–1855. Історичний нарис», «Селянський рух у Київській губернії в 1826–27 рр.» та ін.

▪ **160 років** від дня народження **Євгена Харлампійовича Чикаленка** (1861–1929).

Український громадсько-політичний і культурний діяч, мемуарист, журналіст, меценат, фахівець з питань сільського господарства, поборник розвитку національної освіти, член Української радикально-демократичної партії, один із засновників Товариства українських поступовців, член Української Центральної Ради, реформатор сільського господарства та популяризатор сільськогосподарських знань. Заможна людина, яка вкладала кошти в розвиток української культури та освіти. Фундатор видань «Громадська думка», «Рада», «Нова Рада». Автор і видавець популярних брошур для хліборобів, праць з питань розвитку сільського господарства, способів господарювання тощо, автор «Спогадів» (у 3 т.) і записів «Щоденник».

23.12

▪ **95 років** від дня народження **Віталія Дмитровича Кирейка** (1926–2016).

Український композитор, педагог, музично-громадський діяч, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний артист УРСР, член Національної спілки композиторів України, професор Київської консерваторії, лауреат премії імені М. Лисенка. Автор опер «Лісова пісня», «У неділю рано зілля копала», балетів «Тіні забутих предків», «Відьма», симфоній, сюїт, сонат, дитячих п'єс та інших творів.

24.12

▪ **День працівників архівних установ.**

▪ **145 років** від дня народження **Спиридона Феодосійовича Черкасенка** (1876–1940).

Український освітній діяч, педагог, поет, прозаїк, драматург, дитячий письменник, один з творців національної педагогічної преси, українських підручників. Учитель сільських шкіл Катеринославщини, шкіл для дітей залізничників і шахтарів Донбасу, учасник Третього делегатського з'їзду Всеросійської спілки вчителів і діячів народної освіти (Санкт-Петербург, 1906). Один із засновників Всеукраїнської учительської спілки

(ВУС), видавництва «Українська школа», перших педагогічних журналів «Світло», «Вільна українська школа», член товариства «Просвіта» в Ужгороді. Автор популярної астрономії «Про небо», букварів «Граматка», «Початок», читанок для I–III класів «Рідна школа», підручника для початкових шкіл «Найпотрібніші правила правопису з додатком самостійного писання», збірок казок, віршів, оповідань для дітей, драматичних творів, статей «М. І. Пирогов», «Шевченко й діти. Шевченко педагогом», текстів пісень, що стали народними «Ой, чого ти, дубе», «Тихо над річкою» та ін.

25.12 ▪ **120 років** від дня народження **Галі Мазуренко** (Галина Сергіївна, 1901–2000).

Українська поетеса «празької школи», художниця (з 1923 р. в еміграції), доктор філософських наук, учасниця Визвольних змагань, боїв і походів (1918–1920) у складі 3-ї Залізної стрілецької дивізії, викладач філософії в одному з коледжів Лондона, керівник малярської школи для дітей, член СП України, організатор дев'яти персональних виставок своїх мистецьких праць, автор збірок поезій «Акварелі», «Стежка», «Пороги», «Скит поетів», «Ключі» (сама ілюструвала свої твори), віршованих збірок для дітей «Киця», «Корона золота», «Осінь».

▪ **115 років** від дня народження **Стефана Пилиповича Самійленка** (1906–1977).

Український мовознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор, викладач педагогічних інститутів Полтави, Луганська, Запоріжжя. Автор праць з історії української мови та підручників для студентів ЗВО «Нариси з історичної морфології української мови» (у 2 ч.), «Категорія роду», «Суплетииви української мови», «Історична граматика української мови», «Порівняльна граматика української і російської мов» та ін.

26.12 ▪ **110 років** тому (1911) відбулося урочисте відкриття й освячення Київського міського училища імені

С. Грушевського на 460 учнів, заснованого на кошти родини Грушевських згідно із заповітом відомого педагога Сергія Федоровича Грушевського (1833–1901), батька Михайла Грушевського, у 1921–1988 рр. – середня школа, нині – комп’ютерний центр Київського міського управління.

▪ **215 років** від дня народження **Пилипа Семеновича Морачевського** (1806–1879).

(ін. 26.11) Український педагог, поет і перекладач, викладач математики і російської словесності навчальних закладів Сум, Луцька, Кам’янця-Подільського, інспектор Ніжинського ліцею. Один із перекладачів Євангелія українською мовою, автор романтичної поеми «Чумаки, або Україна 1768 року» (події Коліївщини), роману в листах «Рік вперед, якщо не років шість», укладач «Словаря малороссийского языка по полтавскому наречию», підручника «Священна історія» для шкіл і народного читання.

▪ **135 років** від дня народження **Миколи Олександровича Григор’єва** (1886–1968).

Український педагог, фахівець з історії педагогіки, вчитель шкіл Володимирської губернії, викладач Харківського педагогічного інституту, один з організаторів Українського товариства педагогів, автор праць з історії педагогіки.

27.12 ▪ **450 років** від дня народження **Йоганна Кеплера** (1571–1630).

Німецький астроном, математик, прихильник і продовжувач вчення М. Коперника про геліоцентричну систему світу, відкривач трьох законів руху планет (лягли в основу теоретичної астрономії), основоположник теорії сонячних і місячних затемнень. Автор праці «Рудольфові таблиці», за якими обчислюються положення планет, логарифмічних таблиць, способу визначення об’єму бочок (об’ємів тіл обертання) тощо.

28.12 ▪ **155 років** від дня народження **Данила Кириловича Заболотного** (1866–1929).

Видатний український мікробіолог і епідеміолог, академік і президент ВУАН, один з основоположників вітчизняної епідеміології. Організатор першої в Росії кафедри бактеріології (1898) у петербурзькому Жіночому медичному інституті та першої у світі кафедри епідеміології (1920) в Одесі. Засновник і перший ректор Одеського медичного інституту (1921). Організатор Українського інституту епідеміології і мікробіології (1929), що нині носить його ім'я. Один із засновників Міжнародної спілки мікробіологів. Автор численних наукових праць про чуму, холеру, малярію, дифтерію, висипний тиф та інші захворювання.

▪ **155 років** від дня народження **Шимона Ашкеназі** (1866–1935).

Польський історик, дипломат, педагог, професор Львівського університету, почесний професор Варшавського університету, член Польської академії знань, почесний член Польського історичного товариства, представник Польщі в Лізі Націй. Фахівець у галузі політичної історії Польщі XIX–XX ст., засновник львівської школи польських істориків – «школи Ашкеназі». Автор праць «Князь Юзеф Понятовський», «Росія – Польща. 1815–1830» та ін.

29.12 ▪ **165 років** від дня народження **Данила Яковича Крижанівського** (1856–1894).

Український педагог, композитор, викладач російської та церковнослов'янської мов у Болградській семикласній чоловічій гімназії, організатор хору хлопчиків при гімназії; помічник столоначальника канцелярії попечителя Одеського навчального округу. Автор музики до пісні «Реве та стогне Дніпр широкий» та інших музичних творів.

30.12 ▪ **50 років** тому (1971) Радою з питань середньої загальноосвітньої школи Міністерства освіти СРСР схвалено рекомендації щодо поліпшення організації і змісту суспільно корисної праці в загальноосвітній школі.

▪ **115 років** від дня народження **Святослава Ярославовича Гординського** (1906–1993).

Український поет, перекладач, художник, мистецтвознавець, літературний критик, дійсний член НТШ у Львові, член ради Союзу українських митців у Парижі, один із засновників Асоціації незалежних українських митців, співредактор журналу «Мистецтво», художній редактор «Українського видавництва», почесний громадянин Львова (з 1944 р. в еміграції). Автор збірок віршів «Барви і лінії», «Буруни», «Слова на каменях», «Сім літер» та ін., живописних творів «Автопортрет», «Ранок», «Гірський пейзаж», плакатів, листівок, понад двадцять праць (перекладів) «Слова о полку Ігоревім», оздоблювач церков Америки, Європи, Австралії, лауреат Міжнародної літературної премії імені І. Франка.

31.12 ■ **125 років** від дня народження **Павла Павловича Плюща** (1896–1975).

Український мовознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор, учитель української мови і літератури загальноосвітніх шкіл, фабрично-заводських училищ, викладач металургійного інституту Дніпродзержинська та Київського університету. Автор праць з методики викладання української мови в школі, збірників диктантів і вправ, праць з історії української літературної мови, проблем періодизації історії української мови, монографій «Нариси з історії української літературної мови» та «Історія української літературної мови».

■ **95 років** від дня народження **Бориса Степановича Кобзаря** (1926–2001).

Український педагог, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Академії педагогічних і соціальних наук, Міжнародної педагогічної академії, директор Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, науковий працівник Інституту проблем виховання АПН України. Фахівець з питань розвитку й організації навчально-виховного процесу в школах-інтернатах, школах і групах продовженого дня. Автор методичних посібників і рекомендацій для вчителів, викладачів педагогічних навчальних закладів, зокрема «Класний керівник», «Запобігання відхиленням у поведінці

школярів», «Навчально-виховна робота у школах-інтернатах і групах продовженого дня» (у спіавт.), «Проблеми виховання в позашкільних закладах» та ін.

III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2016 р.

СІЧЕНЬ

- 1.01 ■ **70 років** від дня народження **Яна Лашика** (1951).
Доктор (хаб.) гуманістичних наук, професор, керівник Кафедри методології і педагогіки творчості Академії спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської у Варшаві. Іноземний член НАПН України.
- 2.01 ■ **65 років** від дня народження **Анатолія Володимировича Толстоухова** (1956).
Доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений працівник освіти України, Лауреат Міжнародної премії у сфері наукових досліджень «Ім'я в науці» Міжнародного Сократівського комітету (м. Оксфорд, Велика Британія). Фахівець у галузі політології, культурології, соціальної філософії, психології та екології.
- 5.01 ■ **70 років** від дня народження **В'ячеслава Васильовича Засенка** (1951).
Доктор педагогічних наук, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, фахівець в галузі корекційної педагогіки та спеціальної психології.
- 8.01 ■ **75 років** від дня народження **Міхала Сливи** (1946).
Доктор політичних наук, професор. Ректор Краківської педагогічної академії імені Комісії Едукації Народової. Почесний доктор Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, іноземний член НАПН України, дослідник історії польської суспільної думки, історії Польщі XIX–XX століть.

- 17.01 **■ 70 років** від дня народження **Лешека Фрідеріка Коженювські** (1951).
Доктор педагогічних наук (хаб.), процесор. Президент Європейської асоціації безпеки безпеки (European Association for Security), загальноєвропейського наукового журналу «Безпекознавство». Іноземний член НАПН України.
- 22.01 **■ 85 років** від дня народження **Володимира Івановича Бондаря** (1936).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений працівник освіти України, лауреат премії імені В. І. Вернадського, заслужений професор Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, фахівець у галузі дидактики й вищої педагогічної освіти.
- 23.01 **■ 65 років** від дня народження **Людмили Миколаївни Карамушки** (1956).
Доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, дійсний член (академік) НАПН України. Заступник директора з науково-організаційної роботи та міжнародних наукових зв'язків Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 31.01 **■ 80 років** від дня народження **Ігоря Павловича Смирнова** (1941).
Доктор філософських наук, професор, член-кореспондент Російської академії освіти (РАО), лауреат премії Президента Російської Федерації в галузі освіти. Директор НДІ розвитку професійної освіти Департаменту освіти м. Москви, президент Академії професійної освіти. Відомий учений у галузі теорії й методики професійної освіти, формування особистості професіонала, іноземний член НАПН України.

ЛЮТИЙ

- 8.02 **■ 85 років** від дня народження **Петра Григоровича Шищенка (1936)**.
Доктор географічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України. Почесний професор Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського, почесний доктор Ужгородського національного університету, почесний професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Фахівець у галузі фізичної географії та методики її навчання, ландшафтознавства, конструктивно-географічних досліджень.
- 9.02 **■ 65 років** від дня народження **Станіслава Миколайовича Ніколаснка (1956)**.
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України, український політик і громадський діяч.
- 20.02 **■ 75 років** від дня народження **Володимира Юхимовича Мельниченка (1946)**.
Доктор історичних наук, дійсний член (академік) НАПН України, почесний академік Національної академії мистецтв України. Фахівець у галузі культурології, філософії освіти та педагогіки. Заслужений діяч науки і техніки України. Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

БЕРЕЗЕНЬ

- 8.03 ■ **90 років** від дня народження **Шалви Олександровича Амонашвілі** (1931).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти (РАО), іноземний член НАПН України. Президент Міжнародного Центру гуманної педагогіки, заслужений професор і завідувач лабораторії гуманної педагогіки Московського міського педагогічного університету, науковий керівник низки експериментальних шкіл, фахівець у галузі гуманно-особистісної психології та педагогіки, навчання й виховання в загальноосвітній школі.

- 10.03 ■ **60 років** від дня народження **Марини Вікторівни Гриньової** (1961),

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

КВІТЕНЬ

- 9.04 ■ **65 років** від дня народження **Ольги Володимирівни Гукаленко** (1956).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Російської академії освіти (РАО), професор кафедри педагогіки Педагогічного інституту Південного федерального університету Російської Федерації, іноземний член НАПН України. Автор концепції полікультурної освіти, досліджує проблеми підготовки педагогів до діяльності в полікультурному середовищі, педагогічні механізми розв'язання міжнаціональних конфліктів тощо.

- 15.04 ■ **70 років** від дня народження **Володимира Михайловича Філіпова** (1951).
Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти (РАО). Ректор Російського гуманітарного університету, лауреат премії Президента Російської Федерації у галузі освіти, іноземний член НАПН України. Фахівець у галузі диференціальних та інтегральних рівнянь, досліджує організаційні форми залучення талановитої студентської молоді до наукової творчості.
- 23.04 ■ **60 років** від дня народження **Михайла Олександровича Молчанова** (1961).
Доктор політичних наук, професор. Іноземний член НАПН України. Канадський політолог, педагог, викладач, публіцист українського походження.

ТРАВЕНЬ

- 6.05 ■ **70 років** від дня народження **Дьордя Вентера** (1951).
Доктор педагогічних наук, професор, член Угорської академії наук, завідувач кафедри педагогіки Педагогічного інституту імені Д.Бешенеї, м.Ніредьгаза, президент комітету педагогіки регіональної наукової організації академії, президент обласного комітету Угорської асоціації педагогіки, член організації з проблем освіти в Європі.

ЧЕРВЕНЬ

- 1.06 ■ **80 років** від дня народження **Миколи Самійловича Вашуленка** (1941).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі освіти, Фахівець у галузі методики навчання української мови в початковій школі, один з авторів Державного стандарту початкової освіти, науковий керівник авторських колективів і співавтор букварів для шкіл з українською і російською мовами навчання, підручників «Рідна мова» для 2, 3 і 4 кл. Почесний громадянин Глухова.
- 8.06 ■ **75 років** від дня народження **Віля Савбановича Бакірова** (1946).
Доктор соціологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Фахівець у галузі теоретико-методологічних проблем вищої освіти, виховання та соціалізації особистості, досліджує проблеми формування ціннісної свідомості й регулювання соціальної поведінки, інноваційних процесів у вищій школі.
- 10.06 ■ **85 років** від дня народження **Івана Федоровича Прокопенка** (1936).
Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, член Президії НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, фахівець у галузі теорії педагогіки та організації освіти й підготовки педагогічних кадрів, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

- 26.06 ■ **65 років** від дня народження **Наталії Вікторівни Морзе** (1956).
Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, проректор з інформатизації навчально-наукової та адміністративної діяльності Київського університету імені Бориса Грінченка.
- 28.06 ■ **60 років** від дня народження **Дмитра Олексійовича Закатнова** (1961).
Кандидат педагогічних наук, заступник директора з науки Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.

ЛИПЕНЬ

- 9.07 ■ **80 років** від дня народження **Валерія Павловича Малахова** (1941).
Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент заслужений працівник народної освіти України. Лауреат премії НАН України імені В. І. Вернадського, професор кафедри Одеського національного політехнічного університету, фахівець у галузі технічної кібернетики, підготовки спеціалістів у вищій школі.
- 12.07 ■ **80 років** від дня народження **Віктора Андрійовича Баженова** (1941).
Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, двічі лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки (1991, 2003). Дійсний член Російської академії архітектури і будівельних наук, Міжнародної академії наук вищої школи, Академії інженерних наук України, Української академії архітектури, Академії будівництва України, Академії технологічних наук України. Перший проректор, завідувач кафедри будівельної механіки, директор Науково-дослідного інституту будівельної механіки Київського національного університету будівництва і архітектури.

Відомий учений у галузі механіки твердого деформівного тіла, організатор освіти. Автор наукової школи з теорії і методів математичного моделювання, сучасних чисельних розв'язань задач будівельної механіки.

13.07 ■ **70 років** від дня народження **Яноша Надя** (1951). Доктор філософії (сільськогосподарські науки), доктор академічних наук, ректор Дебреценського аграрного університету (Угорщина), іноземний член НАПН України. Досліджує способи обробітку ґрунту, іригації, удобрення, вплив погодних факторів на вирощування рослин тощо.

■ **65 років** від дня народження **Валентини Олександрівни Радкевич** (1956).

Доктор педагогічних наук, дійсний член (академік)-НАПН України, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Фахівець у галузі теорії і методики професійної освіти, досліджує проблеми розробки Національної рамки кваліфікацій, професійних освітніх стандартів професійного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах і на виробництві.

26.07 ■ **75 років** від дня народження **Уолтера Романа Петришина** (1946).

Доктор філософії з соціології, професор. Іноземний член НАПН України. Ініціатор створення і директор Українського центру ресурсів та розвитку Коледжу Грента МакЮена в Едмонтоні (Ukrainian Resource and Development Center Grant MacEwan College), один з ініціаторів українсько-канадського проекту «Усі разом».

30.07 ■ **65 років** від дня народження **Наталії Петрівни Дічек** (1956).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

СЕРПЕНЬ

- 3.08 ■ **70 років** від дня народження **Олександра Федоровича Бондаренка** (1951).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник освіти України. Завідувач кафедри психології, науковий керівник лабораторії консультативної психології Київського національного лінгвістичного університету. Фахівець у галузі загальної соціальної та консультативної психології. Автор нового напрямку з розробки теоретико-методологічних проблем соціальної психотерапії особистості.

- 16.08 ■ **75 років** від дня народження **Сергія Володимировича Дармодехіна** (1946).

Доктор соціологічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти, директор Науково-дослідного інституту сім'ї та виховання РАО (Москва). Іноземний член НАПН України. Фахівець у галузі теорії та методики виховання сімейної і превентивної педагогіки.

- 19.08 **70 років** від дня народження **Єжи Нікіторовіча** (1951).

Професор звичайний, доктор хабілітований в галузі гуманістичних наук. Іноземний член НАПН України. завідувач кафедри міжкультурної освіти Університету в Білостоку.

ВЕРЕСЕНЬ

- 4.09 ■ **65 років** від дня народження **Яна де Груфа** (Королівство Бельгія) (1956)

Іноземний член НАПН України. Президент Європейської асоціації освітнього права і політики, професор коледжу Європи (Брюгге, Бельгія) та Тілбурзького університету (Нідерланди), урядовий уповноважений з питань університетів (Бельгія, Фламандська громада),

завідувачем кафедри ЮНЕСКО з освітніх прав, колишній уповноважений місії ЮНЕСКО.

29.09 ■ **75 років** від дня народження **Ольги Василівни Сухомлинської** (1946).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, почесний професор Київського університету імені Б. Грінченка, Кіровоградського педагогічного університету імені В. Винниченка, Пекінського педагогічного університету (КНР), Тяньцзінської академії педагогічних наук (КНР). Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України. Фахівець у галузі теорії та історії педагогіки (вітчизняної й зарубіжної), теорії й практики виховання, порівняльної педагогіки.

ЖОВТЕНЬ

4.10 ■ **80 років** від дня народження **Леоніда Васильовича Губерського** (1941).

Доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік НАН України, заслужений працівник освіти України, Надзвичайний і Повноважний Посол України, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Лауреат премії імені Д. І. Чижевського НАН України, почесний доктор Благоевградського університету (Болгарія). Фахівець із філософських питань міжнародних відносин, філософії політики та соціальної філософії.

10.10 ■ **65 років** від дня народження **Александра Жука** (1951).

Доктор педагогічних наук, професор, ректор Білоруського державного педагогічного університету, перший директор ліцею Білоруського державного університету. Іноземний член НАПН України. Фахівець у галузі педагогіки, підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів, змісту й технологій освіти, засновник і керівник Наукової школи з

проблем неперервної педагогічної освіти.

- 17.10 ■ **85 років** від дня народження **Віктора Петровича Анненкова** (1936).

Кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, заслужений учитель України, заслужений зв'язківець СРСР, почесний робітник промисловості засобів зв'язку. Заступник директора з наукової роботи промислово-економічного коледжу Національного авіаційного університету. Фахівець у галузі теорії і методики професійної освіти, дослідник проблем ціннісної орієнтації учнівської молоді та наступності у діяльності професійно-технічної і вищої школи.

- 28.10 ■ **65 років** від дня народження **Віктора Дмитровича Бондаренка** (1956).

Доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри культурології НПУ ім. М. Драгоманова. Заслужений діяч науки і техніки України. Фахівець з питань державно-церковних відносин, релігійно.-інституційного процесу та еволюції релігійності у сучасній Україні.

ЛИСТОПАД

- 3.11 ■ **80 років** від дня народження **Миколи Петровича Гузика** (1941).

Кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, народний учитель України. Директор Авторської експериментальної спеціалізованої І–ІІІ ступенів школи-комплексу М. П. Гузика м. Южного Одеської області. Фахівець у галузі теорії навчання й виховання учнівської молоді, методики навчання хімії, педагог-новатор, засновник і керівник авторської школи.

- 11.11 **■ 65 років** від дня народження **Івана Михайловича Грищенка** (1956).
Доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, ректор Київського національного університету технологій і дизайну.

ГРУДЕНЬ

- 14.12 **■ 75 років** від дня народження **Андрія Миколайовича Гуржія** (1946).
Доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, радник Президії Національної академії педагогічних наук України. Заслужений працівник народної освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, почесний професор Херсонського державного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки та Дніпропетровського університету економіки та права. Державний службовець першого рангу. Фахівець у галузі теорії й методики навчання інформатики, розробки та впровадження у навчальний процес телекомунікаційних і інформаційних комп'ютерних технологій і засобів навчання.
- 15.12 **■ 80 років** від дня народження **Сергія Дмитровича Максименка** (1941).
Доктор психологічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, декан медико-психологічного факультету Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Фахівець у галузі загальної педагогічної психології, психології особистості, засновник української наукової школи генетичної психології, автор наукових розробок з теоретико-

методологічних проблем розвитку особистості, методологічної рефлексії проблем розвитку в психології, експериментально-генетичних методів загальної вікової та педагогічної психології.

17.12 ■ **65 років** від дня народження **Лариси Борисівни Лук'янової** (1956).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, відмінник освіти України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Іменний показчик

Авогадро Амадео –
9.08.1776

Агелович А. 14.04.1756

Алпатов М.І. – 22.05.1906

Алтинсарін Ібрай – 20.10.1841

Алчевська Х.Д. – 16.04.1841

Альошин П.Ф. – 25.02.1881

Андрушків О. – 21.03.1906

Амонашвілі Ш. О. –
[8.03.1931]

Анненков В.П. – [17.10.1936]

Арабаджин К.І. – 14.01.1866

Арістотель – 384 до н.е.

Афанасьєв-Чужбинський О.С.
– 11.03.1816

Ахієзер Н.І. – 6.03.1901

Ахієзер О.І. – 31.10.1911

Ашкеназі Шимон – 28.12.1866

Бабенко О.К. – 25.05.1881

Багряний Іван – 2.10.1906

Баженов В.А. – [12.07.1941]

Бакіров В.С. – [8.06.1946]

Барто А.Л. – 17.02.1906

Бахтін М.М. – 17.05.1866

Безбородько І.А. – 27.02.1756

Беклемішев Г.М. – 4.02.1881

Бекон Френсіс – 22.01.1561

Бердник Олесь – 27.11.1926

Белінський В.Г. – 11.06.1811

Біда К.Й. – 24.09.1916

Білаш О.І. – 6.03.1931

Білецький А.О. – 12.08.1911

Білодід І.К. – 29.08.1906

Бірчак В.І. – 12.03.1881

Бічер-Стоу Гаррієт – 14.06.1811

Блаватська О.П. – 12.08.1831

Благовєс Димитр – 14.06.1856

Блажкевич І.О. – 9.10.1886

Блоницький Я. – 8.02.1711

Бойчак І.Я. – 16.01.1921

Боголюбов О.М. – 25.03.1911

Бодлер Шарль – 9.04.1821

Бокшай Й.Й. – 2.10.1891

Болдуїн Джеймс – 12.01.1861

Бондар В.І. – [22.01.1936]

Бондаренко В. Д. –
[28.10.1956]

Бондаренко О.Ф. – [3.08.1951]

Бородін О.І. – 30.03.1916

Бронте Шарлотта – 21.04.1816

Бузоні Ферруччо – 1.04.1866

Булгаков М.О. – 15.05.1891

Булгарі Є. – 22.08.1716

Бучма А.М. – 14.03.1891

Бюїссон Фердинанд –
20.12.1841

Вагилевич І.М. – 2.09.1811

Василенко М.П. – 15.02.1866

Вахнянин А.К. – 19.09.1841

Вашуленко М.С. – [1.06.1941]

Веллз Герберт – 21.09.1866
Вентер Дьордь – [6.05.1951]
Вергун Д.М. – 18.10.1871

Верхратський І.Г. – 24.04.1846

Вишневецький Д.І. – бл. 1516

Вінграновський М.С. – 7.11.1936

Возняк М.С. – 3.10.1881

Воробкевич С.І. –
5.05.1836 Вороний М.К. –
19.12.1871
Востоков О.Х. – 27.03.1781
Врубель М. О. – 17.03.1856

Гаєнко Ф.С. – 6.06.1906
Галлей Едмунд – 29.10.1656
Галицький Д.Р. – 1201
Галуа Еваріст – 25.10.1811
Гарайда І.А. – 30.05.1906
Гарт Френсіс Брет – 25.08.1836
Гаспринський І. – 21.03.1851
Гельмгольц Герман – 31.08.1821
Геннаді Г.М. – 30.03.1826
Геракліт Ефеський – бл. 544 до
н.е.
Герасимович І. – 27.11.1876
Гербарт Й. Ф. – 4.05.1776
Гессе Л. О. – 22.04.1811
Гімельфарб Г. М. – 07.02.1906
Гнатюк В.М. – 9.05.1871
Гнилоширов В.С. – 21.03.1836
Голубець М. – 15.12.1891
Гольденберг Л.І. – 18.01.1921
Гончар І.М. – 27.01.1911
Гончаров В.Л. – 24.11.1896
Горбаль К.Г. – 29.05.1836
Гординський С.Я. – 30.12.1906
Горський В.С. – 27.10.1931
Готалов-Готліб А.Г. – 15.01.1866
Гофман Амадей – 24.01.1776
Гошинський С. – 4.11.1801
Грабович І.М. – 18.06.1856
Грабовський Б.П. – 8.06.1901
Григор'єв М.О. – 26.12.1886

Григорович-Барський В.Г. –
1701
Грищенко А.П. – 23.09.1936
Грищенко І.М. – [11.11.1956]
Грушевський М.С. – 29.09.1866
Губерський Л.В. – [4.10.1941]
Гузик М.П. – [3.11.1941]
Гукаленко О.В. – [9.04.1956]
Гулак М.І. – 25.05.1821
Гумільов М.С. – 15.04.1886
Гуржій А.М. – [14.12.1946]
Груф Ян де – [04.09.1956]

Гансберг Фріц – 9.04.1871
Герд О.Я. – 5.04.1841
Голдінг Вільям – 19.09.1911
Грімм Вільгельм – 24.02.1786
Гроос Карл – 10.12.1861
Грузинцев О. П. 10.03.1851

Дальтон Д. – 6.09.1766
Дармодехін С.В. – [16.08.1946]
Дашкевич Я.Р. – 13.12.1926
Дашкієв М.О. – 16.05.1921
Декарт Рене – 31.03.1596
Декролі Жан – 23.07.1871
Де-Метц Г.Г. – 21.05.1861
Демосфен – бл. 384 до н.е.
Деркач М.Д. – 25.06.1896
Дерунов К.М. – 13.06.1866
Дзівінський Платид – 5.10.1851
Дзьобан О.О. – 12.09.1931
Дзюба І.М. – 26.07.1931
Дічек Н.П. – [30.07.1956]
Дмитерко Л.Д. – 18.03.1911
Дмитрук І.Т. – 22.06.1906
Дніпрова Чайка – 1.11.1861

Добровольський А.З. –
23.11.1911

Добролюбов М.О. – 5.02.1836

Докучась В.В. – 1.03.1846

Досвітній Олесь – 8.11.1891

Драгоманов М.П. – 30.09.1841

Драйзер Теодор – 27.08.1871

Драч І.Ф. – 17.10.1936

Дружинін М.М. – 13.01.1886

Дьюї Мелвіл – 10.12.1851

Дюрренматт Фрідріх –

5.01.1921

Епік Г.Д. – 17.01.1901

Еразм Роттердамський

– 28.10.1466

Єльницький К.В. – 26.06.1846

Єндик Р.-Р. – 28.04.1906

Єфремов С.О. – 6.10.1876

Жиленко І.В. – 28.04.1941

Житецький Г.П. –

15.02.1866

Жук А. – [10.10.1951]

Заболотний Д.К. – 28.12.1866

Заборовський Рафаїл – 1676

Загородський А.О. – 2.12.1886

Закатнов Д.О. – [28.06.1961]

Заклинський Б.Р. – 9.08.1886

Залозний П.Ф. – 1.01.1866

Залужний О.С. – 9.12.1886

Занков Л.В. – 23.04.1901

Занчевський І.М. – 4.01.1861

Зарудний М.Я. – 20.08.1921

Засенко В.В. – [5.01.1951]

Зеньковський В.В. – 4.07.1881

Іваницький В.Ф. – 20.11.1881

Іконников В.С. – 21.12.1841

Ісаєвич Я. Д. – 7.03.1936

Йєркс Роберт – 26.05.1876

Кавендіш Генрі – 10.10.1731

Калинович Ф. П. – 1.03.1891

Кампе Іоachim Генріх – 29.05.1746

Карамушка Л.М. – [23.01.1956]

Кардано Джероламо – 24.09.1501

Касьянов Г.В. – 20.04.1961

Кацаров Димитр – 1881

Келдиш М.В. – 10.02.1911

Кеплер Йоганн – 27.12.1571

Кивлицький Є.О. – 8.02.1861

Кирейко В.Д. – 23.12.1926

Кіпатрик Уїльям – 20.11.1871

Клен Юрій – 4.10.1891

Клименко П.М. – 29.06.1901

Ключевський В.Й. – 28.01.1841

Книш З.М. – 16.06.1906

Кобзар Б.С. – 31.12.1926

Кобилянський Б.В. – 18.12.1896

Ковалевський М.М. – 8.09.1851

Когут О. І. 2.02.1891

Колесса Ф.М. – 17.04.1871

Коженівські Лешек Фрідріх –
[17.01.1951]

Коллоді Карл – 24.11.1826

Коломиєць А. К. – 19.02.1906

Колумб Христофор – 29.10.1451

Коляда Г.І. – 26.11.1896

Кондаков В.О. – 8.04.1886
Кониський О.Я. – 18.08.1836
Копилов А.О. – 14.07.1936
Кордуба М.М. – 2.03.1876
Королевич Н.Ф. – 21.01.1926
Косач Л. П. див. Українка Леся
Косенко В.С. – 23.11.1896
Косоногов Й.Й. – 31.03.1866
Костельник Г.Ф. – 15.06.1886
Котарбінський Тадеуш –
31.03.1886
Коффка Курт – 18.03.1886
Коцюбинська М.Х. –
18.12.1931
Кочерга І.А. – 6.10.1881
Крижанівський Д.Я. – 29.12.1856
Крижанівський С.А. – 8.01.1911
Кримський А.Ю. – 15.01.1871
Крип'якевич І.П. – 25.06.1886
Крісті Агата – 15.09.1891
Крюс Джеймс – 31.05.1926
Кузіне Роже – 30.11.1881
Куїнджі А.І. – 28.01.1841
Кукуруза П. – 4.03.1896
Кулон Шарль Огюстен –
14.06.1736
Кучер В.С. – 20.07.1911

Лавров О.М. – 30.03.1891
Лагранж Жозеф Луї. –
25.01.1736
Лашик Я. – [1.01.1951]
Левицький М.П. – 24.07.1866
Лейбніц Готфрід – 1.07.1646
Лем Станіслав – 12.09.1921
Лесков М.С. – 16.02.1831
Литвин В.М. – 28.04.1956

Лобода А.М. – 26.06.1871
Логвиненко М.С. – 16.09.1921
Ломніцький Антоній – 17.01.1881
Лондон Джек – 12.01.1876
Лотоцький А.Л. – 13.01.1881
Лубківський Р.М. – 10.08.1941
Лукич Василь – 2.09.1856
Лук'янова Л.Б. – [17.12.1956]
Лур'є С. Я. – 7.01.1891
Луценко Д.О. – 15.10.1921

Мазон Андре – 7.09.1881
Мазуренко Галя – 25.12.1901
Майков А.М. – 4.06.1821
Маковський В.Є. – 7.02.1846
Макогон Д.Я. – 28.10.1881
Максвелл Джеймс – 13.06.1831
Максименко С.Д. – [15.12.1941]
Максименко Ф.П. – 4.02.1896
Максимович Іван – грудень 1651
Малахов В.П. – [9.07.1941]
Малкович І.А. – 10.05.1961
Мандельштам О.Е. – 15.01.1891
Манжос Б.С. – 20.02.1891
Манн Хорас – 4.05.1796
Маркович Я.А. – 17.10.1696
Мартович Лесь – 12.02.1871
Масальський В.І. – 25.07.1896
Матяш І.Б. – 18.04.1961
Машковський Кароль – 1831
Мельниченко В.Ю. – [20.02.1946]
Миклухо-Маклай М.М. – 17.07.1846
Миронов М.М. – 5.05.1901
Мінц І.І. – 3.02.1896
Мірчук І. – 18.06.1891
Міщенко Д.О. – 18.11.1921

Могила П. – 1596
Могильницький А. – 3.03.1811
Мозолевський Б.М. – 4.02.1936
Молчанов М.О. – [23.04.1961]
Морачевський П.С. –
26.12.1806
Морзе Н.В. – [26.06.1956]
Моцарт Вольфганг – 27.01.1756

Навої Алішер – 9.02.1441
Нагнибіда М.Л. – 20.09.1911
Надь Янош – [13.07.1951]
Нарбут Г.І. – 9.03.1886
Наумович І. Г. – 26.01.1826
Неврлий Мікулаш – 15.11.1916
Некрасов В.П. – 17.06.1911
Некрасов І.С. – 1836
Непийпиво В.Г. – 10.01.1916
Нестор Печерський – 1056
Нечаєв О.П. – березень 1866
Нібур Бартольд-Георг – 1776
Нізамі Гянджеві – бл. 1141
Нікіторович Єжи – [19.08.1951]
Ніколаєнко С. М. – [9.02.1956]

Ободовський О.Г. – 3.04.1796
Орест Михайло – 21.11.1901
Осадчий М.Г. – 22.03.1936
Остроградський М.В. –
24.09.1801
Острозький К.К. – 1526
Оуен Роберт – 14.05.1771

Павловський І.Ф. – 9.01.1851
Павлуцький Г.Г. – 12.10.1861
Палтишев М.М. – 10.10.1946
Панч П.Й. – 4.07.1891

Папе Фрідріх – 4.06.1856
Паульсен Фрідріх – 16.07.1846
Пашко А. – 10.10.1931
Песталоцці Йоганн Генріх –
12.01.1746
Петришин Уолтер – [26.07.1946]
Петрушевич А.С. – 18.01.1821
Пильчиков Д.П. – 7.11.1821
Пиріг Р.Я. – 30.06.1941
Піаже Жан – 9.08.1896
Підгірянкa Марійка – 29.03.1881
Підмогильний В.П. – 2.02.1901
Підпалій В.О. – 13.05.1936
Пікассо Пабло – 25.10.1881
Пічугін Б.В. – 22.02.1941
Плющ П.П. – 31.12.1896
Поліхун Н.І. – [28.10.1956]
Полтава Леонід – 24.08.1921
Попов О.І. – 10.08.1891
Попович О. – 18.08.1856
Постовойтов Є.П. – 3.04.1946
Потьє Ежен – 4.10.1816
Приступа П.І. – 14.07.1906
Прокопенко І.Ф. – [10.06.1936]
Прокопович В.К. – 10.06.1881
Прокопович Єлизар – 18.06.1681
Проскура Г.Ф. – 28.04.1876
Пруст Марсель – 10.07.1871

Равлюк М.Т. – 12.12.1881
Радкевич В.О. – [13.07.1956]
Раєвський О.М. – 21.08.1891
Ратке Вольфганг – 18.10.1571
Ревуцький Д.М. – 5.04.1881
Резерфорд Ернест – 30.08.1871
Рибкін М.О. – 28.04.1861
Рильський Т.Р. – 2.01.1841

Роллан Ромен – 29.01.1866
Роменець В.А. – 20.05.1926
Рудницька О.П. – 1.12.1946
Русова С.Ф. – 18.02.1856
Русько О.М. – 30.03.1906

Сагайдачний Є.Я. – 22.04.1886
Садовський В.В. – 1886
Самійленко С.П. – 25.12.1906
Сарана Ф.К. – 26.09.1921
Свенціцький І.С. – 7.04.1876
Семенов М.М. – 15.04.1896
Сенкевич Генрік – 5.05.1846
Сенченко І.Ю. – 12.02.1901
Сергієнко Д.Л. – 1911
Сидякін В.Г. – 8.03.1936
Сингаївський М.Ф. – 12.11.1936
Синельников К.Д. – 29.05.1901
Синюк І.І. – 1.05.1866
Синявський А.С. – 13.07.1866
Ситін І.Д. – 5.02.1851
Сінь Лу – 25.09.1881
Скляренко С.Д. – 26.09.1901
Скоропадський І.І. – 1646
Скотт Вальтер – 15.08.1771
Скрипченко Н.Ф. – 15.08.1931
Скрипченко О.В. – 13.12.1921
Слепкань З.І. – 16.04.1931
Слива Міхал – [8.01.1946]
Смекалін В.Г. – 21.02.1901
Смирнов І.П. – [31.01.1941]
Сократ – 469 до н.е.
Спаський В.Л. – 1831
Сталь Анна Луїза – 22.04.1766
Стебельський Б. – 15.03.1911
Стефанік В.С. – 14.05.1871
Стороженко М.І. – 22.05.1836

Стронін О.І. – 4.03.1826
Сухомлинська О.В. – [29.09.1946]
Сухомлинський В.О. – 28.09.1918

Тагор Рабіндранат – 7.05.1861
Тацит Публій – бл. 56 н.е.
Твардовський Казимір –
20.10.1866
Теккерей Вільям – 18.07.1811
Теліга О.І. – 21.07.1906
Тимченко Є.К. – 8.11.1866
Тиціан Вечелліо – бл. 1476
Тичина П.Г. – 23.01.1891
Толмен Едуард – 14.04.1886
Толстоухов А.В. – [2.01.1956]
Туптало Д.С. – 21.12.1651
Тютюнник Г.М. – 5.12.1931

Уайтхед Альфред – 15.02.1861
Уатт Джеймс – 19.01.1736
Українка Леся – 25.02.1871
Устиянович М.Л. – 7.12.1811
Утевська П.В. – 14.09.1911

Фарадей Майкл – 22.09.1791
Фаренгейт Габріель – 14.05.1686
Фелленберг Філіпп – 15.06.1771
Феодосій Печерський – бл. 1036
Ферма П'єр – 17.08.1601
Филипович П.П. – 1.09.1891
Филипчак І. – 29.01.1871
Філіпов В.М. – [15.04.1951]
Флобер Гюстав – 12.12.1821
Фортинський Ф.Я. – 27.02.1846
Франко І.Я. – 27.08.1856
Фрейд Зигмунд – 6.05.1856
Френе Селестен – 15.10.1896

Фрес Поль – 20.03.1911
Фріш Макс – 15.05.1911

Хавкіна Л.Б. – 24.04.1871
Харцієв В. І. – 12.01.1866
Хількер Франц – 22.04.1881
Холл Стенлі – 1.02.1846
Холодний П.І. – 18.12.1876

Цвейг Стефан – 28.11.1881
Цюпа І.А. – 29.10.1911

Чайченко Г.М. – 18.03.1936
Чалий М.К. – 1816
Чебишов П.Л. – 26.05.1821
Черкасенко С.Ф. – 24.12.1876
Честер Карлсон – 8.02.1906
Чикаленко Є.Х. – 21.12.1861
Чумак В.Г. – 7.01.1901
Чургович І. – 26.01.1791

Шаблійовський Є.С. –
27.04.1906
Шамрай А.П. – 3.10.1896
Шаповал М.Ю. – 1886
Шарельман Генріх – 5.12.1871
Шаровольський І.В. – 16.06.1876
Шах С. – 3.01.1891
Шашкевич М.С. – 6.11.1811
Шевченко Т.Г. – 9.03.1814
Шиманський І.Є. – 20.01.1896
Шищенко П.Г. – [8.02.1936]
Шиян А.І. – 5.04.1906
Шкляр В.М. – 10.06.1951
Шоу Бернард –
26.07.1856 Штейнер
Рудольф – 27.02.1861

Штерн Вільям – 29.04.1871
Шульгин Я.М. – 19.02.1851
Шухевич О., отець – 4.01.1816

Щурат В.Г. – 24.08.1871

Юм Дейвід – 26.04.1711
Юркевич П.Д. – 28.02.1826

Яновська Л.О. – 30.07.1861
Янковський П.Й. – 1781

Список скорочень

АЕС – атомна електростанція
АМ – Академія мистецтв
АН – Академія наук
АПН – Академія педагогічних наук
ВАПЛІТЕ – Вільна академія пролетарської літератури
ВР – Верховна Рада
ВУАН – Всеукраїнська академія наук
ВУС – Всеукраїнська учительська спілка
ВУЦВК – Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ГА – Генеральна Асамблея
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
ЗВО – заклад вищої освіти
КМ – Кабінет Міністрів
МОН – Міністерство освіти і науки
НАН – Національна академія наук
НАПН – Національна академія педагогічних наук
НБУВ – Національна бібліотека України імені В.О. Вернадського
НДІ – науково-дослідний інститут
НКО – Народний комісаріат освіти
НТШ – Наукове товариство імені Шевченка
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОУН – Організація українських націоналістів
РАО – Російська академія освіти
РМ – Рада Міністрів
РНК – Рада Народних Комісарів
РРФСР – Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
РСФРР – Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка
РФ – Російська Федерація
СНД – Співдружність Незалежних Держав
СП – Спілка письменників
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
СУБ – Союз українців Британії
СУС – Союз українського студентства
УАН – Українська академія наук

УНДІП – Український науково-дослідний інститут педагогіки
УНР – Українська Народна Республіка
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЦК ВКП(б) – Центральний Комітет Всесоюзної Комуністичної партії
(більшовиків)
ЦК КПРС – Центральний Комітет Комуністичної партії Радянського
Союзу
ЦК КП(б)У – Центральний Комітет Комуністичної партії
(більшовиків) України
ЦНБ – Центральна наукова бібліотека

Список використаної літератури

1. Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України : історія, теорія : підруч. для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – Київ : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; редкол.: М. В. Фоменко, Ю. Ю. Кондуфор, Н. Д. Ярмаченко. – Москва : Педагогика, 1988. – 640 с.
3. Березівська, Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у XX ст. : монографія / Л. Д. Березівська ; наук. ред. О. В. Сухомлинська ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ : Богданова А. М., 2008. – 405 с.
4. Белоус, І. О. Видатні вчені-математики Львівської політехніки (1844–1939) : бібліогр. покажч. / І. О. Белоус ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Наук.-техн. б-ка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 100 с.
5. Білавич, Г. Товариство «Рідна школа» (1881–1939 рр.) / Галина Білавич, Борис Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея–НВ, 1999. – 207 с.
6. Большая советская энциклопедия : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – Москва : Совет. энцикл., 1970–1978. – Т. 1–30.
7. Бородін, О. І. Біографічний словник діячів у галузі математики / О. І. Бородін, А. С. Бугай ; відп. ред. Й. І. Гіхман. – Київ : Рад. шк., 1973. – 551 с.
8. Великие люди – библиотекари: от А до Я / сост. Е. И. Полтавская ; под ред. Ю. Н. Стоярова. – Київ : Шкiл. б-ка, 2005. – 160 с.
9. Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс] : [інформаційно-бібліографічний ресурс містить біографії, бібліографію публікацій, повнотекстові бази видань видатних педагогів, відомості про товариства, асоціації та заклади, які носять ім'я педагогів, фотогалереї тощо] / наук. керівник

- проекту Л. Д. Березівська // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, [2015–2019]. – Режим доступу: <http://dnrb.gov.ua/ua/інформаційнобібліографічні-ресурси/видатні-педагоги/> (дата звернення: 22.10.2020). – Назва з екрана. – Зміст: Сухомлинський В. О. ; Астряб О. М. ; Ващенко Г. Г. ; Дурдуківський В. Ф. ; Каразін В. Н. ; Корчак Я. ; Макаренко А. С. ; Онищук В. О. ; Ушинський К. Д. ; Ярмаченко М. Д. ; Соколянський І. П. та ін.
10. Видатні психологи : біогр. довід. / [упоряд. Т. Шаповал]. – Київ : Шкіл. світ, 2005 (вид. Л. Галіцина). – 119 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
 11. Гончаренко, С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.
 12. Гуменюк, М. П. Українські бібліографи XIX– початку XX століття : нариси про життя та діяльність / М. П. Гуменюк. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР, 1969. – 182 с.
 13. Декалендар : перелік визнач. дат в історії України / Львів. держ. ун-т фіз. культури ; авт. проект, [упоряд.] Олени Падовської. – Львів : Сполом, 2006. – 165 с.
 14. Діячі науки і культури України: нариси життя і діяльності / за ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. – Київ ; Чернівці : Книги – ХІІ, 2010. – 686 с.
 15. Енциклопедія історії України / НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Наук. думка, 2003–2013. – Т. 1–10.
 16. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень ; чл. редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков [та ін.]. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
 17. Енциклопедія педагогічної освіти України / Ін-т біогр. дослідж. ; [авт.-упоряд. Вадим Болгов]. – Київ : Ін-т біогр. дослідж., 2010. – 382 с.
 18. Жадько, В. У пам'яті Києва : наук. фотоілюстр. довід.-посіб. / Віктор Жадько. – Київ : Фенікс, 2007. – 480 с.

19. Загальна середня освіта : зб. нормат.-правових док. : у 2 ч. / упоряд.: Д. І. Дейкун, А. М. Свириденко, В. В. Ногін за ред. В. П. Романенка. – Київ : Нічлава, 2003. – Ч. 1–2.
20. Закони та розпорядження в справі народної освіти / упоряд. М. Глейзер. – Харків : Рад. шк., 1931. – 308 с.
21. Зарубіжні письменники : енциклопед. довід. : у 2 т./ за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Богдан, 2005–2006. – Т. 1–2.
22. Знаменні дати : календар – 2006 / [Нац. парлам. б-ка України]. – Київ : Україна, 2006. – 256 с.
23. Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова (голова), К. Т. Селівестрова (заст. голови) [та ін.]. – Київ : Вирій, 2006. – 403 с.
24. Качкан, В. А. Українське народознавство в іменах : у 2 ч. : навч. посіб. / В. А. Качкан ; за ред. А. З. Москаленка. – Київ : Либідь, 1994. – Ч. 1–2.
25. Києво-Могилянська академія в іменах (XVII–XVIII ст.) : енциклопед. вид. / за ред. В. С. Брюховецького. – Київ : КМ Академія, 2001. – 736 с.
26. Королевич, Н. Ф. Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. для ін-тів культури України / Н. Ф. Королевич. – Київ : Кн. палата України, 1998. – 327 с.
27. Культурне будівництво в Українській РСР : важливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду, 1917–1959 рр. : зб. док. : у 2 т. Т. 1 (1917 – червень 1941 рр.) / М-во культури УРСР, Архів. упр. УРСР, Центр. держ. архів Жовт. рев. і соціаліст. буд-ва УРСР. – Київ : Держ. вид-во політ. літ. УРСР, 1959. – 883 с.
28. Культурне будівництво в Українській РСР, 1917–1927 : зб. док. / Голов. архів. упр. При Раді Міністрів УРСР, Центр. держ. архів Жовт. рев. і соціаліст. буд-ва УРСР, Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Київ. держ. ін-т культури ім. О. Є. Корнійчука. – Київ : Наук. думка, 1979. – 667 с.

29. Лауреати Нобелівської премії, 1901–2001 : енциклопед. довід.
/ уклад.: С. О. Довгий, В. М. Литвин, В. Б. Солоіденко. – Київ : Київ. видавн. центр, 2001. – 763 с.
30. Международные дни и недели, отмечаемые ООН и другими организациями // Відкритий урок. – 2003. – № 3/4. – С. 72.
31. Народжені Україною : мемор. альманах : у 2 т. / [голова орг. ком. Л. Кравчук ; голова ред. ради І. Курас ; ред. рада: В. Кремень та ін. ; голов. ред. О. Онопрієнко]. – Київ : Євроімідж, 2002. – Т. 1–2. – (Золоті імена України).
32. Народное образование в СССР : общеобразоват. шк. : сб. док., 1917–1973 гг. / [сост.: А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов]. – Москва : Педагогика, 1974. – 559 с.
33. Національна академія педагогічних наук України : інформ. довід.
/ [відп. за вип. В. І. Луговий, А. М. Гуржій, М. І. Бурда]. – Київ : Пед. думка, 2013. – 269 с.
34. Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події / за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Вища шк., 2001. – 159 с.
35. Основні документи про школу : [збірник-довідник] / упоряд. Березняк Є. О. – Київ : Рад. шк., 1973. – 360 с.
36. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. / гл. ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. – Москва : Совет. энцикл., 1965–1968. – Т. 1–4.
37. Педагогический энциклопедический словарь / редкол.: Б. М. Бим-Бад (гл. ред.) [и др.]. – Москва : БРЭ, 2003. – 528 с. : ил.
38. Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки ; за ред. М. Ярмаченка. – Київ : Пед. думка, 2001. – 516 с.
39. Причепій, Є. М. Філософія : підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – Вид. 2-ге, випр., допов. – Київ : Академвидав, 2007. – 592 с.

40. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина XIX – 20-ті роки XX ст.) : [монографія] / П. І. Рогова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ : Четверта хвиля, 2009. – 271 с. Российская педагогическая энциклопедия : в 2 т. / редкол.: В. В. Давыдов (гл. ред.) [и др.]. – Москва : БРЭ, 1993–1999. – Т. 1–2.
41. В. А. Сухомлинский : биобиблиография / сост.: А. И. Сухомлинская, О. В. Сухомлинская. – Київ : Рад. шк., 1987. – 255 с.
42. Україна наукова = Science in Ukraine : довідк.-імідж. вид. Т. 2 . Національна академія педагогічних наук України / [авт.-упоряд. Болгов В. В.]. – Київ : Укр. акад. геральдики, товар. знаку та логотипу, 2010. – 159 с. : фот., іл.
43. Українська література у портретах і довідках: давня література – література XIX ст. : довідник / [Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т українознавства, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України]. – Київ : Либідь, 2000. – 358 с.
44. Українська літературна енциклопедія / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; відп. ред. І. О. Дзеверін. – Київ : Голов. ред. УРЕ, 1988–1995. – Т. 1–3.
45. Українська мова : енциклопедія : А–Я / редкол.: Русанівський В. М., Тарасенко О. О., Зяблюк М. П. [та ін.]. – Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.
46. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ : Либідь, 2005. – Кн. 1–2.
47. Українське слово : хрестоматія укр. літ. та літ. критики : у 4 кн. / упоряд. В. Яременко. – Київ : Аконті, 2001. – Кн. 1–4.
48. Український педагогічний календар : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ін-т ; за заг. ред. В. П. Коцура. – Київ : [б. в.], 2002. – 254 с.
49. Український Радянський Енциклопедичний Словник : у 3 т. / редкол.: Ф. С. Баби́чев, А. Ф. Денисов, А. В. Кудри́цький

(відп. ред.) [та ін.]. – Київ : Голов. ред. УРЕ, 1986–1987. – Т. 1–3.

Українські бібліографи : біогр. відомості, проф. діяльність, бібліографія. Вип. 1 / М-во культури і туризму України, Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України» ; [авт.-уклад.: Р. С. Жданова та ін. ; наук. ред.: В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко]. – Київ : ДЗ «Нац. парлам. б-ка України», 2008. – 231 с.

50. Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
51. Храмов, Ю. А. История физики : [монография] / Ю. А. Храмов ; НАН Украины, Ин-т гуманитар. исслед. [и др.]. – Київ : Феникс, 2006. – 1175 с. – Из содерж.: Биографический словарь. – С. 346–971.
52. Шуліка, В. М. Видатні хіміки : матеріали до уроків, 8–9 кл. / В. М. Шуліка. – Харків : Основа, 2004. – 128 с. – (Бібліотека журналу «Хімія» ; вип. 4).